

TANTRIK TEXTS

EDITED BY

ARTHUR AVALON

TANTRIK TEXTS

Vol I TANTRÂBHIDHÂNA with VIJANIGHANTU
and MUDRÂNIGHANTU

Vol II *SHA/CHAKRANIRŪPANA* of Pîrñâna and
Svâmi with Commentary of Kâlîcharana and notes
by Shangkara PÂDUKÂPANCHAKA with
Commentary of Kâlîcharana. With these are notes
from the Tîka of Vishvanâtha on the Second Pâti of
Kaivalya Kalikâ Tantra

Vol III PRAPANCHASÂRA TANTRA

Vol IV KULACHÛDÂMANI TANTRA

Vol V KÛLÂRNAVÂ TANTRA

Vol VI KÂLIVILÂSA TANTRA

Vol VII TANTRARÂJA TANTRA (*In the press*)

INTRODUCTION.

The Kūlārnava is a leading and perhaps the foremost Tantra of the Kaula School. It enjoys a great reputation amongst works of its class and as such is constantly cited as an authority. The Chapters of the Text here published number seventeen and the verses total 2058 according as there are included or not vi. 123-144 in the tenth Chapter. The Colophon however states that the portion here printed is only the fifth part of the whole Tantra consisting of 1,25,000 verses. Thus the Colophon of the first Chapter runs—"End of the first Chapter being the first portion of the fifth part entitled, Urdhvāmnāya Tantra of the great Mystery and most excellent among Āgamas containing, 1,25,000 verses entitled the Kūlārnava Tantra." If this statement be correct I have not on enquiry been able to discover the whole work. Every Ms. which I have come across contains the seventeen Chapters only here printed. Either then the rest of the book is lost or possibly exists under some different names. The Kaulavali which is a compendium by Jīvnānanda Paramhangsa quotes long passages as from the Kūlārnava which do not occur in any of the texts consulted in the preparation of the present volume. The work has been already twice printed and therefore would not in the ordinary course have found place in these texts according to the original design of their publication. It was found however that the previous editions of this and other Tantras were in general so incorrect that the present edition is not unnecessary. The former editions were those of Rasik Mohana Chattopādhyāya and of Pandit Jīvnānanda Vidyāsāgara. The former published at Calcutta the Tantrasāra and Tantras in parts the first of which appeared in the Bengali year

1285 (1878-79) and the edition of the latter was published at the same place in the year 1882. In Rasik Mohan Chattopādhyāya's and Pandit Jīvānanda's edition of the Kūlārnava there are twenty one verses at the end of the Tenth Chapter which do not occur in any of the four MSS. which have been consulted. These have been printed. Both these editions seem to have been based on a single Ms. without any attempt to correct obvious errors in the text. In the preparation of the present texts four MSS. have been consulted lettered क ख ग घ and the texts abovementioned which are based on a Ms. which may be identified as घ. Of these क is the property of Pandit Amulya Charana Vidyābhūshana. ख belongs to the Rajshahi College ग and घ have been lent by the Varendra Anusandhāna Samīti of which I have the honour to be a member. The Samīti obtained ग from the family of the Tāntrik Gurus of Pālāsa in the District of Malda and घ from the collection of the Bhattachāryyas of Yoshodal in the District of Mymensingh. घ as stated is the text used in the previous printed editions. In the present edition variant readings of importance have been given in the footnotes. It is however not claimed for the present edition that every difficult passage has been made clear but the obscurities have been so considerably reduced as to render the present edition a practical working text. Another inducement for its publication was the fact that there is in hand an English translation of the present work and if it is found possible to publish this the Sanskrit knowing reader can compare the English translation with the Text on which it is based. For this reason the size of the present edition of the Text is that of the proposed translation which if published will be the same *format* as the Mahānirvāna.

The Kūlārnava is worthy of a close study by those who would understand the tenets and practices of the School of which it is a Shāstra. Having however

regard to the fact that it is hoped to publish a translation of the entire text I have not thought it necessary to give such a detailed analysis of the Tantra as in the absence of such a translation it would have deserved. I therefore only here give such a summary as under the circumstances stated seems sufficient.

The first chapter opens with some fine verses (vv 1-121). Devî tells Shiva of how men are suffering and asks the means whereby they may be liberated. Ishvara in reply speaks of the Brahman and of the creatures who encircled by Mâyâ are like sparks of fire parts of him. Of these man is the greatest. He is a self-killer who having attained man's estate yet seeks not his true good. "He who does not cure himself of the disease of Hell what will he do when he yet suffering from such disease goes to a place where there is no medicament?" (v 24). The Lord then dwells on the transitoriness of life and of all things therein. "Prosperity is like a dream, youth is like a flower. Life is seen and is then gone like lightning. How can any one who knows this yet remain content?" (v 30). Moreover the world is full of evils which arise from attachment (v 55). Shiva says "Oh Beloved to sleep, to copulate, to eat and other such functions are common to all animals. Man alone is possessed of knowledge. He who is devoid of it is a beast" (v 69). Shun him who is addicted to the pleasures of the world and who yet boasts Brahman knowledge. There are other impostors also. Liberation is not to be got by merely smearing oneself with ashes, feeding on husks and water, exposure to heat and cold and the like. 'Donkeys and other animals go about naked. Are they therefore Yogins?' (vv 79-86) No: then gain true knowledge and avoid idle talk. What is the use of Vedas, Âgamas and Pûrânas if one knows not the supreme object of life—(v 89)? "Renowned men dispute among themselves—some saying the truth is ahead and some that it is behind," others again say

it is on either side. Some say it is like this, others like that (v 99). All such bewilder themselves with Scriptures and talk. They lack realization (Praty-akṣagrahānam (v 100). The Śāstras are numberless: one should master their essential truth and then put them aside just as he who seeks the grain of paddy throws away the husk and straw (v 103). Real knowledge alone liberates. Ritual and austerities are needless only so long as the Real and the true are not known (v 113). Shiva concludes "What is the use of many words? It is Kuladharmma which liberates. Beloved I have spoken to Thee in brief of the creature and how he should live" (v 121).

Chapter 11 deals with the greatness of Kuladharmma which Shiva has extracted after churning the great ocean of the Vedas and Āgamas (v 10) and which excels all others as the light of the Sun surpasses that of the firefly (v 16). The Yogi cannot enjoy; and he who enjoys cannot know Yoga but in Kuladharmma there is both Bhoga and Yoga (v 23). But Kaula knowledge can only be gained by one whose mind is pure and who has controlled his senses (v 33). In v 84-85 Shiva says that the six philosophies are the six limbs of Kula. The Kaula Śāstras are based on Veda. *Tasmāt vedātmākam śāstrāṅg viḍhi kaulātmākang priye* (v 85). Many however being ignorant of the traditional teaching of Kauladharmma cheat people by their false knowledge (v 116). Moreover the Kula path is full of dangers (v 122). So also the Buddhist Vajrayāna is (I may add) compared to a hollow Bamboo in which a serpent is placed. It must go up at peril of falling down. He who fails on this path is like to go to Hell. The Pashu should therefore avoid this method (v 124). Vv 140, 141 cite authorities from Shruti (*Rigveda*) in support of the doctrine taught.

The third Chapter treats of the Parāprasāda

mantra that is *Hangsak* which as the great Cosmic Breath pervades the world opening (v 4) with the assertion that *Vedas*, *Purânas* and other *Shâstras* may be preached abroad whereas the *Shaiva* and *Shâkta* *Agamas* are mysteries (v 4) V 10 refers to the four *Âmnâyas* or traditions some portion of which appear in the Tantra *Shâstras* *Urddhvâmnâya* is not to be learnt by study of the *Shâstras* but from its masters (v 30)

Chapter IV which is a difficult one deals with *Mahâkodhânyâsa* From it as well as other parts of the work may be learnt how rigorous the *Sîdhana* is which is required of those who are entitled to participate in the *Kaula* rites

The fifth Chapter treats of the greatness of *Kula* It contains a description of the *Kaula* substances the making of wine, the various kinds of wine its use as *Chitta* shodhana *sîdhana* so that the mind may become *Bramagah* V 48 enumerates the fundamental doctrines of this school that 'success' is attained by those very things which lead to fall (*Yaireva pata nâng dravyâik siddhistaireva choditâ*) V 50 refers to animal sacrifice and v 67, 68 to the necessity of wine and meat in the various forms of worship including the *Bauddha* V 90 says 'As soma has been ordained a *Brâhmaṇa* should drink' which other *Tantras* are said to deny If this however be done in the ordinary animal way even a *Vîra* will go to Hell (v 93) Nectar drinking is the union of *Kundâli* *Shâkta* with the Moonchit (*Chichhindra*) Others are but wine drinkers (v 107 108) The true meat eater is he who has merged his *Chitta* in the Supreme (v 109) He who controls his senses and unites them with *Âtma* is a fish eater The rest do but kill animals (v 110) True sexual union is the union of *Para* *Shakti* that is *Kundâli* with *Âtma*, others do but have carnal connection with women (v 111, 112)

The sixth Chapter deals with the characteristics of the worshipper of worship and purification of Kaula substances Vv 37 46 deal with the lunar solar fiery Kalas originating from the vowels the consonants Ka kha to Tha da and the Yavargi respectively the Kalas of Kavarga and Chavarga Tavarga Tavarga, Pavarga and Yavarga and Shavarga Then follow several mantras Vv 63 67 give the Gurus Yantra is defined in vv 85 86

Chapter VII describes worship of Vatuka Shakti and others In vv 42 44 the eight kinds of Kula Shakti are enumerated Vv 70 75 are noteworthy for they refer to the 36 Shaivi Tattvas and not the Sāṅkhyan 24 thereby denoting the connection of this Tantra with the former philosophical Darshana V 96 prohibits drinking in excess so as to produce unsteadiness of mind V 99 contains the oft quoted verse

Drunk and drink again which some erroneously suppose is an invitation to drunkenness notwithstanding the previous injunction and the warning that he who disobeys it is like to go to Hell The verse refers to Yoga drinking.

Chapter VIII deals with the Chakra and the various forms of Bliss The Sādhika passes through these from Ārambhi to Praudhānta in which state the Chakra is held to Unmānā and then to Tata In Praudhānta everything which is done is an offering to Bhūrava (v 59) Unmānā is the state in which the Sādhika is no longer affected and Tata is the very self of the Supreme Mantri (vv 83 84) The states up to Praudhānta are waking (Jīgrat) Unmānā is is dreaming (Sv ipna) Anavastha is dreamless sleep (Sushupti) The seventh Ullasa is Liberation (vv 94 95) (Turiyāvasthā)

Yoga is treated of in Chapter IX Advaita doctrine in its form Aham Brahmasmi is accepted (v 32) Jīva

s Shiva and Shiva Jīva : the only difference is that one is in bondage and the other not (v. 42). A noteworthy passage which explains some acts which disconcert others say "the Kulayogī behaves in such a way that men laugh at him and reproach and revile and shun him" (v. 4). But doing himself acts of kindness to all he roams the earth (v. 75). Kaulika is defined in v. 88. "Oh Thou of beautiful eyes I dwell not in Kailāsa or in Meru or in Mandāra but I am wherever the knowers of Kula are" (v. 94).

The tenth Chapter treats of worship on special days and the Eleventh with the rules of Kula-chāra which should be carefully concealed (v. 84). The twelfth Chapter treats of the Pādukā Mantra. V. 58 prohibits discussion with Atheists or unbelievers in Veda (Nāstika). The subject of the Guru is dealt with at some length. The next Chapter (XIII) continues the subject of Guru (v 41) and disciple (vv 1-40) and their qualifications. Amongst other defective persons, men who are lewd, given to drink and stupid are to be rejected. The Guru should realise that he is inseparable (avichhinna) that is one with the Brahman which pervades the whole universe (vv. 67-68). V. 82 refers to the Lingas in the bodily centres and v. 90 gives the eight bonds (Pāsha) which bind the Pashu. The Guru is he who by destroying the pleasures of the senses gives Brahman-Bliss (v 97).

Chapter XIV deals with the testing (Parīksā) of the qualifications of Guru and disciple ; and Chapter XV treats of Purushcharana and other matters. Prāṇāyāma is dealt with (v. 35 *et seq.*). Vv. 65-69 mention the "defects" of Mantras and vv. 71-72 state the purificatory rites which remove them. The various kinds of Mantras, Siddha, Sādhya and the like are described. V. 96 classifies the letters according to the Mahābhūtas. When doing Japa a man should control his animal propensities, eat sparingly, live hardly,

cultivate faith and devotion and fix his mind and heart solely on "That" (vv. 110-113). Chapter XVI deals with rites done for the attainment of various objects of desire. Chapter XVII gives the meaning of a large number of words such as Guru, Āchāryya, Deshika and so forth and contains a Dhyāna of the Guru. At the end of the seventeenth Chapter there is a remarkable passage (v. 103) prohibiting (ordinary persons) from reading the portions of this work dealing with Āsavollāsa. This prohibition doubtless has been prompted by the desire that such persons should not be led astray and take to practices which might lead to their moral ruin. For it is to be noted that according to the Shāstra the Rahasyapūjā is not for all and any but for such whom the Guru may consider qualified and have been duly initiated. Except under the conditions prescribed the Sadhana with wine and so forth is prohibited and its accomplishment is admittedly harmful. But under the conditions prescribed this Sadhana is said to be the practical application of the principles of Advaitavāda which the Āgamas of this school teach.

I desire here to express my thanks for the loan of MSS. to Pandit Amulya Charana Vidyābhūshana, Rai Kumudini Kanta Bandopādhyāya Bahadur Principal of the Rajshahi College and to the Varendra Anusandhāna Samiti.

The next volume of this series will be the Kālsvilāsa Tantra which is now almost ready for publication. There is also in preparation the very important and previously unpublished Kādimata Tantra or Tantrarāja with its Commentary called Manoramā under the editorship of Mahāmahopādhyāya Lakshmana Shāstrī. This I expect to publish in two volumes next year, to be followed I hope by the Tibetan text of a rare and unpublished Buddhist Tantra which deals with the Mandala (Kyil-khor) of Shrichakrasambhāra.

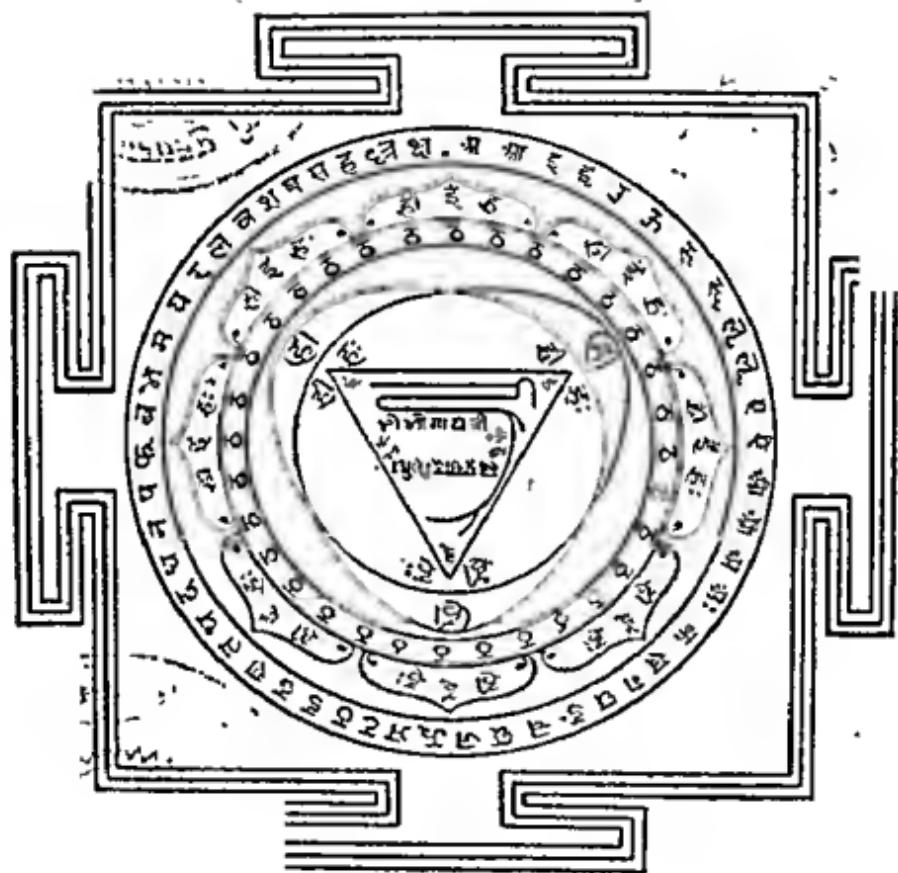
I have already the offer of a large number of Texts for this series more in fact than I can ever print but I take this opportunity of saying that I shall be pleased to hear from any one who has Manuscripts of sufficient importance to justify their publication. The field of selection will thus be widened with it is hoped better results.

CALCUTTA

13th April 1916

ARTHUR AVALON

श्रीश्रीकुलार्णवतन्त्रम् ।

श्रीश्रीकुलार्णवतत्त्वम् ।

श्रीआर्धर एवेलनेन प्रवर्त्तिम् पर्यवेचितम् ।

श्रीतारानाथविद्यारदेन सम्यादितम् ।

कलिकातानगर्याँ

संस्कृतयन्ते

श्रीउद्देश्नायचक्रवर्तिना सुद्रितम् ।

लण्डनराजधान्याँ तुज्याक् एण्ड कों कर्तृकैष
प्रकाशितम् ।

कलिकातानगर्याँ ३० नं, कर्णशोयालिसइटसंस्कृतप्रेस-
डिपजिटरीभवने प्राप्तव्यम् ।

खृः १९१५ ।

PRINTED BY UPENDRA NATHA CHAKRAVARTI,
AT THE BANSHRIT PRESS,
NO. 5, NANDAKUMAR CHAUDHURY's 2nd LANE, CALCUTTA.
1915.

कुलार्णवतत्त्वस्य शुद्धिपत्रम् ।

पठनम्	यत्त्वम्	पठाद्यां	पहो
११८	११८	१	१०
पाषो	पाषो	५	११
विश्वर	विश्व	१८	१८
पुन	पुन	२४	१०
तद्विभाद	तद्विभाद	२८	४
न्नादित्या न्नदित्या	न्नादित्या न्नदित्या	१२	१०
षोडः	षोडः	१९	८
न्नद्वित्याध	न्नद्वित्याध	१८	०
न्नाम	न्नाम	४०	६
न्नंगायः	न्नंगायः	४४	१२
श्रीन्नामाद	श्रीन्नामाद	४४	१०
षोहात्	षोहात्	५७	८
ग्रन्थ	ग्रन्थ	४८	१
न्नामेन्नोद	न्नामेन्नोद	५१	८
न्नायं	न्नाये	५१	१०
देवतानां	देवतानां	५१	१४
न्नंपर्णे	न्नंपर्णे	५२	२
न्नायं	न्नाये	५५	७
न्नायं	न्नाये	५५	१२
न्नायं	न्नाये	५७	२

शुद्धम्	पृष्ठायां	पंक्तौ
आयै	५८	३
भट्टिका वाह्यतः	६०	१
श्रीपादुका	६१	१८
वक्त्रिं	६६	८
जामेच्छ	६८	१
मन्त्रिमितं	७०	८
पुंसः	७०	१२
कृत्वा च यच्च,	७२	७
सुत्सूच्य	७६	८
रूपिणि	८५	१३
स्वेत्	८८	१४
वैस्ययोपितः	८८	८
सुरा	११४	१
सर्वा	११५	१
बोन्नि	११५	८
तदुक्षासे	११८	४
अनवस्था,	१२१	१
मित्याह	१२२	८
अनश्यस्तु	१२५	१०
ज्ञातव्यस्ताव	१२६	१०
राह	१२७	२
दृश्यते	१२८	१२

अशुद्धम्	शुद्धम्	पृष्ठायां	पत्रौ
सृजासने	सृजासने	२४३	१८
ज्वरोन्मादादि	ज्वरोन्मादादि	२४४	१५
वीज	वीज	२४५	१२
सिन्दूर पद्म	सिन्दूरपद्म	२४५	१७
मूँहिं	मूँहिं	२४६	१०
मग्निके	मग्निके	२४७	१
खरूपिणे	खरूपिणे	२५४	८
रूपेण	रूपेण	२५४	१४
मृत्यु	मृत्यु	२६२	१
रूपता	रूपता	२६२	५

पाठान्तरादिशुद्धिपत्रम् ।

अशुद्धम्	शुद्धम्	पृष्ठायां	पत्रौ
किनुतात्म	किसुतात्म	७	६
पभाकरा:	प्रभाकरा.	८	५
मातङ्ग	मातङ्गः	१०	५
उत	इृतं	१०	२
ज्ञायाधिषुक	ज्ञायाधिकां	३५	३
ग्रास्तानि	ग्रास्ताणि	३८	३
देवोपूजायती	देवीपूजायतो	४८	५

अशुद्धम्	शुद्धम्	पृष्ठायां	पंक्तौ
(अतिरिक्त पाठान्तर)			
ख, गुह्याद्या ; ड, ख्या	ख, गुह्याद्या ; ड, ख्या	५१	१४
व्रादिकूटं	व्रादिकूटं वक्ष्यादि	५५	३
कूटाद्या	कूटाद्याखिल	५६	४
चरामा	चरामा सकल	५६	४
निवृत्यम्बा	निवृत्यम्बा	५७	१
रतः	रेतः	६८	४
शीधन	शोधन	६९	५
खतस्तां	अतस्तां	७०	५
अहो	अहो	७४	१
प्रीत्या	प्रीत्या	७५	३
रूपिणी	रूपिणी	८५	३
रूपित्वं	रूपित्वं	८५	३
पूर्वोक्त	पूर्वोक्त	८७	३
न करीत्यात्	न करीत्यात्	८८	३
भेरवा	भेरवा	८५	३
क, ख, ड विश्वयोधितः ;	ग, घ वैश्वयोधितः	८८	३
विशीधकं	विशीधकं	१०१	३
मौरितं	मौरितं	१०४	३
पानं	पानं	१०५	५
स्मृत्यर्थं	स्मृत्यर्थं	१०८	५
चिकोणं	चिकोणं	११०	५
शिष्यो	शिष्यो	११०	६

अशुद्धम्	शुद्धम्	पृष्ठाया	पंक्ती
ससुहास्य	ससुहास्य	११५	३
करण्डतिः	करण्डूतिः	११६	३
कौप	कौप	११७	५
मत्कृतिः	सत्कृति	११८	१०
सत्कृतिः	सत्कृतिः	११९	१०
शीचन्त्या	शोचन्त्या	१२०	६
कौलिल	कौलिकं	१२४	१०
मधिकां	मधिकं	१२७	२
पङ्क्षभ्य	पङ्क्षभ्य	१२८	७
स्वसत्तानं	स्वसत्तानं	१३५	३
गुस्तके	पुस्तके	१३६	१
दृष्टिव	दृष्टैव	१३६	३
सुक्तये	सुक्तये	१३८	४
समपत्ता	सम्पत्ता	१४१	१
चन्द्रसुखी	चन्द्रसुखी	१४३	५
हरप्रिय ।	हरप्रिया	१४५	५
श्वोकोऽयं	श्वोकोऽयं	१४७	१
सङ्घतया	सङ्घतया	१४७	२
कुर्व्या	कुर्व्या	१४७	२
क्तिनैव	क्तिनैव	१४८	५
सुसिद्धये	सुसिद्धये	१५०	८
समर्चयेदित्यन्तं	समर्चये इत्यन्तं	१५२	१
प्रसाधकान्	प्रसाधकान्	१५५	८

अशुद्धम्	शुद्धम्	पृष्ठायां	पंक्ती
श्वीकार्द्ध	श्वीकार्द्ध	१६८	१
श्रोचक्र	श्रोचक्र	१६८	७
सम्भवं	सम्भवं	१७२	२
वाय्यमक्तो	वाय्यमक्तो	१७३	८
वाय्य	वाय्य	१७७	८
गुर्व्यथ	गुर्व्यथ	१८०	४
८ विसमकं	१० विसमकं	१८२	५
१० महालोभात्,	८ महालोभात्	१८२	५
द्रौहा	द्रौहा	१८३	७
लक्षणम्	लक्षणम्	१८०	२
३ ख,	३ ख,	१८१	२
प्रेपितं	प्रेपितं	१८२	२
निरोधञ्च	निरोधञ्च	२००	७
मतुरुः	सगुरुः	२०१	५
विधानञ्च	विधानञ्च	२०१	५
रन्धान्तं	रन्धान्तं	२०२	५
रन्धान्तं	रन्धान्तं	२०२	५
श्वीकोऽयं	श्वीकोऽयं	२०४	२
योगी	योगी	२०४	४
पल्लीयते	प्रक्लीयते	२०५	३
सुसंवेदं	सुसंवेदं	२०५	५
पुरःसरं	पुरःसरं	२०८	२
कम्म	कम्म	२१०	४

अशुद्धम्	शुद्धम्	पृष्ठाया	पंक्ती
स्य.	स्यु	२१०	५
ससुद्धरे	ससुद्धरे	२१२	२
मजात,	सजात	२१४	१
क्लृप्त.	क्लृप्तः	२३०	४
दृश्यते	दृश्यते	२३५	२
नास्ति	नास्ति	२३८	२
ड, शुरुवत्य	क, उ, ग, श्रीजस्य	१४१	४
सुक्ता	सुक्ता	२४४	३
ज्ञनम्	ज्ञनम्	२५१	५
त्रिप्तसु	त्रिप्तसु	२४७	४
रूपिणम्	रूपिणम्	२५४	२
पुस्तके रु.	पुस्तके न रु.	२५५	१
णेन्दु	णेन्दु	२५६	७
कथनात्	कथनात्	२६०	७

चौचौकुलार्णवतन्त्रम्।

कौलासगिखराधीनं देवदेवं जगहुरम् ।

प्रस्त्रेण परानन्दं पार्वती परमेश्वरम् ॥ १ ॥

चौदेव्युवाच ।

भगवन् देवदेवेग पद्मकतुविधायक ।

सर्वभूमि भज्ञितुन्नम यरणागतवस्तु ॥ २ ॥

कुलेग परमेश्वरान् करुणासृतवारिचे ।

प्रसारे घोरसंसारे सर्वदुःखमलीमसाः ॥ ३ ॥

तानाविधंशरीरस्या अनन्ताः जीवराश्यः ।

जायन्ते च मियन्ते च तेषां सोचो न विद्यते ॥ ४ ॥

सदा हुःखातुरार्द्द देव न मुखी विद्यते क्षचित् ।

केनोपायेन देवेश मुच्यते वद मे प्रभो ॥ ५ ॥

श्रीदेवर उवाच ।

मृणु देवि प्रवच्यामि यन्मा त्वं परिपृच्छसि ।
 तस्य श्वरणमाक्रेण संसारात्^१ मुच्यते नरः ॥ ६ ॥
 अस्मि देवि परव्रद्धम्बरुपी निर्वक्तः शिवः ।
 सर्वज्ञः सर्वकर्त्ता च सर्वंशो निर्वलोऽद्वयः ॥ ७ ॥
 स्वयै ज्योतिरनाद्यन्तो निर्बिकारः परात् परः ।
 निर्गुणः सच्चिदानन्दस्तदंगा जीवसंज्ञकाः ॥ ८ ॥
 अनाद्यविद्योपहिताः यथाग्नौ विस्फुनिङ्गकाः ।
 गर्भाद्युपाधिसभिद्वाः कर्मभि. करणादिभि. ॥ ९ ॥
 सर्वदुखप्रदैः स्त्रीयपुण्यपापैर्नियन्त्रिताः ।
 तत्त्वातियुतं देहम् आयुभीर्गत्य कर्मजम् ॥ १० ॥
 प्रतिजन्म प्रपद्यन्ते मानुषा मूढचेतसः^{१०} ।
 सूक्ष्मतिङ्गरौरन्तदामोक्षादत्त्वय प्रिये ॥ ११ ॥
 स्वावरा क्रिमयथाक्षा^{११} पक्षिणः^{१२} पश्वो नराः ।
 धार्मिकास्त्रिदग्नास्तदन्मोक्षिण्य यथाक्रमम् ॥ १२ ॥
 चतुर्विधगरौराणि द्रुत्वा धृत्वा महस्तगः^{१३} ।
 मुक्तात्मानवो^{१४} भूत्वा ज्ञानौ चेन्मोक्षसामुयात ॥ १५ ॥

१ उ सग्रहात् । २ क, ग, निर्वलोद्वयः, उ, निर्वलायय ।

३ उ, अव । ४ ख अत्यन्तायासग्राहता, उ, अत्यन्तदिव्योपहता ।

५ क, सर्वाद्युपाधिसभिद्वा कर्मभिलैरनादिभि, ख उ सर्वेऽप्युपाधि सभिद्वास्ते कर्मभिरनादिभि, उ, सर्वाद्युपाधिभिद्वास्ते कर्मादिभिरना दिभि । ६ उ सुष्ठ । ७ क, उ, हेपामन्तो न विद्यते ।

८ ख, उ क्रिमयथाक्षा ।

९ उ, घोमगा ।

१० क, उ, सूक्ष्माणि भूरिष ।

११ ग, मुक्तात्मा नर ।

चतुरशीतिलचेषु शरीरेषु शरीरिणाम् ।

न मानुषं विनान्यत तत्त्वज्ञानन्तु लभ्यते ॥ १४ ॥

अत जन्ममहंचेषु सहस्रैरपि पात्वति ।

कदाचिज्ञमते जन्मुम्मातुष्यं पुण्यमच्यात् ॥ १५ ॥

सोपानभूतं मोक्षस्य मानुषं प्राप्य दुर्लभम् ।

यस्तारयति नामानं तस्मात् पापतरोऽत कः ॥ १६ ॥

ततयाप्युत्तमं जन्मलक्ष्या चेन्द्रियसौषधम् ।

न वेत्यात्महितं यस्तु स भवेत् आत्मैषातकः ॥ १७ ॥

विना देहेन कस्यापि पुरुषार्थी न विद्यते ।

तथादेहधनं प्राप्य^३ पुण्यकर्माणि साधयेत् ॥ १ ॥

रक्षेत् सर्वात्मनामानम् आत्मा सर्वस्य भाजनम् ।

रक्षणि यद्यमातिष्ठेत् यावत्तत्त्वं न पश्यति ॥ १८ ॥

पुनर्यामाः पुनः चित्रं पुनर्वित्तं पुनर्गृहम् ।

पुनः शुभाशुभं कर्म न शरीरं पुनः पुनः ॥ २० ॥

शरीररक्षणायामः क्षियते सर्वदा जनैः ।

नहोच्छन्ति ततुल्वागमपि कुष्ठादिरोगतः^४ ॥ २१ ॥

तज्जीपितं स्यादुयक्तेनैः धर्मो ज्ञानार्थमेव^५ च ।

ज्ञानस्त्र-ध्यानयोगार्थं सोऽचिरात् परिमुच्यते ॥ २२ ॥

आत्मैव^६ यदि नामानमहितेभ्यो निवारयेत् ।

क्रीडन्यो हितकरस्तस्मादात्मानं तारयिष्यति ॥ २३ ॥

क, भूरि । २ ग, सम्भावयति । ३ इ. बह्य । ४ ग, घ. ड, रच्च ।

५ ड, रोगिणः । ६ क, ख. ग, घ, नटेऽपि तस्य धर्मार्थं ।

७ ड, धर्मज्ञानार्थमेव । ८ घ, ड, ध्यानयोगश्च । ९ क, अवैर; ड, प्रापेव

इहैव नरकव्याधियिकितां न करोति यः ।

गत्वा निरौपधं स्थानं व्याधिस्थः । किं करिथति ॥ २४ ॥

सनादेभवने को वा कूपं खनति दुर्योतिः ।

यावत्तिष्ठति देहोऽयं तावत्तत्त्वं समभ्यसेत् ॥ २५ ॥

व्याघ्रीवास्ते जरा चायुर्याति भिन्नघटान्वयत् ।

निष्पन्नि रिपुवद्रीगास्तस्माच्छ्रेयः समाचरेत् ॥ २६ ॥

यावत्त्रायथते दुःखं यावत्त्रायान्ति चापदः ।

यावदेन्द्रियवैकल्यं तावच्छ्रेयः समाचरेत् ॥ २७ ॥

कातो न ज्ञायते नानाकायैः संसारसम्बवैः ।

सुखदुःखरतो जन्मुनैः वैक्षि हितमात्मनः ॥ २८ ॥

जडानार्त्तान्मृतानापदगतान्ृ दृष्टाऽतिदुःखितान् ।

लोकी भोहसुरां पीत्वा न विभेति कदाचन्ृ ॥ २९ ॥

सम्पदः स्प्रसङ्गाशा यौवनं कुसुमोपमम् ।

तडिच्चत्त्वलभायुष कस्य स्याज्ञानतो धृतिःृ ॥ ३० ॥

शर्तं जीवितमत्यल्पंृ निद्रा स्यादर्द्दृहारिणीृ ।

वात्परोगजरादुःखैरहैं तदपि निष्फलम् ॥ ३१ ॥

१ उ, नीरमः । २ उ, उ, उहीमयने ; उ, सन्दीपे ।

३ क, सुखदुःखमीड़तः । उ, सुखदुःखमवे भूतः । उ, समदुःखमावभूतः ।
४ सुखदुःखैर्जनो हन्ति ।

५ क, उ, यातनार्त्तानापदगतान्ृ ; उ, उ, ज्ञातानार्त्तान्ृ रहतान्वाऽनागतान्ृ ।

६ उ, क्षादतो धृतिः ।

७ उ, शर्तं जीवितमित्यस्तु ; उ, शर्तं जीवति यद्यत्यं निद्राष्वस्यादृहारिणीृ ।

प्रारब्धव्ये निरुद्दिगो! जागर्त्तव्ये सुयुसकः ।

विष्वस्त्रव्यो भयस्याने धातकैः किं न इन्यते
तोयफेनसमे देहे जीवे शकुनिवत् स्थितैः ।

अनिल्येऽप्रियसंसारे॒ कथं तिष्ठन्ति निर्भयाः ॥ ३३ ॥

अहिते हितवुद्धिः स्यादध्मुवे॑ ध्रुवचिन्तकः ।

अनयें चार्यविज्ञानी॑ स्वमृत्युं यो न विज्ञि च॒ ॥ ३४ ॥
पश्यन्नपि न पश्येत् सर्वं शृण्यन्नपि न हुध्यति ।

पठन्नपि न जानाति तत् मायाविमोहितः ॥ ३५ ॥

सत्रिमज्जगदिर्दं॑ गम्भीरे कालसागरे ।

मृत्युरोगजराग्राहै॒ न किञ्चिदपि बुध्यति ॥ ३६ ॥

प्रतिष्ठलमयं कायो जीर्यमाणो न लक्ष्यते॑ ।

आमकुम्भ इवाभस्यो विग्रीर्णो नैव भाव्यते ॥ ३७ ॥

युज्यते वृष्टनं॑ वायी॒ रकाशस्य च खण्डनम् ।

ग्रथनच्च तरङ्गाणामास्या नायुपि युज्यते ॥ ३८ ॥

षुयिवी देह्यते येन सेरुयापि विग्रीर्णते ।

शुद्धते सागरजलं गरीरे॑ देवि का कथा ॥ ३९ ॥

अपल्य मे कलन से धन से वान्यवाय मे ।

नपन्तमिति मर्त्य हि इत्ति कालष्टको वलात् ॥ ४० ॥

इदं कृतमिदं कार्यमिदमन्यत् कृताहतम् ।

एवमौहासमायुक्तं सूत्युरच्च जनं प्रिये ॥ ४१ ॥

ज्ञ विकार्यमयं कर्त्तव्यं पूर्वाह्वेचापराह्विकम् ।

न हि प्रतीक्षते सूत्यु कृतं वाऽस्य न वा कृतमरै ॥ ४२ ॥

जरादर्शितपन्थानं प्रचण्डव्याधिसैनिकम् ।

सूत्युगच्चुमभिज्ञोऽसि आयात्तं कि न पश्यसि ॥ ४३ ॥

आशा॑ सूची विनिर्भित्रं सित्तां विप्रयसर्पिष्य ।

रागदेवानले पक्षं सूत्युस्त्राति मानवम् ॥ ४४ ॥

वालाय योवनस्याय हृदान् गर्भगतानयि॑ ।

भव्वान् सविगते॑ सूत्युरेवमूतमिदं जगत् ॥ ४५ ॥

व्रद्धविशुमहेशादिदेवतां सूतजातये॑ ।

नागमेवानुधावन्ति० तस्माच्छ्रेयं समाचरेत् ॥ ४६ ॥

स्वस्त्रवणोथमाचारलद्वनादुप्युतियहात् ।

परस्तीधनलीभावं नृणामायु चयो भवेत् ॥ ४७ ॥

१ उ वाच्चित्तव्य मे ।

२ ग, दक्षो यथा, ड, छक्षोदर । ३ उ उ, कृत वायथं वाऽकृतम् ।

४ क, सूत्युगच्चुमभिज्ञानमायात, ग, अहो सूत्युसमादिष्ट, ड सूत्युगकं समादिष्ट ।

५ उ, उ, कृष्ण । ६ १ क, घ इक्ष्वा उ रहा, ड, मिर्ष ।

७ उ, रोगगतानयि । ८ उ, समाय हिस्ते, ग, घ, चाविश्ते, ड, चादिष्टे ।

९ उ, ष, राष्य । १० उ उ सर्वे नाशप्रथाम्यनि ।

वेदगास्त्राद्यनभ्यासात्तयैव गुर्वनर्चनात् ।

नृणामायु चयो भूयादिन्द्रियाणामनियहात् ॥ ४८ ॥

व्याधिरसधिर्विषय शस्त्र नारे सर्वे, पश्वो चृगा ।

मरणे येन निर्दिष्ट तेन गच्छन्ति जन्तव ॥ ४९ ॥

जीवस्तृणजनौकेव देहादेहान्तर व्रजेत् ।

सम्पाद्य परमश्रेनैः देह त्यजति पूर्वजम ॥ ५० ॥

वाल्ययौवनहृष्टत्व यथा देहान्तरादिकम ।

तथा देहान्तरप्राप्तिर्गृहाहृहमिवागत ॥ ५१ ॥

जना क्षत्वेह कर्माणि सुखदुखानि भुजते ।

परत्राज्ञानिनोः देवि यान्त्यायान्ति पुन एन ॥ ५२ ॥

इह यत्रै क्रियते कर्म तत् परत्रोपभुज्यते ।

मित्रामूलस्य हृचस्य फलं शाखासु दृश्यते ॥ ५३ ॥

दारिद्रादुखरोगाद वन्यनव्यसनानि च ।

आत्मापराधहृचस्य फलान्येतानि देहिनाम् ॥ ५४ ॥

नि सङ्ग एव मोक्ष स्यादोपा सर्वे च मङ्गजा ।

तस्मात् सङ्ग परित्यज्य तत्त्वनिष्ठ सुखी भवेत् ।

सङ्गात् चलते ज्ञानी चावश्य किमुतान्पवित् ॥ ५५ ॥

१ ग, घ, गुरुवज्ज्ञनग् । २ क, ख, ग, घ, चुत् ।

३ ख निर्याणि ग घ च निर्याणि ।

४ क, ख घ उच्चर दह ग, उच्चरमवैन ।

५ ड, परत्र इनित । ६ ग घ रहैव ।

७ क ग, घ सङ्गात् पत्त्वघो ज्ञानी चावश्य किमुतान्पवित् घ, किमुतान्पवित् प्रिये ।

सङ्गः सर्वानना त्याज्यः स चेत्यनुं न शक्यते ।
 सङ्गः सह स कर्त्तव्यः सतां सङ्गो हि मेपजम् ॥ ५६ ॥
 सक्षम्य विवेकय निर्मलः नयनहयम् ।
 यस्य नास्ति नरः सौभिः कथं न स्यादमार्गगः ॥ ५७ ॥
 यावतः कुरुते जन्तुः सम्बन्धाभ्यनसः प्रियान् ।
 तावत्तोऽस्य विश्वन्त्येति४ द्वदये श्रीकशद्यः ॥ ५८ ॥
 स्वदेहमपि जीवोऽयं त्यक्ता याति कुत्तेष्वर्ति५ ।
 लौमादपिण्डपुत्रादिसम्बन्धः केन हेतुना ॥ ५९ ॥
 दुःखमूलो हि संसारः स यस्यास्ति स दुःखितः ।
 तस्य त्यागः कृतो येन स सुखो नापरः प्रिये ॥ ६० ॥
 प्रभवं६ सर्वदुःखानामाशय सकलापदाम् ।
 आनन्दं सर्वपापानां संसारं वर्जयेत् प्रिये ॥ ६१ ॥
 अवन्धवन्धनं७ धोरं मिथ्यौकृतं८ महाविपम् ।
 अगस्त्यखण्डन देवि संसारासक्तचेतसाम् ॥ ६२ ॥
 आदिमध्यावसानेषु सर्वे दुःखमिदं यतः९ ।
 तस्मात् सन्त्यज्य संसारं तत्त्वनिष्ठः सुखी भवेत् ॥ ६३ ॥
 लौहदारुमयैः पार्श्वैर्दृढवस्त्रौऽपि सुख्यते ।
 लौधनादिषु संस्कृतौ१० सुख्यते न कदाचन ॥ ६४ ॥

४ ठ, निष्ठत । ५ क, ग, घ, चार्धमूलग ।

६ ग, विषयसूहान् । ७ ठ निष्ठनन्ते ।

८ ठ, उत्तेष्वर्त । ९ ग, चार्धमूल । १० ख, अरज्जुवन्धनं ।

११ क, मित्रीकर्त्तव्य । १२ ठ, जगत् । १३ ख, सयुक्त ।

कुटुम्बचिन्तायुक्तम् युतौ गीताटयो गुणा ।
 अपमुकुम्भजनयत् नश्यन्वद्देव वेदनम् ॥ ६५ ॥
 वचितागेव पितृं स्तैर्नित्यं नोक्ते विनागितः ।
 इह ज्ञन्त विषयाहारै द्वैह स्त्रेन्द्रियतस्करैः ॥ ६६ ॥
 मांसतु यो यथा मत्म्यो लीहगद्व न पश्यति ।
 सुखलुभस्तथा देही यमवाधाै न पश्यति ॥ ६७ ॥
 द्विताहित न जानन्तो नित्यमुन्मार्गगात्मिन् ।
 कुचिपूरणनिदा ये तेऽव्युधा नारकाः प्रिये ॥ ६८ ॥
 निदादिमैष्युनाहाराः सर्वं प्राणिना समाः ।
 ज्ञानवान् मानवः प्रोक्तो ज्ञानहीनः पशुः प्रिये ॥ ६९ ॥
 प्रभाते मनमूवाभ्या चुचृद्भ्यां मध्यते रथौ ।
 रात्रौ सदननिदाभ्या वाध्यनीर्मानवाः प्रिये ॥ ७० ॥
 सदेषधर्मदारादिनिरता, सर्वजन्तव ।
 जायस्ते च मियन्ते च इह ज्ञनाज्ञानमोहिताः ॥ ७१ ॥
 स्वम्यथर्णायभाचारनिरताः सर्वमानवाः ।
 न जानन्ति परं तत्त्वं भूदाऽनश्यन्ति प्रार्थति ॥ ७२ ॥
 क्रियायासप्तगः केचित् क्रतुचर्यादिं संयुताः ।
 अज्ञानमयुताऽमानः सञ्चरन्ति प्रतारका ॥ ७३ ॥

नाममात्रेण सन्तुष्टाः कर्मकाङ्क्षरता नराः ।
 सन्तोऽचारणहोसाद्यभासिता क्रतुविमूर्ते ॥ ७४ ॥
 एकभक्तोपवासाद्यनिर्नियमैः कायशोपणैः ।
 भूढाः परोच्चमिच्छन्ति तवै मायाविमोहिताः ॥ ७५ ॥
 देहदण्डनमात्रेण का भुक्तिर रविवेकिनाम् ।
 वल्मीकताडनादेवि सृतः किन्त्रु महोरगः ॥ ७६ ॥
 धनाद्वारार्जने युक्तादै दाम्भिका वेशधारिणः ।
 भ्रमन्ति ज्ञानिवज्जोक्ते भ्रामयन्ति जनानपि ॥ ७७ ॥
 सासारिकसुखासक्तं ब्रह्मज्ञोऽस्मीति वादिनम् ।
 कर्मवद्वद्वोभयभवष्ट तं त्वजेटन्त्यजं यथा ॥ ७८ ॥
 गृहारण्यसमा नोके गतज्ञोडा दिग्मवरा ।
 चरन्ति गर्वभाद्याद्य योगिनम्ते४ भवन्ति किम् ॥ ७९ ॥
 भद्रस्माच्चत्त्वादेवि सुक्ताः शुर्यदि मानवा ।
 सृजन्मवासिनी याम्याः विन्ते सुक्ता भवन्ति हि ॥ ८० ॥
 दृणपर्णीदिकाहाराः सततैर्वनवासिनः ।
 हरिणादिसुगा देवि योगिनै॒ स्ते भवन्ति किम् ॥ ८१ ॥
 आजन्मसरणात्तच्च गङ्गादितटिनीस्तिता॑ ।
 मण्डूकै॒ मत्स्यप्रसुखा भ्रतिनस्ते भवन्ति किम् ॥ ८२ ॥

१ क, य, मम । २ ड, मिति ।

३ ड, प्रवालंनोपदुक्तान्ते । ४ ड, लुभ्या । ५ ड, विविकासे ।

६ ग, चरन्ति । ७ ग, ड, तापमा ।

८ ड, य, गङ्गातीर भवन्ति ता, य, गङ्गानीर ।

९ ग, मण्डूकमत्स्यप्रसुखा, ड, मानवा ।

वदन्ति हृदयानन्दं पठन्ति शुकसारिका ।

जनानां पुरतो देवि विबुधाः किं भवन्ति हि ॥ ८३ ॥

पारावताः शिलाहारा. परमेश्वरि चातका ।

न पिवन्ति भहीतोय योगिनस्ते भवन्ति किम् ॥ ८४ ॥

श्रीतवातातपसहा भस्याभस्यसमा॒ ३ प्रिये ।

तिष्ठन्ति शुकराद्याश योगिनस्ते भवन्ति किम् ॥ ८५ ॥

तमादित्यादिकं कर्म लोकवस्त्रनकारकम् ४ ।

मोक्षस्य कारणं साक्षात्तत्त्वज्ञानं कुलेश्वरि ॥ ८६ ॥

यद्दर्शनमहाकूपे पतिताः पश्च ग्रिये ।

परमार्थै॒ न जानन्ति पशुपाशनियन्तिता ॥ ८७ ॥

वेदशास्त्रार्थवे घोरे ताद्यमाना॒ इतस्तातः ।

कालोर्मियाहयस्तार्थै॒ तिष्ठन्ति हि कुतार्किकाः ॥ ८८ ॥

वेदागमपुराणज्ञ. परमार्थै॒ न वेत्ति य ।

विष्णवकस्य तस्यापि॒ तत् सर्वं काकभापितम् ॥ ८९ ॥

इदं ज्ञानमिदं चेयमिति चिन्तासमाकुलाः ।

पठन्त्यहर्निंश देवि परतत्त्वपराद्भुखा. ॥ ९० ॥

* क, पुस्तके छोकोऽय नाचि ।

१ ड, तवै॒ । २ ड, जस्यालाशुश्रया ।

३ क, श्रीतवातातपस्त्रादित्यादित्यकारकम् ४ घ, ड, लोकवस्त्रनकारकम् ।

४ ख, पराक्षान् । ५ क ख, ईद्यमाना ग, मरना दद्यामना ,

६, वेदार्थमपरिज्ञाय दद्यामना ।

६ क, ग, घ, ड, कालोर्मिया यद्यपस्ता ।

७ क ख, घ, पराक्षाय । ८ ख, विष्णुवस्त्र तत्पत्तमात् ।

९ क, ख, ग, घ, भोजन ।

वाप्यच्छन्दोनिवन्धेन काव्यालङ्घारश्चोभिनार् ।
 चिन्तया दुखिता मूढास्तिष्ठन्ति व्याकुलेन्द्रिया ॥ ८१ ॥
 अन्यथा परम तत्त्वे जना क्लिश्यन्ति चान्यथा ।
 अन्यथा गास्त्रसङ्घावे॒ व्याख्या कुर्वन्ति चान्यथा ॥ ८२ ॥
 कथयन्त्युन्मनीभावे॑ खय नानुभवल्लि हि ।
 अहङ्कारहता केचिदुपदेशविवर्जिता॒ ॥ ८३ ॥
 पठन्ति वेदगास्त्राणि विवदन्ति परस्परम् ।
 त जानन्ति पर तत्त्वं दर्शी पाकरसं यथा ॥ ८४ ॥
 शिरो वहति पुष्पाणि गन्ध जानाति नासिका ।
 पठन्ति वेदगास्त्राणि दुर्लभो भाववेदवा ॥ ८५ ॥
 तत्त्वमालस्थमज्ञात्वा मूढः गास्त्रेषु सुज्ञाति॑ ।
 गीप, कच्चगत क्षाग कूपे पश्यति दुर्गति ॥ ८६ ॥
 ससारै॒ मीहनागाय शाव्दवोधो न हि चम ।
 न निवत्तेत तिमिर कदाचिद्वैपवात्तेयार् ॥ ८७ ॥
 प्रज्ञाहीनस्य पठनम् अन्यस्यादगर्दर्शनम्॑ ।
 देवि प्रज्ञावत, गास्त्र तत्त्वज्ञानस्य कारणम् ॥ ८८ ॥
 अयतः पृष्ठत केचित् पार्श्वयोरपि केचन ।
 तत्त्वमीहक् तादृगिति विवदन्ति परस्परम् ।

१ ड, काव्य ।

२ ड, शोभिता ।

३ ख, घ, परम भाव ।

४ ख, सम्भाषो ।

५ ख, कथ यान्त्युन्मनीभाव ।

२ ड, शोभिता ।

४ ख, सम्भाषो ।

६ क, घ, उपदेशादिवर्जिता ।

८ ड भ भाव ।

७ ख, युज्यते ।

९ क, ख, घ, ड दर्शन यथा ।

१० क, ख, घ, ड दर्शन यथा ।

सहिद्यादानशूराद्यैर्गुणैर्विख्यातमानवाः ॥ १०५ ॥

प्रत्यक्षप्रहणं नास्ति वाच्यायाै ग्रहणं कुतः ॥

एवं ये गात्रसमूढास्ते दूरस्था न संशयः ॥ १०० ॥

इदं ज्ञानमिदं ज्ञेयं सर्वतः श्रीतुमिच्छति ।

देवि वर्षसहस्रायुःै शास्त्रात्तं नैव गच्छति ॥ १०१ ॥

वेदाद्यैनेकशास्त्राणि स्वत्यायुर्विभूकोटयः ।

तत्पात् सारं विजानीयात् चौर हंस इवाभसः ॥ १०२ ॥

अभ्यस्य सर्वगात्राणि तत्त्वं ज्ञात्वा हि वुद्दिमान् ।

पत्नात्मिव धात्यार्थी सर्वशास्त्रं परित्यजेत् ॥ १०३ ॥

यथामृतेन दृष्टस्य नाहारेण प्रयोजनम् ।

तत्पत्नस्य तया देवि न शास्त्रेण प्रयोजनम् ॥ १०४ ॥

न वेदाध्ययनात्मुक्तिर्न शास्त्रपठनादपि ।

ज्ञानादेव हि मुक्तिः स्याद्वाच्यथा वीरवन्दिते ॥ १०५ ॥

नाथमाःै कारणं सुक्तोर्दर्शनानि न कारणम् ।

तथैव सर्वगात्राणिै ज्ञानमेव हि कारणम् ॥ १०६ ॥

मुक्तिदा गुरुवागिकांै विद्याः सर्वा विहृम्बकाः ।

काष्ठमारथमादस्मादेकं सञ्जीवनं परम् ॥ १०७ ॥

* य, उपासके इतः परं इडमस्तादगच्छेति दूरस्थ कव्यते ज्ञानः ।

इति ज्ञोकार्डमधिकं ॥

घ, परोक्ष । २ ग, ड, मिये । ३ क, ग, ड, सहस्रैसु ।

ग, विद्वन्य । ५ ड, न वेदाः । ६ ग, ज्ञानिनो ज्ञानमाद्यर्थी ।
क, गुरुभावैका । य, तत्पत्नवैका । ८ च, काष्ठदिकारणं यथाय ।

अदैतन्तु शिवेनोक्तं क्रियाया सविवर्जितम् ।
 गुरुवत्तोण लभ्येत नान्ययांगमकोटिभिः ॥ १०८ ॥
 आगमोत्थं विवेकोत्थं दिधा ज्ञान प्रचक्षते ।
 ग्रन्थवृद्धागममयं परं वृद्धा विवेकजम् ॥ १०९ ॥
 अदैतं केचिदिच्छन्ति दैतमिच्छन्ति चापरे ।
 मम तत्त्वं न जानन्ति दैतदैतविवर्जितम् ॥ ११० ॥
 हे पदे वस्त्रमोक्षाय ममेति निर्ममेति च ।
 ममेति वाध्यतरे जन्तुं ममेति विमुच्यते ॥ १११ ॥
 तत् कर्म यत्र वन्धाय विद्या सा या विमुक्तये ।
 आयासायापरं कर्म विद्यान्या शिल्पनैपुणम् ॥ ११२ ॥
 यावत् कामादि दीप्तियत यावत् संसारवासना ।
 यावदिन्द्रियचापत्थं तावत्तत्त्वकथा कुतः ॥ ११३ ॥
 यावत् प्रयत्नवेगोऽस्ति यावत् सङ्कल्पकल्पना ।
 यावत् मनसः स्मैर्य तावत्तत्त्वकथा कुतः ॥ ११४ ॥
 यावदेहाभिमानय ममता यावदस्ति हि ।
 यावत् गुरुकारुण्यं तावत्तत्त्वकथा कुतः ॥ ११५ ॥
 तावत्तपो व्रतं तीर्थं नपहोमार्चनादिकम् ।
 वेदग्रस्तागमकथा यावत्तत्थं^१ न विन्दते ॥ ११६ ॥
 तस्मात् सर्वप्रयत्नेन सर्वावस्थासु सर्वेदा ।
 तत्त्वनिष्ठो भवेहेवि यदीच्छेन्सोक्षर्मात्मनः ॥ ११७ ॥

१ उ, नाधीता । २ उ, ग, घ, वाधते, य, बुधते । ३ उ, ह, रोग ।
 ४ उ, यावत् । ५ उ, तावत्तत्त्वकथा कुत । ६ ख, उ, खिदि ।

धर्मज्ञानसुपुण्यम् । मर्गनोकेकलम् च ।
 तापव्यात्तिमन्तस्ताया भीचैतसे, अयेत् ॥ ११८ ॥
 यहुनाव किमुलेन रहम्य शृणु पार्वति ।
 कुनधर्ममहते॒ सुक्षिर्नाम्नि मर्त्य न मगय ॥ ११९ ॥
 तप्ताइदामि तत्त्वन्ते विज्ञाय श्रीगुरोर्मुदाग् ।
 सुनेन सुप्तते देवि धोरसमारयन्तनात् ॥ १२० ॥
 इति ते कथिता काचिद्विषजातिर्मिति॑ प्रिये ।
 समाप्तेन कुनेगानि कि भूत्, श्रीतुमिच्छसि ॥ १२१ ॥

इति श्रीकृनार्जुवे महारहम्ये मर्त्यागमीक्षमीक्षमे
 सपादनव्ययन्ते पश्चमयग्ने उद्दीप्ताय-
 तन्ते जीवस्थितिक्षयनं नाम
 प्रयम उपाम, ॥१॥

---

१ ए याप्तम् । २ ए, धर्मात्मम् । ३ ए, व्यतर् ।
 ५ ए य, ए धोरसमारयन्तनात् ।
 ४ ए, कृनमातृते ।
 ६ ए य, ए जीवान्, ए, धोरसावर्मित ।

द्वितीय उच्चासः ।

—१०१—

श्रीदेव्युचाच ।

कुलेग ओतुमिच्छामि सर्वजीवदयानिधे ।
 कुलधर्मस्वया देव सूचितो न प्रकाशित ॥ १ ॥
 तस्य धर्मस्य माहात्म्य मर्वधर्मीत्तमस्य च ।
 ऊर्ध्वाम्नायस्य माहात्म्य तत्त्वत वद मे प्रभोः ।
 वद मे परमेगान यदि तेऽस्ति^१ कृपा मयि ॥ २ ॥

श्रीदेव्युचाच ।

शृणु देवि प्रवक्ष्यामि यन्मा त्वं परिष्टच्छसि ।
 तस्य अयग्मात्रेण योगिनीना प्रियो भवेत् ॥ ३ ॥
 व्रह्मविष्णुगुहादीनार्ह न मया कथित पुरार्ह ।
 कथयामि तव खेहात् शृणुवेकाग्रमानमार्ह ॥ ४ ॥
 पारम्पर्यक्रमायात पञ्चवक्त्रेषु^२ सस्थितम् ।
 अकथ्य परमायिन तथापि कथयामि ते ॥ ५ ॥
 त्वयापि गोपितव्य द्वि न देय यस्य कस्यचित् ।
 देय भक्ताय शिथाय अन्यथा यतनं भवेत्तर्ह ॥ ६ ॥
 सर्वेभ्यष्ठीत्तमा वेदा वेदेभ्यो वैष्णव परम् ।
 घैष्णवादुत्तम गैव गैवाद्विष्णुसुत्तमम् ॥ ७ ॥

* ख, एक्षके पदार्थमिदमधिक दद्यते । १ ड, चाल्लि ।

२ ड, गुहादिभ्य । ३ ड, प्रिये । ४ फ, च ग एकायचेतसा ।
 ख, एकायचेतना । ५ ड, वक्त्रादक्तेषु । ६ ख, गृह्णुमान्नयात ।

दच्छिणादुक्तम् वामं वामाद् सिद्धान्तसुक्तम् ॥ १ ॥
 सिद्धान्तादुक्तम् कौलं कौलात् परतरं नहि ॥ २ ॥
 गुद्यादगुद्यतरं देवि सारात् सारं परात् परम् ।
 साच्चात् शिवपदं देवि कर्णाकर्णिगतं कुलम् ॥ ३ ॥
 मथित्वा ज्ञानदर्शेनै वेदागममहार्णवम् ।
 सारज्जेनै सया देवि कुलधर्मः समुहृतः ॥ ४ ॥
 एकतः सकला धर्मार्थं यज्ञतीर्थव्रतादयः ।
 एकतः कुलधर्मार्थं तत्रै कौलोऽधिकः प्रिये ॥ ५ ॥
 प्रविशन्ति यथा नदाः समुद्रं ऋजुवक्त्रगाः ।
 तथैव समयाः सर्वे ॥ प्रविशाः कुलभिव हि ॥ ६ ॥
 यथा हस्तिपदे लीनं सर्वप्राणिपटं भवेत् ।
 दर्शनानि च सर्वाणि कुल एव तथा प्रिये ॥ ७ ॥

यदा जाम्बूनदानाद्य सद्गं लौहस्ति चेत् ॥ १ ॥
 तदा च कुलधर्मेण समयोऽन्यः समी भवेत् ॥ १४ ॥
 यथामरतरङ्गिन्या न समाः सकलापगाः ।
 तथैव समयाः सर्वे कुलधर्मेण नो समाः ॥ १५ ॥
 मेरुसर्वपयोर्यद्वत् सूर्यखद्योतयोर्यदा ।
 तथान्यममयस्यापि कुलस्य महदन्तरम् ॥ १६ ॥
 अस्ति चेत्तत्समा नारी मत्समः पुरुषोऽस्ति चेत् ।
 कुलेन समधर्मेन्नु तथापि न कदाचन ॥ १७ ॥
 कुलधर्मं हि नो वैत्ति योऽन्यधर्मेण दुर्मीतिः ।
 वद्वः संसारपाशेन सोऽन्त्यजानां प्रियो भवेत् ॥ १८ ॥
 यो वा कुलाधिकं धर्मसज्जानाददति ॥ प्रिये ।
 ब्रह्महत्याधिकं पापं स प्राप्नीति न संगयः ॥ १९ ॥
 कुलधर्मप्रवहणे समारह्यै नरोत्तमः ।
 सर्गाद्वीपान्तविमवं मोक्षरत्नं समश्रुते ॥ २० ॥
 दर्शनेषु च सर्वेषु चिरादभ्यासेन मानवाः ।
 मोक्षं लभन्ते कौले तु सद्य एव न संगयः ॥ २१ ॥

* ड. एसके "यदा जाम्बूनदानाद्य" त्यारभ्य चार्द्वज्ञोको नामि ।

१ ग, यथा जर्न नदीनान्तु बहुद्रष्टवर्य भवेत् । तथाच कुलधर्मेण समोऽन्यः समयो भवेत् ॥ २. क, च, ग, घ, कथयेन्नु तदा प्रिये ।

३ क, स, छ, कुलधर्मं हि मोहेन योऽन्यधर्मेण दुर्मीतिः ; घ, योऽन्यधर्मेण दुर्मीतिः । ४ क, घ, मक्तृ रुक्षारित्यं बूद्यात् सोऽन्त्यजो नात्र संगयः ; छ, मक्तृ साधमनं बूद्यात् ; ड, स काशामरणं क्षेयात् । ५ ड, भजति ।

६ य, ब्रह्महत्यासर्वं ; ग, घ, ब्रह्महत्याधिकं । ७ क, च, घ, कुलधर्मां प्रवहणं समारह्या । ८ छ, घ, ड, सर्गाद्वीपान्तरं गत्वा । ९ ग, विद्या ।

घुहनावै किमुक्तेन शृणु मत्प्राणवज्ञमे । .
 न कौलसमधर्मीऽस्ति त्वां श्रपे कुलनायिके ॥ २२ ॥
 धीगी चेन्नैव भोगी स्थादभीगी चेन्नैव योगवित् ।
 भोगयोगात्मकं कौलं तस्मात् सर्वाधिकं॑ प्रिये ॥ २३ ॥
 भोगो योगायते साच्चात् पातकं सुक्तायते ।
 मोक्षायते च संमारः कुलधर्म॑ कुलेश्वरि ॥ २४ ॥ .
 ब्रह्मोद्धाच्युतर्कद्रादिदेवतासुनिपुङ्गदाः॑ ।
 कुलधर्मपरा देवि मानुषेषु च का कथा ॥ २५ ॥
 विहाय सर्वधर्मांशं नानागुरुमतानि च ।
 कुलमेव विजानौयादृयदीच्छेत् तिद्विं मात्रनः ॥ २६ ॥
 पूर्वजन्माष्टाम्यासात् कुलज्ञाने॑ प्रकाशते ।
 स्वप्नोत्तिं॑ प्रत्ययवदुपदेशादिकं विना ॥ २७ ॥
 जन्मान्तरसहस्रेषु॑ या तु चिर्विहिता नृणाम्॑ ।
 तामेव लभते जन्मुरुपदेशो निरर्थकः ॥ २८ ॥
 शैववैश्णवदौर्गार्कंगाणपत्येन्दु॑सम्भवैः ।
 मन्त्रैर्विशुद्धचित्तख्य कुलज्ञानं॑ प्रकाशते ॥ २९ ॥

सर्वधर्माय देवेणि पुनरावर्त्तकाः सृताः ।
 कुलधर्मस्थिता द्ये च ते सर्वेऽप्यनिवर्त्तकाः ॥ ३० ॥
 पुराणतपोदानयज्ञतीर्थजपव्रतैः ।
 चीणांहमाहै वृणां देवि कुलज्ञानं प्रकाशते ॥ ३१ ॥
 त्वमहं देवि कल्याणि यस्य तुष्टावुभावपि ।
 देवतागुरुमह्या च कुलज्ञानं प्रकाशते ॥ ३२ ॥
 शुद्धचित्तस्य गान्तस्य कर्म्मिणोऽगुरुसेविनः ।
 अतिभक्तस्य गुह्यस्य कुलज्ञानं प्रकाशते ॥ ३३ ॥
 श्रीगुरी^४ कुलगाम्भेषु कौलिकेषु कुलाश्वरेष्व ।
 यस्य भक्तिर्द्वारा तस्य कुलज्ञानं प्रकाशते ॥ ३४ ॥
 अहा^५विनयहपादौः सदाचारदृढव्रतैः ।
 शुब्राजापानकैर्धर्मैः कुलज्ञानमवाप्यते ॥ ३५ ॥
 अनहं कुलविज्ञानं न तिष्ठति कदाचन ।
 तप्त्वात् परीक्षा वक्तव्यं कुलज्ञानं^६ मयोदितम् ॥ ३६ ॥
 न वृथात् कुलधर्मं तमयोर्ये कुलगासनम्^७ ।
 आज्ञाभङ्गश्च यः कुर्यादेवतागापमाप्न्यात् ॥ ३७ ॥

आराध्य समयाचारै कुनज्ञान वदेद्यदि ।
 स गुरुशापि शिष्यश्य योगिनीना भवेत् पशुः ॥ ३८ ॥
 योधयित्वा गुरु, शिष्य कुनज्ञान प्रकाशयेत् ।
 लभेत् तावुभो साचादृयोगिनीवीरसैननम् ॥ ३९ ॥
 अनायासेन सप्तारसागर यक्षितोर्पति ।
 कुनधर्ममिम ज्ञात्वा सुच्यते नाव सग्य ॥ ४० ॥
 कुनधर्ममहासार्गमन्ताै सुक्षिपुरीं वजेत् ।
 अचिरान्नात् सन्देहस्तस्मात् कौन समाश्येत् ॥ ४१ ॥
 कुनशास्त्रमनाहृत्यै पशुगास्त्राणि योऽभ्यसेत् ।
 स्तर्गहैै पायस त्वक्षा भित्तामटति पार्वति ॥ ४२ ॥
 विहाय शुनपर्वैै य परधर्मपरोैै भवेत् ।
 करस्य रद्नसुत्सृज्य दूरस्य काचमीहते ॥ ४३ ॥
 सत्त्वज्य कुनमन्त्राणिैै पशुमन्त्राणिैै यो जपेत् ।
 स धान्त्वरागिसुत्सृज्य पाशुरागि जिष्टृक्षति ॥ ४४ ॥
 कुनान्वय समुत्सृज्य योऽन्यमन्वयमीचते ।
 तडागादिव दृणात्तौैै रुग्मृष्णा प्रधायति ॥ ४५ ॥
 यद्येन्द्रजानजा भायाैै चण्मेय सुखायहा ।
 श्रीकौनादन्त्यसमयास्त्रादगा कुननायिके ॥ ४६ ॥

कुलधर्ममजानन् य ससाराऽनोचमिच्छति ।
 पारावारमपार स पाणिभ्या तर्तुमिच्छति ॥ ४७ ॥
 यो वान्यदर्गनेभ्यथ भुक्ति सुक्तिच्छ काहति ।
 सप्तप्रलब्धनेनैवै धनवान् स भवेत्तदा० ॥ ४८ ॥
 शुक्ती रजतविभान्तिर्यथा जायेत पार्वति ।
 तथान्यसमयेभ्यथ भुक्तिमुक्ति० प्रकाशते ॥ ४९ ॥
 सर्वकर्मविहीनोऽपि वर्णाश्रमविष्वर्जित ।
 कुलनिष्ठ कुलेशानि भुक्तिसुक्तयो स भाजनम् ॥ ५० ॥
 कुलज्ञानविहीनोऽपि कुलभक्षयाद्ययो भवेत् ।
 सोऽपि सद्गतिमाप्नीति किसुतास्य परायण० ॥ ५१ ॥
 कुलधर्मो हतो हन्ति रघुतो रक्षति प्रिये ।
 पूजित पूजयत्याश तस्मात् न परित्यजेत् ॥ ५२ ॥
 निन्दन्तु वान्यवा सर्वे त्यजन्तु स्त्रीसुतादय ।
 जना हसन्तु मा दृष्टा राजानो दण्डयन्तु वा ॥ ५३ ॥
 सेवे सेवे पुन सेवे त्वामेव परदेवते ।
 त्वदर्थम्० नैव सुच्छामि मनोवाकायकर्मभि ॥ ५४ ॥
 एवमापद्गतस्यापि यस्य भक्ति सुनियता ।
 स तु सम्पूज्यते देवैरसुत्र स जिवो भवेत् ॥ ५५ ॥

---

१ ड, हि यो मूर्द । २ ख, उसारे च सुच्छति । ३ छ, सप्तप्रलब्धने चष्टे ।
 ४ छ, यदि० ५ छ, भुक्ति सुक्ति० ६ ख, छ, धर्म० ७ ख, किसुतान्ये
 परे जना छ, किसुतान्ये परायणा छ, किसु तस्य परायणात ।
 ८ छ, त्वत्कर्म०

रोगदारिद्रगदुःखाद्यैः पीडितोऽप्यनिग्रं शिवे ।
यस्वामुपास्ते भक्त्या स नरः सदृगतिमाप्नुयात् ॥ ५६ ॥
जनाः सुवन्तु.निन्दन्तु लक्ष्मीर्गच्छतु तिष्ठतु ।
भृतिरद्युगान्ते वा कुलं नैव परित्यजेत् ॥ ५७ ॥
नापि लोभाैव च क्रोधाद्र हेयान्न च मत्मरात् ।
न कामान्न भयाद्यापि.कुलधर्मै परित्यजेत् ॥ ५८ ॥
यो जन्तुर्नीर्वयेत्वान्तु कुलधर्मसमाचितः ।
क्षिण्यते जातमात्रेण भूतारिणामगदुणै ॥ ५९ ॥
पुलाका इव धान्येषु पतङ्गा इव जन्तुपुणै ।
बुदुदा इव तोयेषु ये कौलविमुखा हि ते ॥ ६० ॥
तरबोऽपि हिै जीवन्ति जीवन्ति भृगपच्छिणः ।
स जीवति मनो यस्य कुलधर्मे व्यवस्थितम् ॥ ६१ ॥
कुलधर्मैै विहीनस्य दिनान्यायान्ति यान्ति च ।
स लोहकारभस्त्रेव ग्रसक्षपि नैै जीवति ॥ ६२ ॥
गच्छतस्तिष्ठतो वापि जायतः स्वपतोऽपि या ।
कुलेश्वरि कुलाङ्गस्यैै तत् पगोरिव जीवितम् ॥ ६३ ॥

१ उ, वस्त्रात्पासते । २ उ, मृत्युरव्य ।

३ ड., न परन्तर्ज्ञयेत् । ४ ड. नार्थलोभात् ।

५ ड, कर्न मार्ग । दू ड, आदा । ७ च, भूतावशालगदिया । ;

८, अशानमालेण भूतावेदी यथा नरः । ८ क, स, ष, कुनार्जांदिहसा
दे च पल्लव्य एव जन्मः । ८ स, तरः । किं त लोडनि ।

१० ल. ल. ल. ल. ल. ल. ॥ १० ल. ल. ल. ॥

१८ अ. कालाहीन ।

विहानपि च मूर्खोऽसौ धार्मिको वाप्यधार्मिकः ।
 ब्रतस्योऽप्यव्रतस्यो वा यः कौलविमुखो जनः ॥ ६४ ॥
 जातास्तएव जगति जन्तवः साधु जीविनः ।
 कुलधर्मपरा देवि शेयाथ दारगद्भाः ॥ ६५ ॥
 स पुमानुच्यते सद्गः कुलधर्मपरायणः ।
 अपरत्तु परं सत्यमस्मिकूटखचाहतः ॥ ६६ ॥
 चतुर्बेदी कुलज्ञानी श्वपचादधमः प्रिये ।
 श्वपचोऽपि कुलज्ञानी वाह्न्यादतिरिच्यते ॥ ६७ ॥
 गुरुकारुण्ययुक्तैस्तु दीचानिर्भूतपातकः ।
 कूलपूजारतो देवि सोऽयं कौलो न चितरः ॥ ६८ ॥
 यः कौलिकः कुलज्ञानै न पश्यति न विन्दति ।
 न पूजयति धिक् तस्य तत् काकस्येवं जीवितम् ॥ ६९ ॥
 ते धन्याः^१ पुण्यकर्माणस्ते सन्तस्ते च योगिनः ।
 येषां भाग्यवगादेवि कुलज्ञाने प्रकाशते ॥ ७० ॥
 ते वन्यास्ते महाकानः लतार्यास्ते नरोत्तमाः ।
 येषामुत्पद्यते चित्ते कुलज्ञानं सयोदितम् ॥ ७१ ॥
 सर्वप्रकाशगमनं सर्वतोर्यावगाहनम् ।
 यत् सर्वयज्ञाचरणं कुलधर्मप्रवेशनम् ॥ ७२ ॥

१ ख, घ, येषा लठरगद्भाः; ड, विशेषा जनवाहतः।

२ क, घ, पूर्णः; ख, सम्पूर्णः।

३ ड, कलज्ञानी। ४ ड, वृथा तस्येवं।

५ क, ख, घ, विज्ञाः।

प्रविगन्ति कुल धर्मं ये वै सुकृतिनो नराः ।

ते पुनर्जननीगर्भं न विशन्ति कादाचन ॥ ७३ ॥

प्रसङ्गेनापि य कथित् कुल कुलसितीरयेत् ।

कुलं तत्पावनै टेवि भवति त्वदनुयहात् ।

कुलज्ञस्य कुलेगानि नान्यधर्मैः प्रयोजनम् ॥ ७४ ॥

कुलेशि कुलनिष्ठाना कौन्तिकाना महात्मनाम् ।

ददामि४ परम ज्ञानं चान्तकाले न सशय ॥ ७५ ॥

चिरायासाम्यफनद काङ्क्षते समयं जनात् ।

सुखेन सर्वफलाद कुल कोऽपि५ त्यजत्यहो ॥ ७६ ॥

कुलज्ञो हि च सर्वज्ञो वेदशास्त्रोजिभतोऽपि वा६ ।

वेदशास्त्रागमज्ञोऽपि कुलाज्ञस्वभ एव हि ॥ ७७ ॥

जानन्ति कुलं-माहात्मा त्वद्वक्ता एव नापरे ।

चकोरा एव जानन्ति नान्ये चन्द्रगताः७ कथिम ॥ ७८ ॥

कुलज्ञा एव तुष्यन्ति शुत्वा कुलकथा प्रिये८ ।

स्वल्पा नद्यो९ विवर्दन्ते ज्योत्स्नया कि समुद्रयत् ॥ ७९ ॥

नान्यधर्मैः सवेचन्ते कौन्तिका सारवेदिन ।

भृङ्गा पुष्पान्तरं तुव्या१० मन्दारामोदसेविन ॥ ८० ॥

१ क, ष, घ, प्रविगन्ति कुल य वा धन्यास्त्रो हतिभो नरा ।

२ ड, तम्य धन । ३ ड, तुच्छात्मनाम । ४ ड ददामि ।

५ ड, चान्तकालेषु नियितम । ६ ड, पर्याप्त पठन्ति ये । ७ ड कोऽत्व ।

८ ष, ड, वेदशास्त्रोजिभतोऽपि वा । ९ ष, तव । १० क, ष, ड चन्द्ररूपा ।

११ क, ष, प, इमास् । १२ ड, यन्मकृपर । १३ ष, प, नव्या, ड, यदत् ।

मानयन्ते हि सारज्ञाः^१ कुलधर्म्मं न चेतरे ।

शिवः शिरसि धत्तेऽज्ञं^२ सैऽहिकैयो गिलत्वहो ॥ ८१ ॥

अभिज्ञा एव जानन्ति नाभिज्ञाः कुलदर्ग्मनम् ।

जलसिद्धपयः पतनं वक्तः^३ किं वेत्ति हं सवत् ॥ ८२ ॥

शिवगतिमध्ये लोको लोके कौलं प्रतिष्ठितम्^४ ।

तस्मात् सर्वाधिकं कौलं सर्वसाधारणं कथम् ॥ ८३ ॥

पड्ददर्ग्मनानि मेऽज्ञानि^५ पादो कुञ्जः करौ शिरः ।

तेषु मेदन्तु यः कुर्यान्माङ्ग वैदवित्तु सः ॥ ८४ ॥

एतान्येव कुलस्यापि पड्दज्ञानि भवन्ति हि ।

तस्मादेदामकं गास्तं विद्धि कौलामकं प्रिये ॥ ८५ ॥

दर्ग्मनेष्वित्तिष्वेष फलदं चैकादैवतम्^६ ।

भुक्तिमुक्तिप्रदं नृणां कुलेऽग्निन् दैवतं प्रिये ॥ ८६ ॥

लोकधर्मविरुद्धं (द्वोऽपि) सिङ्गयोगीश्वरि प्रिये ।

कुर्वन्ति प्रमाणतां याति प्रत्यचफलदं यतः ॥ ८७ ॥

प्रत्यच्छ प्रमाणाय सर्वेषां प्राणिनां प्रिये ।

उपलभ्यवलात्तस्य हत्ताः सर्वे कुर्तार्किकाः ॥ ८८ ॥

परोचं को नु जानीति चास्य किंवा भविष्यति ।

यदादं प्रत्यचफलदं तदेवोत्तमा^७ दर्ग्मनम् ॥ ८९ ॥

हितीय उम्मास ।

कुलधर्ममिम जात्वा मुच्यन्ते सर्वमानवा ।

दृति मत्वा महेशानि मध्या कौन विगर्हितम् ॥ ८० ॥

त्वत्कारणविहीनाना कुलज्ञानविरोधिनाम् ।

पर्गनामनभिज्ञाना कुलधर्मो विगद्धित ८१ ॥

यस्य जन्मान्तरे पापकम्मैवन्वीधिकोऽभवेत् ।

न तस्य गुरुकारुद्धरे कुलज्ञान न जायते ॥ ८२ ॥

यथान्या नैव पश्यन्ति मूर्धे सर्वप्रकाशकम् ।

तथा कुल न जानन्ति तव मायाविमाहिता ॥ ६३ ॥

शैववैष्णवसोरादिटग्नान्यपि भक्तिः ।

भजन्ते मानवा नित्य हथावासफलानि च ॥ ६४ ॥

विद्याम्भागमै प्रोत्त भीगमोक्तैकमध्यनम् ।

सूर्या निष्टिति हा इति भगवित्य तत्र दर्शनम् ॥ ८५ ॥

भासिता हि भया॑ देवि पश्च पश्चकीषु ।

कुनधर्म न जानन्ति हृषा ज्ञानाभिमानिन ॥ ८६ ॥

पशुग्रस्ताणि सत्र्वाणि मयैव कवितानि हि ।

भूर्त्यन्तरन्तु गत्वैव मौहनाय दुरात्मनाम ॥ ८७ ॥

महापापवशान्त्रणा रूपु वाच्चाभिज्ञायते ।

तेपाद्य सद्गतिर्नाम्भि कल्यकोटिशतैरपि ॥ ६८ ॥

प्रेयमाणोऽपि पापात्मा शुल्के नैव प्रवत्तते ।

वार्यमाणोऽपि पुस्त्रात्मा कुनमेवाभिलम्बते ॥ ८८ ॥

१ डॉ, कम्प्युनाधाविका। २ क. घ, गैरवैष्णवीश्वादि।

३ डॉ, जयन्त । ४ च, महा । ५. क रु, ए कुनैद्रमवत्ती ।

कुलधर्माण देवत्वं देवा सम्पत्तिपेदिरे ।
 मुनियोगीश्वराद्याद्य सुसिद्धि परमां गता ॥ १०० ॥
 पशुव्रतादिनिरता सुलभा दाम्भिका भुवि ।
 ये कोऽनभव सेवन्ते ते महान्तोऽतिशुर्लभा ॥ १०१ ॥
 मानवा वहव, सन्ति मिथ्यातत्त्वार्थवेदिन ३ ।
 दुर्लभोऽय सहेश्वानि द्वानतत्त्वविश्वारद ॥ १०२ ॥
 यथा रोगातुरा केचिच्छानवाः कुलनायिके ।
 दिव्योपध न सेवन्ते महाव्याधिविनाशनम् ॥ १०३ ॥
 तद्वाधिवर्द्धनापथ कुर्वन्ति हि कुभेपजम् ।
 तद्यैव जन्ममरणकृतै सासारिकीं क्रियाम् ॥ १०४ ॥
 ममाचरन्ति सतत त्वतकारुद्धविवर्जिता ।
 न भजन्ते कुल धर्मं भववन्यविमोचनम् ॥ १०५ ॥
 यथा चारण्यजातास्त्रुं मरीचादीन् वणिग्जनान् ।
 भीहती मानवा प्रीत्या॒ याचन्ते कुलनायिके ॥ १०६ ॥
 अनध्याणि च रक्षानि न याचन्ते हि केचन ।
 तद्यैव पशुशास्त्राणि कर्मपाशफलानि॑ च ॥ १०७ ॥
 इतिपृच्छन्ति भूर्यास्ते॑ तव भायाविमोहिता॑ ।
 कुलधर्माण न पृच्छन्ति भुक्तिसुक्तिफलप्रदम् ॥ १०८ ॥

१ व, ख, च, कुलात् शिद्धि परा । २ ड, रि । ३ ड वादिन ।
 ४ क, कुवधर्म । ५ क, जन्ममरणे लति, छ, जन्ममरण कृता ।
 है फ, छ, जन्मनलग्नु । ७ छ, प्रदार्थानेश रप्रीत्या ।
 ८ छ, छ, कर्मपाशफलानि । ९ छ, भूर्यादीन् छ, भूर्याहि ।

कस्तूरीं कर्द्मधिया कर्पूरं स्वणेच्छया ।
 गार्करं शर्कराभान्तरा मणिं काचमनीपया ॥ १०६ ॥
 यथादृष्टे न मन्त्रन्ते करस्यमपि पामराः ।
 तथा कौलं न जानन्ति त्वत्प्रेसादविवर्जिताः ॥ ११० ॥
 अहो मोहस्य भावाम्बाल्ल त्वन्मायाजनितस्य च ।
 किमज्ञानपि देवेणि मोहयेदमरानपि ॥ १११ ॥
 पेयं सद्यं पल्लं खाद्यै समालोक्य मियामुखम् ।
 इत्येवाचरणं जाप्यं परिप्राप्यं परम्पदम् ॥ ११२ ॥
 शुरुकारुस्यसंलभ्यमौदृशं कुलदर्जनम् ।
 त्वद्वक्ता एव जानन्ति नेतरे भुक्तिसुक्तिदम् ॥ ११३ ॥
 हुरुपदेशरहिता भवान्त इति६ केचन ।
 मोहयन्ति जनान् सर्वान् स्वयं पूर्वविमोहिताः ॥ ११४ ॥
 दुराचारपराः केचिद्वाचयन्ति च पामराः ।
 कथं भूतो८ भवेत् स्वामी सेवकाः स्युस्तायाविधाः ॥ ११५ ॥
 धहवः कौलिकं धर्मं मित्याज्ञानविडम्बकाः ।
 स्वदुडगा८ कल्पयन्तीत्यं पारम्पर्यविवर्जिताः ॥ ११६ ॥
 मध्यपानेन मनुजो यद्वि-सिद्धिं लभेत् वै ।
 मद्यपानरताः सर्वे सिद्धिं गच्छन्ते पामराः ॥ ११७ ॥

त्वं वाप्यविधानेन क्षेदयेन कदाचन ।

विधिना गां हिंजं वापि हत्वा यापैर्न लिप्यते ॥ १३६ ॥

वहुनाच किमुक्तेन सारमेकं शृणु प्रिये ।

जौवमुक्तिसुखोपायं कुलशास्त्रेषु गोपितम् ॥ १३७ ॥

यम् सुचोः फले देवि कनकस्येव सौरभम् ।

कुलज्ञेऽप्यूर्द्धविख्याते ज्ञानं तत्तदनुत्तमम् ॥ १३८ ॥

कुलशास्त्राणि सर्वाणि भयैवोक्तानि पार्वति ।

प्रमाणानि न सन्देहो न हत्यानि हेतुभिः ॥ १३९ ॥

देवताभ्यः पितृभ्यय मधु वाता कृतायते ।

खादिष्यामदिष्यार्थं चौरं सर्विर्मधूदकम् ॥ १४० ॥

हिरण्यपावाः^१ खादिय चबधन् पुरवेपश्चम् ।

दीक्षासुपेयादित्याद्याः^२ प्रमाणं शुतयः प्रिये ॥ १४१ ॥

इत्येतत् कथितं किञ्चित् कुलमाहात्मयमन्विते ।

समाचेन कुलेगानि किं भूयः श्रोतुभिच्छसि ॥ १४२ ॥

इति श्रीकुलार्णवे निर्वाणमोच्चारे भहारहस्ये सर्वागमो-
त्तमोत्तमे भपादलच्छयन्ये पच्चमस्तुर्देष्यान्वयतन्त्रे
कुलमाहात्मयकथनं नाम द्वितीय उक्तासः ॥ २ ॥

१ क, पापात् प्रसुद्धात् । २ ड, मञ्चासारं । ३ ड, नाफनस्यापि सेवितं ।

४ क, कन्दोऽप्यूर्द्धविख्यातो ज्ञानवत्त्वं तदुच्चते ।

५ क, प्रमाणानि च सन्देहो न हत्योऽन्तेश्वर्भिः ।

६ उ, ग, खादिष्यामदिष्यार्थं ; ड, परिष्यार्थः । ७ क, भावं ड, पात्रं ।

८ उ, ड, एवोहोक्तवीत्याद्याः ।

तृतीय उस्सासः ।

—३०२—

श्रीदेव्युदाच ।

कुलेग श्रीतुमिच्छामि सर्वधर्मोत्तमीत्तमम् ।
जह्नान्नायच्च तन्मन्त्र माहात्म्यं यद मे प्रभो ॥ १ ॥

श्रीदेव्युदाच ।

शृणु देवि प्रवक्ष्यामि यन्मा त्वं परिष्ठृष्टमि ।
तस्य अवणमात्रेण देवतरे सुप्रसीदति ॥ २ ॥
न कदाचिन्माया प्रोक्तमिति पूर्वं कुलीवरि ।
कथयामि तव सोहादूर्दीन्नाय शृणु प्रिये ॥ ३ ॥
वेदशास्त्रपुराणानि प्रकाश्यानि कुलीवरि ।
यैवगान्तागमा १ सर्वं रहस्या परिकीर्तिता ॥ ४ ॥
रहस्यातिरहस्यानि कुलगास्त्राणि पार्वति ।
रहस्यातिरहस्याना रहस्यमिदमन्विके ॥ ५ ॥
जह्नान्नायस्य तत्त्वं हि पूर्णब्रह्मात्मकं परम् २ ।
सुगीपित मया यद्वादिदानीन्तु प्रकाश्यते ॥ ६ ॥
मम पच्चमुखेभ्यध पञ्चान्नाया समुदगता ।

१ उ, जह्नान्नायस्य माहात्म्यं तन्मन्त्र । २ उ, गद्वरे ।

३ उ, ग, च, यैवगास्त्रागमा उ गैवाचारागमा ।

४ उ, जह्नान्नायच्च त्वं वद्धि पूर्णाहन्तम् परम् जह्नान्नायार्थंतत्त्वं हि ।

पूर्वे य पश्चिम द्वै दक्षिण यो चरस्या ।

जर्हा ग्रायथ पञ्चते भोजमार्गः प्रकौर्त्तिः ॥ ७ ॥

आग्नाया वहवः सन्ति नोर्हा ग्रायेन ते समाः ।

सत्यमितद्वारो हे नाव कार्या विचारणा ॥ ८ ॥

आग्नाया वहवो गुप्ताय तुराग्नाय भेदजाः ।

अस्तिंस्तान्वे समाख्याताः पूर्वे ते कृत्वनायिके ॥ ९ ॥

चतुराग्नाय वैत्ता रो वहवः सन्ति कामिनि४ ।

जर्हा ग्रायस्य तत्त्वज्ञा विरला० वीरवन्दिते ॥ १० ॥

यावन्तः पांशुवो भूमिस्तावन्तः समुदैरिताः ।

एकैकाग्नाय जा मन्त्रा भुक्तिसुकृतिप्रदाः ॥ ११ ॥

उपमन्त्राय तावन्तः मारदाः समुदैरिताः ।

मयैव कथितास्ते तु लोकागुप्तहकाह्या ॥ १२ ॥

सर्वेषामपि मन्त्राणां देवतास्तु फलप्रदाः ।

आवयोरंशमन्त्रूताः समुहिष्टाः शुचिस्मिते ॥ १३ ॥

सर्वमन्त्रानहं विद्धि नांच्यो जानाति कथन ।

मतप्रसादेन य कथिष्टेति मानवकोटिषु ॥ १४ ॥

एकाग्नाय यो वित्ति स मुक्तो नाव संशयः ।

किं पुनर्यतुराग्नाय वैत्ता साग्राच्छिखो भवेत् ॥ १५ ॥

१ क, घ, शीतरा० २ क, यक्षिन् मन्त्रे ; ग, घ, अय्किन् मन्त्रे ।

३ ग, घ, सर्वल, ड, पूर्वल । ४ ड, उत्तराग्नाय ।

५ य, पार्वति, ग, घ, मानिनि ; ड, मानिनः ।

६ ड, जर्हाग्नायात्म । ७ रु, य, वीराणां ।

चतुराम्नायविज्ञानादूर्द्धाम्नाय पर प्रिये ।
 तस्मात्तदेव जानीयाद्यद्वीच्छेत् सिद्धिमावन ॥ १६ ॥
 जर्हत्वात् सर्वधर्माणामूर्द्धाम्नाय प्रशस्तिः ।
 जर्ह नयत्वध स्थानै जर्हाम्नाय इतीरित ॥ १७ ॥
 जर्हत्वात्^४ कुनेगानि धस्तससारसागरात् ।
 जर्हलोकैकसेव्यत्वा^५ दूर्द्धाम्नाय इति सृत ॥ १८ ॥
 तस्मादेवेग्नि जानीहि सात्त्वाद्विचैकमाधनम् ।
 सर्वाम्नायाधिकफन^६ मूर्द्धाम्नाय परात् परम ॥ १९ ॥
 सर्वनोकेषु सर्वेभ्यो ज्ञाह पूज्यो यथा प्रिये ।
 आम्नायेषु च भयेषु जर्हाम्नायम्भाय गिरे ॥ २० ॥
 देवताना यथा विषुज्यैतिपा भास्करो यत्रा ।
 तीर्थानान्तु यथा कामी सर्वेषी भरिता यथा ॥ २१ ॥
 पर्वताना यथा मेरुस्तरुषां चन्दन यथा ।
 अम्बसेध क्रतूनाच पापामाना यत्रा भणि ॥ २२ ॥
 यथा रमाना माधुर्य धातूना काचन यथा ।
 चतुर्स्पदा यथा धिनुर्यथा हसमु पच्चिणाम ॥ २३ ॥
 आत्ममाणा यथा भित्तुर्वर्षिना व्राह्मणा यथा ।
 मनुष्याणा यथा राजाऽवयवाना यथा गिर ॥ २४ ॥
 आमीदानाच कस्तूरी यथा काञ्चीपुरी पुराम ।
 तथैव सर्वधर्माणामूर्द्धाम्नायोऽधिक प्रिये ॥ २५ ॥

१ ख, ग, य, इतीरित । २ क, ग ड, प्रशस्ति । ३ ड, छेत् ।
 ४ ख दर्हत्वात् । ५ ड, लोकनिषेष्यता । ६ उ ग नान्य ।
 ७ ख, सर्वाम्नायाधिक इत्याद । ८ क, अमराणा यथा गिर ।

नानाजन्माज्जितापारपुण्यकर्मफलोदयात् ।
 जर्हाम्नायं विजानीयाचान्यदा वीरवन्दिते ॥ २६ ॥
 धन्यो मनुष्यलक्ष्मेषु जानाति कुलदर्शनम् ।
 तेषां लक्ष्मेषु यः कंशिदूर्हाम्नायं प्रविज्ञि च ॥ २७ ॥
 न वैदेनांगमैः यास्तैनं पुराणैः सुविस्तरैः ।
 न यज्ञैनं तपोभिर्वा न तीर्थव्रतकोटिभिः ॥ २८ ॥
 नान्यैरुपायैदेवेशि भन्त्वौपधिपुरःसरैः ।
 आम्नायो ज्ञायते चोर्दः३ श्रीमद्गुरुमुखं विनाशः ॥ २९ ॥
 तमेवान्वेष्येत्तत्र सर्वज्ञं करुणानिधिम् ।
 मर्वन्तचणसम्पन्नम् जर्हाम्नायार्थकोविदम् ।
 तत्त्वादेवेशि जानीयादूर्हाम्नायं कुलेश्वरि ॥ ३० ॥
 आम्नायं यो नरो देवि विजानाति च तत्त्वतः ।
 लभते काङ्गितां सिङ्गिं सत्यं सत्यं वरानने ॥ ३१ ॥
 जर्हाम्नायं विजानाति यः सम्यक्४ श्रीगुरोर्मुखात् ।
 ग्रास्तमार्गं५ सै नरो जीवन्मुक्तो न संशयः ॥ ३२ ॥
 आम्नायमीहगं६ देवि विजानाति च तत्त्वतः७ ।
 स वन्द्यः सहुरः सोऽर्थः८ स देवज्ञः स मान्त्रिकः ।
 स सेव्यः स च संनुत्यः९ स द्रष्टव्यः स सात्त्विकः१० ॥ ३३ ॥

स ब्रती स तपस्त्री च सोऽनुष्ठाता स पूजकः ।
 स वेदागमग्राम्यादिसर्वविद्याविग्रहदः ॥ ३४ ॥
 स आचार्यः स भतिमान् स यति, स च कौलिकः ।
 स यज्ञा स च पूतामा स जापी स च साधक, ॥ ३५ ॥
 स योगी स खतार्थसु^१ म वीरः स च उत्तम,२ ।
 स पुण्यात्मा स सर्वज्ञ,३ स मुक्त, स शिव, प्रिये ॥ ३६ ॥
 ततकुलं पावन देवि धन्या तज्जननी मृता^४ ।
 तत्पिता च खतार्थ, स्यामुक्तास्तपितर प्रिये ।
 पुण्यास्तद्वग्ना, सर्वं पूता^५स्तन्मित्रबाध्यवा, ॥ ३७ ॥
 वहुनेष्ठ किमुक्तेन चोद्दृग्नायपरस्य च ।
 अरण कीर्तनं वापि दर्शन वन्दनै तथा ।
 सम्मापण^६च कुरुते राजसूयाधिकं फलम् ॥ ३८ ॥
 स यत्र वसते देवि तत्र श्रीर्विजयो^७ भवेत् ।
 अनामयं सुभिज्ञा सुहृष्टिनिरुपद्रवम् ॥ ३९ ॥
 तथादगुरुप्रसादेन जड्डान्नाय नरोत्तमः ।
 यो वैक्ति तत्त्वतो देवि स मे प्रियतमी भवेत् ॥ ४० ॥
 पूर्वान्नाय, सृष्टिरूप,^८ स्थितिरूपय^९ दच्चिष, ।
 सहारः पद्यमो देवि उत्तरोऽनुयहो भवेत् ॥ ४१ ॥
 मन्त्रयोग विदुः पूर्वं भक्तियोगस्त्र दच्चिणम् ।

१ उ, सहस्रार्थ । २ उ, सत्तम । ३ उ, धर्मेत्त । ४ उ, ग, परा ।
 ५ उ, पुण्या । ६ उ, स्तर्ण । ७ उ, सम्मापने ।
 ८ उ, विजयी । ९ उ, स्थितेरूप । १० उ, सृष्टिरूप ।

पश्चिमं कर्मयोगच ज्ञानयोगं तथोत्तरम् ॥ ४२ ॥
 पूर्वान्नायस्य सङ्केताद्यतुर्विंशतिरीरिताः ।
 दक्षिणान्नायसङ्केताः पञ्चविंशतिरीरिताः ॥ ४३ ॥
 पश्चिमान्नायसङ्केताः द्वाविंशतौ समुदाहृताः ।
 विदुः पद्मविंशतिरीरिते सङ्केताः श्रीमदुत्तरे ॥ ४४ ॥
 उद्धीम्नायस्य चैतानि न सन्ति॒ कुलनायिके ।
 सात्राच्छ्वस्त्ररूपत्वैत्र किञ्चित् कर्म विद्यते ॥ ४५ ॥
 उद्धीम्नायस्य माहात्म्यमहं विद्धि न चापरः ।
 मत्स्त्रेहात्मवृज जानासि सत्यसेतदरानने ॥ ४६ ॥
 उद्धीम्नायस्य माहात्म्यमिति ते कथितं मयार्थ ।
 समाविन कुलेशानि मन्त्रमाहात्म्यमुच्यते॑ ॥ ४७ ॥
 इतः पूर्वे॑ मया नोऽन्य यस्य कथापि पार्वति ।
 तददामि तव श्रेहाच्छृणु मत्प्राणवज्ञमे ॥ ४८ ॥
 श्रीप्रामादपरामन्त्रमूर्हीम्नायमधिष्ठितम्॑ ।
 आवयोः परमाकारं यो वेत्ति म स्वयं गिवः ॥ ४९ ॥
 शिवादिक्रिमि॑ पर्यन्तं प्राणिनां प्राणवर्त्मना ।
 निश्चासोच्छासरूपेण मन्त्रोऽयं वर्त्तते प्रिये ॥ ५० ॥
 अनिलेन विना मेष्ठो यथाकाशे न वेष्टते॑ ।
 परामासादमन्त्रेण विना लोकस्तथा प्रिये ॥ ५१ ॥

१ ड, द्वाविंशति । २ ख, पद्मविंशतिरीरिते ।

३ ड, उत्तरान्नायसङ्केतः पद्मविंशतु समुदाहृताः । ४ ड, वसन्ति ।

५ ड, ज्ञानस्त्ररूपत्वात् । ६ ख, प्रिये । ७ ड, सुत्तमे । ८ क, ग, इतःपरं ।

९ ख, ममीक्षितं । १० ग, घ, द्वुष्पर्यन्तं । ११. ख, ग, घ, वेष्टितः ।

पराप्रापादमन्त्रेण स्यूतैनेतच्चराच्चरम् ।

अभिनं तत्त्वतो देवि तालवृन्ते यथानितः ॥ ५२ ॥

वीजेऽद्वूरस्त्विले तैलमग्नादुष्णं रवौप्रभा ।

चन्द्रे ल्योतन्त्राऽनलः काष्ठे पुष्पे गन्धी जले द्रवः ॥ ५३ ॥

शब्दे चार्थः शिवे शक्तिः चौरे सर्पिः फले रुचिः ।

शर्वरायाच्च माधुर्ये घनसारे च शीतलम् ॥ ५४ ॥

नियहानुयहो मन्त्रे प्रतिमायाच्च देवता ।

दर्पणे प्रतिविम्बच्च समीरे चलनं यथा ।

पराप्रापादमन्त्रेऽपि प्रपञ्चोऽयं तथास्थितः ॥ ५५ ॥

वटवीजे यथा वृक्षः चक्रमरुपेण तिष्ठति ।

पराप्रापादमन्त्रेऽस्मिन् ब्रह्माण्डोऽपि तथा स्थितः ॥ ५६ ॥

सुपक्षेषु पदार्थेषु सुरसेषु कुसेश्वरि ।

लबनेन विना स्वादु यथा भोक्तुर्जायते ॥ ५७ ॥

पराप्रापादमन्त्रेण चेवा मन्त्रा न सङ्गताः ।

ते फलं नः प्रयच्छन्ति सत्त्वशक्तिविवर्जिताः ॥ ५८ ॥

चौप्रापादपरामन्त्रो गोपनीयः प्रयत्नतः ॥ ५९ ॥

विचार्थाहं पुराणार्थान् दर्शनाम्नायमेटजान् ।

समग्रान् विद्वरहं मन्त्रात् ग्रास्ताणि विविधानि च ॥ ६० ॥

महसाद्वादयो देवाः ग्रासेषु विविधेषु च ।

भ्रमन्ति तेषु मूढास्ते तत्र मायाविमोहिताः ॥ ६१ ॥

१ क, ख, ग, घ, एकांकेषु लोकार्द्धमिदं न दृश्यते ।

२ क, छ, चृतमेत । ३ छ, पराप्रापादमन्त्रोऽपि प्रपञ्चोऽपि । ४ ड, यथान्वेषु । ५ ड, पुराणानि । ६५ क, ख, ग, घ, चहस्त्रसंख्यान्वयन्यथास्तानि ।

जायन्ते च न्नियन्ते च संसारक्लेशभागिनः ।
 श्रीप्रासादपरामन्त्रं न गायन्तः कुलेश्वरि ॥ ६१ ॥
 न लभन्ते हि मोक्षं ते तव भायाविमोहिताः ॥ ६२ ॥
 मद्भूपे श्रीगुरी यस्य हृष्टा भक्तिः प्रजायते ।
 श्रीप्रासादपरामन्त्रं स ज्ञात्वा परिमुच्यते ॥ ६३ ॥
 पूर्वजम्भमहेषु शैवादिसमयोदयतान् ।
 चतुराम्बायजान् मन्त्रान् शुर्वाज्ञां यो भजिष्यति ॥ ६४ ॥
 स पापकञ्चुकाभ्युक्तः शुद्धात्मा शुद्धवत्सलः ।
 श्रीप्रासादपरामन्त्रं विजानाति न चान्यथाः ॥ ६५ ॥
 सव्वत्त्विष्णुरुद्राय शक्तादिसुरपुङ्गवाः ।
 वसुरुद्राक्षिक्पात्रा मुहुचन्द्रादयः प्रिये ॥ ६६ ॥
 मार्कंखेयादिसुनयो विश्वादिसुनीश्वराः ।
 सनकाद्याद्य योगीशा जीवम्युक्ताः शुक्रादयः ॥ ६७ ॥
 यत्किञ्चरगम्धर्व्याः सिङ्गविद्याधरादयः ।
 श्रीप्रासादपरामन्त्रप्रभवज्ञामितं फलम्* ॥ ६८ ॥
 प्राप्य मन्त्रमिभं पुरुणं नपन्त्यद्यापि पार्वति ॥ ६९ ॥
 सामर्थ्यं पूज्यता५ विद्या तंजः सौख्यमरोगिता ।
 राज्यं स्वर्गं योचय पराप्रासादजापिनः ॥ ७० ॥

* क, ख, ग, घ, पुस्तकेषु पद्यार्द्धिर्दं न दर्शते ।

१ उ, त्वत्प्रसाददिविजिताः । २ य, सर्वेषां यो भविष्यति ।

३ उ, यो विजानाति नान्यथा । ४ क, घ, जायाहोभिरे कानिकं ।

५ क, घ, पुष्टता ; ग, शुद्धता ; उ, पूजिता ।

न द्वीन्द्ररुद्रविश्युनामपि दूरायते पदम् ।

मर्वकमंडेविहीनोऽपि पराप्रासादमन्वित् ।

सुखेन यां गति याति न ता सर्वेऽपि धार्मिकाः ॥ ७०-
तस्य चिन्तामणिः कामधेनुं कल्पतरुर्गृहे ।

कुवेर, किङ्गरः३ सात्त्वात् पराप्रासादजापिनः ॥ ७१ ॥

यथा दिव्यमणिः४ सर्गाक्षीहो भवति काव्यनम् ।

पराप्रासादजापात्र४ पशुः पशुपतिर्भवेत् ॥ ७२ ॥

श्रीप्रासादपरामन्वं यो विजानाति तत्त्वतः५ ।

स मां त्वाच्च विजानाति चावयोरप्यतिप्रियः ॥ ७३ ॥

पराप्रासादमन्वज्ञः श्वपचोऽपि हि पार्वति ।

दिवतास्यापने यत्तः ग्रतिमादी न संशयः ॥ ७४ ॥

मन्वमातन्तु० यो विज्ञि पराप्रासादमन्वकम् ।

श्वपचोऽपि हि मुच्येत किमुनस्तदिधानवित् ॥ ७५ ॥

पराप्रासादमन्वज्ञो यत् करोति यदिच्छति ।

यद्द्वृते तमहेशानि तपो ध्यान जपो भवेत् ॥ ७६ ॥

दीक्षापूर्वं महेशानि पारम्पर्यसमन्वितम् । ।

पराप्रासादमन्वं यो विज्ञि सोऽह न संशयः ॥ ७७ ॥

१ ड, रुद्रेन्दुमन्द्रविश्युनामभिभूयावते । २ ए, धर्मेकमै ।

३ ख, ग, घ यद्वृ । ४ ड रथ ।

५ ड, पराप्रासादजापीय । ६ ड, भावत ।

७ ख, यन्वमन्वन्तु ।

चराचरसमेतानि भुवनानि चतुर्दश ।
 पराप्रासादमन्त्रदेहे तिष्ठन्ति नित्यशः ॥ ७८ ॥
 पराप्रासादमन्त्रज्ञो यत्र तिष्ठति भाविनि ।
 दिव्यक्षेत्र सुसुद्दिष्ट समन्ताद्यशयोजनम् ॥ ७९ ॥
 पराप्रासादसन्दार्थतत्त्वज्ञ कुलनायिके ।
 सुरासुराद्य वन्दन्तेै कि पुनर्मानवादय ॥ ८० ॥
 पराप्रासादमन्त्रज्ञो यत्र तिष्ठति पार्वतिरै ।
 सिद्धक्षेत्र मदीय वा मुनिदेवगणै सह ॥ ८१ ॥
 श्रीवैष्णवदौर्गांगापत्येन्दुसम्भवान् ।
 सर्वमन्त्रान् स जानाति पराप्रासादमन्त्रवित् ॥ ८२ ॥
 श्रीप्रासादपरामन्त्रो जिह्वाये यस्य वर्तते ।
 तस्य दर्शनमाचेण खपचोऽपि विमुच्यते ॥ ८३ ॥
 ब्राह्मणो वाऽन्त्यज्ञो वापि शुचिर्वाप्यशुचि प्रिये ।
 पराप्रासादज्ञापीय स मुक्तो नात्र समृद्धय ॥ ८४ ॥
 गच्छतस्तिष्ठतो वापि जाग्रत् खपतोऽपि वा ।
 पराप्रासादमन्त्रोऽय देवेशि न च निष्फल ॥ ८५ ॥
 चिरेणैकैकफलदा मन्त्रा मन्त्रि सहस्रश ।
 कुलेशि मन्त्रराजोऽय श्रीघ्र सर्वपत्नप्रद ॥ ८६ ॥

* अस्मात् पर सार्वज्ञोक्तव्य ये पुस्तके न दृश्यते ।

+ इत व्यारभ्य सार्वज्ञोक्त के पुस्तके न दृश्यते ।

१ ख, सर्वदा । २ छ, वदन्ति ।

३ क ग, घ, पराप्रासादमन्त्रज्ञमन्त्रविति मन्त्रवित् । ४ ह शैर ।

५ ख यिवे छ, शुचिर्वाप्यशयवाऽशुचि ।

पराप्रासादमन्त्रोऽयं सर्वमन्त्रोत्तमोत्तमः ।
 ज्ञानतोऽज्ञानतो वापि भजतां कामदो मनुः ॥ ८७ ॥
 श्वीन्द्री रीहिणीचन्द्री स्वाहाम्नी च प्रभारवी ।
 लक्ष्मीनारायणौ वाणीधातारौ रात्रिवामरौ ॥ ८८ ॥
 अग्नीपीमौ यिन्दुगादौ देवि प्रकृतिपूरुषौ ।
 आधाराधेयनामानी भीमसोचौ कुलेष्वरि ॥ ८९ ॥
 प्राणापानौ च वाग्यर्थौ प्रियैः विधिनिपेधकौ ।
 सुखदुःखादि यहन्दं दृश्यते च्यूयते मया ॥
 सर्वलोकेषु तत् सर्वमावासेव न संशयः ॥ ९० ॥
 पुंस्त्रीरूपाणि सर्वाणि चावयोरंशकानि५ हि ।
 पराप्रासादमन्त्रोऽयं तस्मात् सर्वाक्षको भवेत् ॥ ९१ ॥
 अरूपं भावनागम्यं परं ब्रह्म कुलेष्वरि ।
 निष्कलं६ निर्गुणं निलं निर्गुणं व्योमसत्रिभम् ॥ ९२ ॥
 अमन्त्रमव्ययं७ तत्त्वं मनोवाचामगोचरम् ।
 पराप्रासादमन्त्रार्थसम्यानात् समकाशते ॥ ९३ ॥
 तस्मान्मन्त्रमिदं देवि पराप्रासादसंज्ञकम् ।
 परतत्त्वस्वरूपत्वात् सच्चिदानन्दलक्षणात् ॥ ९४ ॥
 शिवशक्तिमयत्वाच भुक्तिसुक्तिप्रदानतः ।
 सकम्भ्यापि च निष्कर्म्मं समुपचापि निर्गुणम् ॥ ९५ ॥

१ य, ज्ञानतोऽज्ञानतो यापि ।

२ क, ग, अप्यः । ३ च, चन्द्रार्थैः प्रियैः । ४ च, यथा ।

५ च, रंशकानि । ६ च, जमेत् । ७ च, निष्कलं ।

८ च, निर्गुणस्त्रै ममन्त्रितम् । ९ च, अनन्तमन्त्रं ।

श्रीप्रासादपरामन्तं उव्वेमन्तगिरोमणि ।
 नपन् भुक्तिष्ठ मुक्तिष्ठ नभते नात् संशयः ॥ ८६ ॥
 यहुनाथ किमुक्तेन सर्वसारं शृणु प्रिये ।
 श्रीप्रासादपरामन्तममं मन्तं न यिदाते ॥ ८७ ॥
 इदमेव परं ज्ञानमिदमेव परं तपः ।
 इदमेव परं ध्यानमिदमेव परार्थनम् ॥ ८८ ॥
 इदमेव परा दीप्ता इदमेव परो लपः ।
 इदमेव परं तत्त्वमिदमेव परं व्रतम् ॥ ८९ ॥
 इदमेव परो यज्ञ इदमेव परात् परम् ।
 इदमेव परं चेद् इदमेव परं फलम् ॥ १०० ॥
 इदमेव परं व्रज्ञ इदमेव परा गतिः ।
 इदमेव परं शुद्धं सत्यं सत्यं न संशयः ।
 इति भत्या भनुयर्तं तत्रिष्ठः^१ स्यात् सदा प्रिये ॥ १०१ ॥
 आगमोक्तेन विधिना क्रमेपूजापुरासरम् ।
 श्रीप्रासादपरामन्तं गतमटोत्तरं जपेत् ।
 सुच्छते व्रज्ञहत्यादिसहापापैय पञ्चमिः ॥ १०२ ॥
 द्विगतं यो जपेद्विय श्रीप्रासादपरामनुम् ।
 चतुरग्नीति^२लक्ष्मांश्रधारणा^३चरितैरपि ॥ १०३ ॥
 स्त्रयोनि^४जाह्नचरितैरसंख्यजननार्जितैः ।
 वार्दके योवने वाल्ये जायत् स्वप्नसुपुसिषु ॥ १०४ ॥

१ उ, शत्रिष्ठः । २ उ, देवि । ३ उ, चतुर्जिति ।
 ४ उ, चत्तार्य भारवन् । ५ उ, अयोनि ।

कर्मणा मनसा वाचा ज्ञानाज्ञानकृतेरपि ।
 महापातकसद्यै शुप्यपातककोटिभि ।
 मुच्यते नात्र सन्देह सत्यमेतदरानने ॥ १०५ ॥
 चिगत यो जपेदेवि श्रीप्रासादपरामतुम् ।
 सर्वकरुपु यत् पुण्यं सर्वदानेषु यत् फलम् ॥ १०६ ॥
 सर्वव्रतेषु यत् पुण्यं सर्वतीर्थेषु यत् फलम् ॥ १०७ ॥
 तत् फल लभते देवि नात्र कार्या विचारणा ॥ १०८ ॥
 चतु गत जपेदयस्तु श्रीप्रासादपरामतुम् ।
 सदा तस्य गृहदारे द्युषिमाद्यष्ट मिद्वय ।
 चेवन्ते १ नात्र सन्देह, सर्वसिद्धिसमन्विता ॥ १०९ ॥
 यद्यन्नार्तोऽभिलयितं तत्तत् प्राप्नोत्यभगयै ।
 धर्मार्थकाममोक्षाय साचात्तस्य करे स्थिता ॥ ११० ॥
 सानोक्षप्रसुखा देवि नभेद्युक्ति चतुर्विधाम् ।
 सत्यमेतत्र सन्देह साधक कुननायिके ॥ १११ ॥
 जपेत् पञ्चमत यसु श्रीप्रासादपरामतुम् ।
 तत्पफल नैव शक्तोमि कयितु कुननायिके ॥ ११२ ॥
 तस्मात् सर्वप्रथमेन सर्वावस्यासु मर्वदा ।
 श्रीप्रासादपरामन्त्र जपेद्युक्तिविमुक्तयै ॥ ११३ ॥
 नास्ति गुर्वधिक तत्त्व न गिवाधिकदैवतम् ।
 न हि वेदाधिका विद्या न कौनसमदर्शनम् ॥ ११४ ॥

* जोकार्यमिदं क ग पुस्तकयोर्महस्ते ।
 १ ए, बमने । २ ए, ति निष्पत्ति । ३ ए, ग, घ, अभेद खण्डि उक्तये ।

न कुलादधिका ज्ञान^१ न ज्ञानादधिक सुखम ।
 नाट्टाङ्गादधिकारे पूजा न हि सीताधिक फलम ।
 इद सत्यमिद सत्य सत्य न सशय ॥ ११४ ॥
 श्रीप्रासादपरामन्त्रमाहात्मरमिह वर्णितम्^२ ।
 न गङ्गोमि वरारोहे कल्पकोटिशतैरपि ॥ ११५ ॥
 गिरौ सर्वप्रभावन्तु सागरे वालुका यथा^३ ।
 तथाच मन्त्रमाहात्मर किञ्चित्ते कथित मया ॥ ११६ ॥
 ऊर्ध्वान्नायस्य माहात्मर श्रीप्रासादपरामनी ।
 इति ते कथित देवि कि भूय श्रीतुमिच्छसि ॥ ११७ ॥

इति श्रीकुलार्णवे निर्वाणमीत्तदारे महारहस्ये
 सर्वांगमीत्तमीत्तमे सपादलक्षयन्ते पञ्चम-
 खण्डे ऊर्ध्वान्नायतन्ते श्रीप्रासादपरा
 मन्त्रकथन नाम द्वतीय उल्लास ॥

१ ड, न कुलज्ञाधिको ज्ञानी ।

२ ख, ग, घ, नाट्टाङ्गादधिका ड, नाट्टाङ्गा चाधिका ।

३ ख, मिदमङ्गुत । ४ ड, वालुकानि च ।

चतुर्थ उखास ।

—०१०—

श्रीदेव्युवाच ।

कुलेश श्रोतुमिच्छामि श्रीप्रासादपरामनुम् ।
मन्त्रराज वदेशान न्यासध्यानादिभिः सह ॥ १ ॥

श्रीईश्वर उवाच ॥

शृणु देवि प्रवक्ष्यामि यन्मा त्वं परिष्टच्छसि ।
तस्य अवणमावेषं शिवाकारः प्रजायते ॥ २ ॥
दृत् पूर्वं मया नोक्तो मन्त्रोऽय यस्य कस्यचित् ।
तव स्त्रोऽहाददास्यदा शृणु मत् प्राणवङ्गमे ॥ ३ ॥
अनन्तचन्द्रभुवनमिन्दुविन्दुयुगान्वितः ।
श्रीप्रासादपरामन्त्रो भुक्तिसुक्तिफलप्रद ॥ ४ ॥
पराप्रासादमन्त्रशु सादिरुक्तः कुलेश्वरि ।
प्रकाशानन्तरूपत्वात् प्रत्यक्षफलदानत ॥ ५ ॥
प्रसन्नचित्तवश्यत्वात् प्रसिद्धार्थनिरपश्यात् ।
प्राक्तनाधं प्रश्नमनात् प्रपन्नार्त्तिविनाशनात् ।
प्रसादकरणाच्छ्रीम प्रासादमनुरौरित ॥ ६ ॥

---

१ ख, परात्कम । २ ख, अरण्यमावेष ष, इर्गनमावेष ।
३, ख, ग, घ, तत । ४ ख, घ, रसन्त्रात् । ५ क माङ्गनसा ।
६ ग, घ, निवारण्यात् ।

परतत्त्वस्वरूपत्वात् परमात्मा प्रकाशनात् ।
 परमानन्दरैजननात् परधर्मनिर्दर्शनात् ॥ ७ ॥
 परोच्चफलदानाच एरमैश्वर्यकारणात् ।
 एरत्वात् सर्वमन्त्वाणा परामन्त्र इत्तौरितः ॥ ८ ॥
 कुलमन्त्रमिद देवि न्यास शृणु वदामि ते ॥
 आदौ प्रात् समुद्यय गुरुदेवानुर्दित्तनम् ॥ ९ ॥
 कन्दमूले मन कत्वा कुर्यादिशमूलकमीचनम् ।
 श्रोचास्यशोधन स्नान सन्ध्यातपैषमाचरेत् ॥ १० ॥
 एकान्ते इारयजन विघ्नचयनिवारणम् ।
 पूजास्यानप्रवेशय तथासनोपदेवेशनम् ॥ ११ ॥
 देवीपूजागृहै धान शिवादिगुरुषवन्दनम् ।
 आसन गणपत्तिपात्रवन्दनमीचरि ॥ १२ ॥
 पादुकाम्भरणज्ञै दिननाथा ईर्जन प्रिये ।
 कराङ्गशोधन प्राण्यायाम स्ववर्ज्ञरन्त्रुके ॥ १३ ॥
 दिग्बन्धनज्ञशुरसौ विभियुक्ताऽङ्ग माठकाम ।
 दग्धप्रकारभूताख्या लिपि कमठसञ्जकाम् ॥ १४ ॥

१ ख, परमात्मा । २ ष, परत्वानन्द ।

३ ड, परमैश्वर्यकारणात् । ४ ड, वरानने । ५ ष, ड, अथ ।

६ क, ख, वात्म । ७ ड, सकृद्गुलेन शृत्वा च ।

८ ड, विनाशनम् । ९ क, ड, समुपवशन ग, ष, सङ्गमवेशन ।

१० ड, देवोपूजापतो । ११ ड, दीपनाथज्ञन ग, ष, दीपरद्यानयन ।

१२ क, हिष्वन्धनज्ञ शुभमज्ञ । १३ ड, कीजसुक्ता ।

नक्षिरस्य पर शम्भूश्कृन्दयाव्यक्तपूर्विका ।
 गायत्री देवता चान सर्वमन्त्रेश्वरी परा ॥ १५ ॥
 दीर्घचययुत मूल वीज शक्तिश्च कौलकम् ।
 पठदीर्घयुक्तमूलेनै पठद्वानि च पावति ॥ १६ ॥
 ईशतपुरुषाधीरसयोजातामनस्तथा ।
 पच्छाङ्गुन्निषु विन्यस्य सूर्ति वक्त्रेषु विन्यसेत् ॥ १७ ॥
 पश्चसुै वद्विषि तथैवाङ्गविन्यासमाचरित् ।
 आधारशक्तिमारभ्य पीठमन्तमन्तमन्तिकै ॥ १८ ॥
 अत्यं पोटा कुलेशानि कुर्यात् पूर्वीक्तयर्थमा ।
 महापोटाहय न्यास तत कुर्यात् समाहित ।
 वद्विषमाणेन विधिना देवताभावसिद्धये ॥ १९ ॥
 यस्य कस्यापि नैवोक्तेै तत्र स्त्रेहाहदास्यहम् ।
 प्रपञ्चीै भुवन सूर्तिमन्तदैवतमातर ।
 महापोटाहयो न्यास सर्वन्यासोक्तमोक्तम् ॥ २० ॥
 तवादौ परमेशानि प्रपञ्चन्यास उच्चते ।
 प्रपञ्चद्वौपजलधिगिरिपत्तनपीटकाै ॥ २१ ॥
 चेव धनाशमगुहानदीचत्वरकोद्दिद थै ।
 स्त्रेहाहुजजरायुज्ञा इत्युक्तास्ते हि पोडगै ॥ २२ ॥

श्रीमांया कमला विष्णुवस्त्रमा^१ पद्मधारिणी ।
 समुद्रतनया लोकमाता कमलवासिनी ॥ २३ ॥
 इन्द्रिया मारेमा पद्मार्ते तथा नररायणप्रिया ।
 सिंहलच्छी^२ राजलच्छीमैहालच्छीरितीरिता: ।
 शक्तयसु प्रपञ्चानां खराणामधिदेयताः ॥ २४ ॥
 लवस्तुष्टिः^३ कला काषा निमेयः खास एव हि ।
 घटिका च मुहूर्तये प्रहरो दिवसस्तथा ॥ २५ ॥
 सन्ध्या रात्रिमिथियैव वारो नचत्रमेव च ।
 योगद्य करणं पद्मी मासो रात्रिकृतस्तथा ॥ २६ ॥
 अथनं वत्सरयुगमलयाः पंचविंशतिः ।
 एतेषां स्थाननियमो छदयान्तः समीरितः ॥ २७ ॥
 आर्थीमा चण्डिका दुर्गा यिवाऽपर्णी^४ चिका सती ।
 ईश्वरी शाम्भवीशानी पार्वती सर्वमङ्गला ॥ २८ ॥
 दात्रायणी हैमवती महामाया भहेश्वरी ।
 मरुडानी चैव रद्राणी सर्वाणी परमेश्वरी ॥ २९ ॥
 काली कालायनी गौरी भवानीति समीरिता ।
 शक्तयः स्तुर्लवादीनां^५ सर्गनामधिदेयताः ।
 एतासां स्थाननियमो छदयान्तः समीरितः ॥ ३० ॥
 पञ्चभूतानि तन्मात्रं ज्ञानकर्मन्द्रियाणि च ।
 शुणान्तःकरणवस्था ध्यायेद्वोपान् दग्धानिलान्^६ ॥ ३१ ॥

१ ख, विन्दुवस्त्रमा । २ क, इन्द्रीवरा । ३ च, लच्छीः । ४ घ, ड, सिंहिलच्छो ।
 ५ क, नव कोटि । ६ ख, यिष्पूर्णी । ७ क, र्भिरादीनां; ख, ग, नैरादीनां ।
 ८ क, पञ्चला । ९ ड, न्द्रियानिलाः । १० ख, ड, धत्ते दोपो दधेरिताः ।

व्राह्मी वागीश्वरी^१ वाणी सावित्री च सरस्ती ।
 गायत्री वाक्प्रदा पथात् सारदा भारती प्रिये ।
 विद्यामिका पञ्चभूतव्यापकानामधीश्वरा ॥ ३२ ॥
 वाग्भव भुवनेगीच्छ लक्ष्मीवीज त्रितारकम् ।
 त्रितारमूलविद्यान्ते^२ माटकाचरत् परम् ॥ ३३ ॥
 वदेत् प्रपञ्चरूपायै श्रियै नम इति क्रमात् ।
 प्रपञ्चादिभिरायोज्यै वर्णान् गक्तीर्नियोजयेत् ।
 माटकान्यासमीक्षान्विवेव न्यसेत् प्रिये^३ ॥ ३४ ॥
 त्रितारमूलसकलप्रपञ्चादि^४स्त्ररूपत् ।
 आये पराद्यादेव्यैनम उक्ता व्यापक न्यसेत् ॥ ३५ ॥
 प्रपञ्चन्यास एव स्याद्वनन्यास उच्यते^५ ।
 त्रितारमूलमन्त्रान्ते अ चा इ अतल वदेत् ॥ ३६ ॥
 लोकञ्च निलयस्त्रैव गतकोटिपद^६ तत् ।
 शुद्धाद्या योगिनी भूलदेवतान्तर्द्वये वदेत् प्रिये ॥ ३७ ॥
 वदेदाधारगत्यन्नादेव्यै च^७ पादयोर्न्यसेत् ।
 ई उ ऊ^८ वितल शुद्धतर^९ चानन्तसज्जकम् ।
 शेषञ्च पूर्ववत् प्रोत्य गुल्फयोर्हेवि विन्यसेत् ॥ ३८ ॥

कर्त्त नह लं सुतलवोतिशुद्धं चाचिर्ल्यसंज्ञकम् । ।
 श्रेपश्च पूर्ववत् प्रोच्य जहुयोर्बिन्यसेत् प्रिये ॥ ३८ ॥
 लं एं एं महातलस्त्रं महाशुद्धं पदं ततः ।
 श्रेपश्च पूर्ववत् प्रोच्य देविं लाक्षोः प्रविन्यसेत् ॥ ४० ॥
 श्री श्रीं तत्तातलं देवि परं शुद्धाभिधानकम् ।
 श्रेपश्च पूर्ववत् प्रोच्य जबोर्देवेशि विन्यसेत् ॥ ४१ ॥
 श्री श्रीः रूपातलश्चैव रहस्यं ज्ञानसंज्ञकम् ।
 श्रेपश्च पूर्ववत् प्रोच्य शुद्धदेशे प्रविन्यसेत् ॥ ४२ ॥
 कवर्गेणापि पातालं सोकिति नित्ययेति च ॥
 श्रेपश्च पूर्ववत् प्रोच्य मूलाधारे तु विन्यसेत् ॥ ४३ ॥
 चपर्गं भूतलश्चेति^२ रहस्यं लाकिनीमपि ।
 श्रेपश्च पूर्ववत् प्रोच्य शाधिष्ठाने न्यसेत् प्रिये ॥ ४४ ॥
 टवर्गेण भुवी सोकर्दं रहस्यं राकिनीमपि ।
 श्रेपश्च पूर्ववत् प्रोच्य नाभी च विन्यसेत् प्रिये ॥ ४५ ॥
 तवर्गं स्वयं परमरहस्यं लाकिनीमपि ।
 श्रेपश्च पूर्ववत् प्रोच्य छृदये विन्यसेत् प्रिये ॥ ४६ ॥
 पवर्गज्ञं महर्लोकं^३ रहस्यं काकिनीमपि ।
 श्रेपश्च पूर्ववत् प्रोच्य तातुमूले न्यसेत् प्रिये ॥ ४७ ॥

यर्वर्गच्च जनो गुप्ततरच्च^१ शाकिनीमपि ।
 शेषच्च पूर्ववत् प्रोच्य आज्ञायाच्च न्यसेत् प्रिये ॥ ४८ ॥
 शर्वर्गच्च तपश्चातिगुप्ताच्च शाकिनीमपि ।
 शेषच्च पूर्ववत् प्रोच्य ललाटे विन्यसेत् प्रिये ॥ ४९ ॥
 लं चं^२ सत्यं महागुहां यच्चिणीै मपि च प्रिये ।
 शेषच्च पूर्ववत् प्रोच्य ब्रह्मरन्ते च विन्यसेत् ॥ ५० ॥
 तितारमूलमन्तान्ते चतुर्दशभुवं^३ वदेत् ।
 नाधिपायै श्रीपरायै^४ देव्यै च व्यापकं न्यसेत् ॥ ५१ ॥
 क्षत्वैवं भुवनस्यासं भूर्त्तिन्यासमवाचरेत् ।
 केशवनारायणमाधवगोविन्दविष्णवः ॥ ५२ ॥
 मधुसूदनसंज्ञय स्यात्तिविक्रमवामनौ ।
 श्रीधरय दृष्टीकेशः पद्मनाभोदामोदरः ।
 वासुदेवः सद्धर्षणः प्रद्युम्नयानिरुद्धकः ॥ ५३ ॥
 अचोल्केन्द्राणी चेशानी चोपार्द्धनयना तथा ॥ ५४ ॥
 कृष्णस्त्रूपिणी लूका^५ नूनदोपेकनायिका ॥ ५४ ॥
 रेण्डारिणी चौषवती^६ सर्वकामात्तनप्रभा ।
 अस्ति^७ मालाभरा चेति सम्प्रीकाः स्वरदेवताः ॥ ५५ ॥

* लोकार्द्धमिदं कु एकोके नास्ति ; गुप्तके इतः प्राक् “ब्रह्मराश्यकारा-दीनि सर्वेषामयतः प्रिये” इति लोकार्द्धमधिकं इत्या अचोल्केन्द्राणी चेशानी-तथा “इत्यकेन्द्राणी”ति पाठो इत्तः ।

१ क, चोकगुप्तश्चो ; ख, चातिगुप्तश्चो ।

२ उ, नचं । रै उ, याकिनी । ४ ख, सर्वं । ५ उ, पराम्बा ।

६ उ, ची । ७ उ, सूक्तः ख, नुस्त्रा । ८ ख, शेषैक ।

१० उ, चोपशती । ११ उ, चोषवती । १० उ, नोष ।

भवः शब्देऽथ रुद्रश पशुपतिश्च एव च ।
 महादेवस्तथा भीम ईशस्तपुरुषाह्यः ॥
 अघोरसद्योजाती च वामदेव इतीरिताः ॥ ५६ ॥
 करभद्रा खगचला^१ गरिमादिफलप्रदा ।
 घण्टाधरीयन्यना चन्द्रधर्वी ततः परम् ॥
 छन्दोभयी जगदस्याना च्वलत्तारा^२ ततः परम् ॥ ५७ ॥
 ज्ञानदा च^३ टहूधरा इतिर्दादश ईरिताः^४ ।
 कभादीनां ठैडान्तानां वर्णानां देवतास्त्वमाः ॥ ५८ ॥
 ब्रह्मा प्रजापतिर्वेधाः परमेष्ठी पितामहः ।
 विधाता च विरिच्छिय स्थाप्ता च चतुराननः ॥
 हिरण्यगर्भ इत्युक्ताः कलमादुच्छादयो दश ॥ ५९ ॥
 यच्चिणी रक्ष्मीनी लक्ष्मीर्वच्छिणी शशिधारिणी ।
 पड़ाधारलया^५ सर्वेनायिका इसिताननां ।
 ललिता च चमा चेति प्रोक्ता याद्यर्थदेवताः ॥ ६० ॥
 त्रितारमूलमन्त्वान्ते स्वरान् विषान् सगतिकान् ।
 चतुर्था नमसा युक्तान् भम्मके चानने न्यसेत् ॥ ६१ ॥

* च, इसके झोकाद्वैपिदं न हम्मते ।

^१ च, दुर्गवला; च, उग्रवला । ^२ च, वोरवाहा पंक्तिवाथा तथा चन्द्रार्दधारिणी ।

^३ च, घनोदरी जगदस्याना च्वलत्तारा । ^४ च, ज्ञानदा ।

^५ च, तथा टहूतिर्दादशः । ^६, तथा टहूतिर्दीरिताः ।

^७ च, कभादीनांषु । ^८ च, पड़ाधारा तथा; च, योद्धाधारालया ।

^९ क, अगितानना । ^{१०} क, माद्यन्तु; च, सानुन् ।

स स्कन्धपार्वकाव्यरूपै जानुजड्घापदेषु च ।
 दक्षादिवामपर्यन्त विन्यसेत् परमेष्वरि ॥ ६२ ॥
 कभाद्यर्णयुतान्॒ मन्त्रै॑ भवादौन् शक्तिसयुतान् ।
 पादपार्ववाहुकगणपत्पत्रक्षेषु विन्यसेत् ।
 दशाधारेषु॑ ब्रह्मादौन् यादि॑ शक्तिसयुताद्रासेत् ॥ ६३ ॥
 त्रितारमूलमन्त्रान्ते श्रीविमूर्त्यम्बिकार्ण वदेत् ।
 आर्यै पराम्बादेव्यै॑ च नमसा व्यापक न्यसेत् ॥
 मूर्त्तिन्यास विधायेत्य मन्त्रन्यास समाचरेत् ॥ ६४ ॥
 त्रितारमूल च आ इ॒ एकलचक्र कोटि च ।
 भेदय प्रणवादेकाचरात्माखिलमन्त्रत ॥ ६५ ॥
 ततोऽधिदेवतायै स्यात् सकलच फलप्रदामै॑ ।
 आर्यै तथैककूटेश्वर्यम्बादेव्यै नमो वदेत् ॥ ६६ ॥
 ई च ऊ आदि॑ इसादि द्विकूट॑ पूर्ववत् परम् ।
 चृ चृ लृ आदि वङ्गादि त्रिकूट॑ पूर्ववत् परम ॥ ६७ ॥
 लृ ए ए चतुर्लंच चन्द्रादि पूर्ववत् परम् ।
 अर्ण औं अ अ पञ्चलच सूर्यादि पूर्ववत् परम् ॥ ६८ ॥
 क ख ग चैव पञ्चलच स्कन्दादि पूर्ववत् परम् ।
 घ ङ च सप्तलच गणेशादि पूर्ववत् परम् ॥ ६९ ॥

१ ख, पार्वकाव्यरूप, छ, पार्वकाव्यरूप । २ छ, फङ्गाद्यालयुतान् ।

३ ए, मन्त्रान् । ४ छ, दशस्त्रानेषु ।

५ घ, छ, आदि । ६ क छ, श्रीविमूर्त्यम्बिका, ए, त्रिमूर्त्यम्बिका ।

७ क परायै इव्यै । ८ छ, त्रितारमूलमन्त्रान्ते ।

९ छ फलप्रदा । १० छ, यादि, छ, दशादि । ११ क, द्विकूट ।

१२ ग, आदिवादि घ, आदिवर्णादि, छ, त्रिप्रदा ।

प्रस्थार्दीन् तण्डुनान् वाप्यैपरेद्युस्त् समुदरेत् ।
 सम्यक् समर्द्द्य तक्षण पाकमानोद्य मेलयेत् ॥ १४ ॥
 एषा पैष्टीति विख्याता पूजिता देवदानवै ॥ १५ ॥
 गौडी च इतद्व्युरलम्बुत्वक्साधिताभसाम् ।
 दग्धप्रस्थ कुलेश्वानि धातकीकुसुम शभम् ॥ १६ ॥
 नारिकेलपसून या चेकप्रस्थ विनिच्चिपेत् ।
 हरीतकी चाचफर्नै यसुनिष्कप्रमाणत ॥ १७ ॥
 वज्रि विकटुकच्चापि निष्कमात्र चिपेत् पृथक् ।
 अग्नीतिगुडसम्भिश्चमैकस्मिन् धीजयेद्युधटे ॥ १८ ॥
 करेण भामयेत् सम्यगतुलीमविलोमत ।
 अष्टोत्तरगताहस्या त्रिसम्यामतिवासरम् ॥ १९ ॥
 हादशाहेन पाक स्थात् पालयेत्तत्तगोदणे ॥
 एषा गौडीति कथिता गिरसा

द्विगुण मकरन्दम्बै यारि मयोनयेद्वैटे ।

द्वादशगाहेन पाक स्याच्छेषमन्यत् पुरोक्तवत् ।

एषा माध्वी भमुहिदा देवताप्रौतिकारिणी ॥ २१ ॥

एका शुण्डो द्विशङ्कित्य मरीचवितवै तथा ।

धातकी च चतुष्क स्यात् पञ्च पुष्पाणि परमधै ॥ २२ ॥

भगीतिशुडमन्त्रिय शेषमन्यत् पुरोक्तवत् ।

इद मनोदर द्रव्य योगिनीपानमुत्तमम् ॥ २३ ॥

साञ्चेन्दुपलक दधीै माहिष प्रस्यमानकम् ।

मोचायक्तगतज्ञापि योगोऽय मटिरा शुभार्द ॥ २४ ॥

त मेनयित्वा सयोज्यै सान्त्रेऽ यगमुटे पचेत् ।

चत्वारिंगद्विनान्यष्टो पह्ने पद्मजमध्येत् ॥ २५ ॥

निधायोदृत्य फिरयै सोरै सम्यग्यिशोपवेत् ॥

यदा च कठिनीभायम्भादा भद्रज्ञ मानवै ॥ २६ ॥

गुञ्जाफलप्रमाणन्तु जने सन्मिनित शुभम् ।

आत्मेच्छै॒ पूरयेत् पात्र परमानन्ददै॒ परम् ॥ २७ ॥

एतदप्युत्तम द्रव्य सर्वदेवप्रिय प्रिये ।

एतानि॒॑ मदत्तेतुनि सद्यान्यन्यानि कारयेत् ॥ २८ ॥

१ उ, मकरन्द स्यात् । २ उ, मरीचदितवै ।

३ उ, पुष्पाणि परमपूत्रयम् । ४ उ, ० साञ्चेन्दुपलको दारा ।

५ उ, प्रस्यकाराद्भम् । ६ उ, मटिरा गृहा । ७ उ, उग्रज्ञ ।

८ उ, सार्वै । ९ उ, बद्धा । १० उ, ति । ११ उ, गम्यादि शोपदै ।

१२ उ, माध्वा उ, ममत । १३ उ, शास्त्रम् ।

१४ उ, मकरन्दरमे । १५ उ, रक्षार्द ।

प्रस्थार्दीन् तण्डुनान् वाप्यपरेद्युस्त् समुदरेत् ।
 सम्यक् संभद्रौ तक्षेण पाकमान्त्रीद्य मेलयेत् ॥ १४ ॥
 एषा पैष्टीति विख्याता पूजिता देवदानवैः ॥ १५ ॥
 गौडी च श्वेतवर्द्धुरजम्बुलकूसाधिताभसाम् ।
 दग्धप्रस्थं कुसिशानि धातकौकुसमं शुभम् ॥ १६ ॥
 नारिकेलप्रसूनं वा चैकप्रस्थं विनिच्छिपेत् ।
 हरीतकी धात्रफलं देवसुनिष्कप्रमाणतः ॥ १७ ॥
 वक्षिं त्रिकाटुकञ्चापि निष्कमादं चिपेत् पृथक् ।
 अर्गीतिगुडसमिथमेकस्मिन् योजयेद्घटेऽ ॥ १८ ॥
 करेण भासयेत् सम्यग्नुलोमविलोमतः ।
 अष्टोक्तरगताष्टच्या त्रिसन्ध्यं प्रतिकासरम् ॥ १९ ॥
 द्वादशाहेन पाकः स्थात् प्रालयेत्तत्त्वयोदग्नेऽ ।
 एषा गौडीति कथिता शिवसायुज्यहेतुकी ॥ २० ॥

हिंगुणं मकरन्दस्यै वारि संयोजितेन्दृघटे ।
 द्वादशाहेन पाक स्याच्छेपमन्यत् पुरोक्तवत् ।
 एषा माध्वी मनुष्टिष्ठा देवताप्रीतिकारिणी ॥ २१ ॥
 एका शुण्ठी हिवक्षिद्य मरीचतितयै तथा ।
 धातकौ च चतुष्क स्यात् पञ्च पुष्पाणि पञ्चमधुरै ॥ २२ ॥
 अगोतिगुडसम्मित्य शेषमन्यत् पुरोक्तवत् ।
 दद मनोहरं द्रव्य योगिनीपानमुत्तमम् ॥ २३ ॥
 साहेंन्दुपलक दध्नोऽ माहिप्रस्वमानकम् ।
 मीचपक्षगतच्चापि शीरोऽयं सदिरा शुभार्द ॥ २४ ॥
 तं मेलयित्वा मयोज्य सान्द्रेऽ वग्युष्टे पचेत् ।
 चल्लारिशहिनान्यद्वौ पहो पद्मजसम्भवेऽ ॥ २५ ॥
 निः॒धायोहृत्य किरणैः सौरैः सम्यग्विशोपवेत् ।
 यदा च कठिनैभावस्तदार सगृह्य मानवैः ॥ २६ ॥
 शुद्धाफलप्रभाणन्तु जनैः सम्मिलित शुभम् ।
 आत्मेच्छैः पूरयेत् पात्र परमानन्ददैः परम् ॥ २७ ॥
 एतदप्युत्तम द्रव्य सर्वदेवप्रिय प्रिये ।
 एतानि॒ मदहेतूनि सद्यान्यन्यानि कारयेत् ॥ २८ ॥

१ ड, मकरन्द स्यात् । २ ड, मरीचद्वितय ।

३ ड, पुष्पाणि पञ्चमधुतयम् । ४ क, छ शाहेंन्दुपलको दमा ।

५ य प्रस्वकाष्टकम् । ६ ड, मदिरा स्यता । ७ य, सगृह्य ।

८ ड, साहें । ९ य, सहृदे । १० ड, नि । ११ ड, सर्वाणि शेषयेत् ।

१२ य, साधक ड, मानत । १३ य, ड, चाक्रस्व ।

१४ ड, मकरन्दरसे । १५ य, द्रवादि ।

मांसन्तु विविधं प्रोक्षं खभूजलचरं प्रिये ।
 यथा सभवमप्येकं तर्पणार्थं प्रकल्पयेत् ।
 मांसदर्गनमाचेण मुरादर्गेन वत् फलम् ॥ ४४ ॥
 पिण्डदेवतयज्ञेषु वैधहिंसा विघ्नीयते ।
 आमार्थं प्राणिनां हिंसा कदाचिन्नोदिता प्रिये ॥ ४५ ॥
 अनिमित्तं लृणं वापि छेदयन्न कदाचन ।
 देवतार्थं दिजार्थं वा हत्वा परपैर्न लिप्यते ॥ ४६ ॥
 मामनाढत्य यत् पुरुणं पापं स्यात् प्रतिभापतः^४ ।
 मन्त्रिमितं चरेत् पापं^५ पुरुणं भवति शाश्वति ॥ ४७ ॥
 चरेव पतनं द्रव्यैः मिद्दिस्तरेव घोदिता ।
 श्रीकौशलदर्शने चापि भैरवेण महाबना ॥ ४८ ॥
 मत् कर्म्मी कुर्वतां पुंसः कर्म्मलोपो भवेत्त्रहि (यदि) ।
 तत् कर्म्म ते प्रकुर्वन्ति सप्तकोटिसुनीश्वराः ॥ ४९ ॥
 हन्त्याक्षन्देण चानेन त्वभिमन्त्रय पशुं प्रिये ।
 गन्धपुष्पाचर्तैः पूज्य चान्यथा नरकं व्रजेत्^६ ॥ ५० ॥
 शिवोत्कृत्तमिदं पिण्डमतस्त्वं शियतां गतः^७ ।
 तदुध्यम्ने^८ पगो त्वं हि मा शिवम्भवं शिवोऽसि हि ॥ ५१ ॥

४ ख, वेदे हिंसा ; ड, देवि हिंसा किमाकिता ।

५ ड, स्तनिमित्तं । ६ ख ड, द्विर्गं गां था ।

७ क, ग, घ, ड, पुण्ड्रपि पापं स्यात् प्रत्यवायतः ।

८ ख, ग, घ, मन्त्रि भन्त्वलतं पापं । ९ ड, अनुकर्म्मै ।

९ क, निष्ठनं भवेत् । १० ख, भगवत्तु सेष्यतां गणैः ; ग, ड, रातस्ता गिष्यतां भ्रजेत् । ११ ड, तदुध्यातु ।

ब्रह्मा स्यात् पक्षलो विष्णुर्गन्धे रुद्रय तद्रमे ।
 परमात्मा तदानन्दे तस्मात् सेव्यमिट प्रिये ॥ ५२ ॥
 मासाभावे तु नश्तुन सार्द्धक नागरन्तु वारे ।
 आदाय पूजयेद्विच्चान्वया^१ निष्पल भवेत् ॥ ५३ ॥
 भत्स्यमामविहीनेन भवेनापि न^२ तर्पयेत् ।
 न कुर्याच्चत्स्यमासाभ्यां विना द्रव्येण पूजनम् ॥ ५४ ॥
 पिशित तिनमाचन्तु तिनार्हमपि विन्दुना ।
 सकृत्पूर्णमावेण कीटियज्ञफल^३ लभेत् ॥ ५५ ॥
 कुनपूजासम नास्ति पुर्वमन्यज्ञागच्छये ।
 तस्माद्य पूजयेद्विद्या भुक्तिसुक्त्यो च भाजनम् ॥ ५६ ॥
 अनधीतोऽप्यज्ञानज्ञांशुभक्तो दृढवत् ।
 कुनपूजारतो यसु स मे प्रियतमो भवेत् ॥ ५७ ॥
 चतुर्यामपि वर्णानामायमाणामपीच्छरि ।
 पुक्षानपु सकानान्तु पूजितेष्टफलप्रदाद^४ ॥ ५८ ॥
 दृष्टामुव फल^५ दद्या^६ पूजिता सुयधूरित्व ।
 अपूजिता त्व देवेणि दुखदा कुषधूरित्य ॥ ५९ ॥
 कुनपूजा विगा यसु^७ करोत्वेव सुदुर्भवति ।
 स याति नरकं घोरमेकविगतिभि कुन^८ ॥ ६० ॥

१ क ग ष, द यचित्ते । २ र, तदुचौ । ३ इ, नामपूर्वम ।
 ४ क, ग, ष, भास्त्रया द, दीप्तस्त्रया । ५ क, ग च ।
 ६ च भत्स्यमादाना द, न कुर्याद्विद्यासाक्त । ७ द, कुर्याद्यफल ।
 ८ क, ग च अनधीतद्य यास्त्रम । ९ क ग, पूजिता त्व चदाग्रित ।
 य पूजितददाति हि ष, पूजिताम्ब चदा ग्रित । १० द, युभ ।
 ११ क ग ष द, इद्यात । १२ च कुनपूजालरायान्तु । १३ च चह ।

मद्यस्तु भैरवो देवो मद्य शक्तिः समौरिता ।
 अहो भोक्ता च मद्यस्य^१ भोहयेदमरानपि ॥ ७७ ॥
 तन्मैरेय नरः पौत्रा यो न विकुरुते प्रिये ।
 मद्ग्रानैकपरो^२ भूत्वा स मुक्तः स च कौसिकः ॥ ७८ ॥
 सुरा शक्ति, शिवो^३ मास तङ्गोक्ता^४ भैरवः स्वयम् ।
 तयोरैक्यसमुत्पन्न आनन्दो मोक्ष उच्चतेर्ण ॥ ७९ ॥
 आनन्दं ब्रह्मणी रूपं तत्र देहे व्यवस्थितम्^५ ।
 तस्याभिव्यक्तकं मद्यं योगिभिस्तेन पौयते ॥ ८० ॥
 कुण्डी^६कन्युकपानानि सधुपूर्णानि विभृतः ।
 किं न पश्यति लोकीदयं ब्रह्मविष्णुमहेश्वरान् ॥ ८१ ॥
 नि शद्गो निर्भयो वीरो निर्लब्धी^७ निष्कुतूहलः ।
 निर्णीतिवेदगाम्यार्थे वरदा वारुणी पिवेत् ॥ ८२ ॥
 मन्त्रसंस्कारसंशुद्धामृतपानेन पार्वति ।
 जायते देवताभावो भवदन्धविभोचक^८ ॥ ८३ ॥

१ क अडो सक्त हि मद्यहि, च अथधन्त्रम् मद्यस् । ग अहो सक्तं तदुभयं, च, अहो सक्तं तदधिक ।

२ क ग, च, शिवं पीता दोगदार्थयते नर, छ, शिवं पीता यो वा विक्र इते नर ।

३ क, ग, ष, मद्योऽनेकपटो । ४ छ, शिरो । ५ क, तङ्गो ।

६ क, छ, तयोरैक्य समुत्पन्नमानन्दो भोक्ता सुच्यते ।

७ च, तज्जहेष्ववस्थितम् च, तङ्गहेष्वप्रतिष्ठितम्, ग, तज्जहेष्वव्यवस्थितम् ।

८ च, ग, कण्ठ, छ, कृष्ण ।

९ क, च, ग, ष, भीरो निर्देशो । १० च, महाशातकनाशन ।

व्राह्मणस्य सदा पैर्यं चत्वियस्य रणागमे^१ ।
 गोलमने तु वैश्यस्य शूद्रस्यान्तेग्रिकम्भिषि^२ ॥ ८४ ॥
 देवान् पितृन् समभ्यर्हं देवि शास्त्रोक्तवर्त्मना ।
 शुरु स्मरन् पिवन्मद्य खादन् मास न दोषभाक् ॥ ८५ ॥
 दृष्टर्थं पितृदेवानारै व्रजाध्यानस्त्रिराय च^३ ।
 स्वेत मधुमासानि वृणाया चेत् स पातकी ॥ ८६ ॥
 मन्त्रार्थस्फुरणार्थाय^४ मनस. स्वैर्यंहितवे ।
 भवपाशनिवृत्यर्थं मधुपानं^५ समाचरेत् ॥ ८७ ॥
 स्वेत स्वसुखार्थं यो मध्यादीनि स पातकी ।
 प्रागयेहेषताप्रीत्यै^६ स्वाभिलापविवर्जित ॥ ८८ ॥
 मत्स्यमाससुरादीना मादकाना निपेषनम् ।
 यागकाल विनान्त्यक्त दूषण^७ कथित प्रिये ॥ ८९ ॥
 यथा क्रतुपु विप्राणा सोमपानं विधीयते^८ ।
 मध्यपान तथा कार्यं समये^९ भोगसोक्तदम् ॥ ९० ॥
 श्रीगुरोः शुलशास्त्रेभ्य. सम्बन्धिज्ञाय वासनाम् ।
 यज्ञसुद्रा निपेवेत चान्यथा पतितो भवेत् ॥ ९१ ॥
 आहतिं शुरुपक्तिश्च षट्कादीन् पूज्य य^{१०} ।
 वीरोऽप्यवृथा पानी^{११} देवताशापमाप्नुयात् ॥ ९२ ॥

१ क, वरानने । २ छ, गवामानमने वैश्यशूद्रस्यानोटकम्भिषि ।

३ क, ग ष, ड, स्वैर्यदेवाना । ४ छ, मन्त्रज्ञान विशाय च । ५ छ, मन्त्रार्थ अरथद्वै^{१२} । ६ ष, अनिषान, ड, चान्दान । ७ ह, पीत्या ।
 ८ छ, न मया । ९ छ, यथा कुरुणविप्राणा सोमपान न दूषित ।
 १० छ समय । ११ ष, ग, च, कादीन् भपूज्य च । १२ छ, पान ।

तदर्थं तर्पणं कुर्याद्वयैः श्रीभैरवोदितैः ।
 गुरुपदेशविभिना चान्द्रया पतनं भवेत् ॥ ८ ॥
 मन्त्रयोगेन देवेशि कुर्यात् श्रीचक्रपूजनम् ।
 तदहन्तु त्वया सार्व गृहामि स्वयमादरात् ॥ ९ ॥
 भैरवोऽहमिति ज्ञानात् सर्वज्ञादिगुणान्वितः ।
 इति सचिन्त्य योगीन्द्रः कुलपूजारतो भवेत् ॥ १० ॥
 इत्यादिनचणोपेतः कोलिकी नियतव्रतः ।
 यस्त्वा समर्वयेदेवि भुक्तिमुहूर्तोः स भाजनम् ॥ ११ ॥
 एकान्ते विजनेऽरण्ये देवेश वाधाविवर्जिते ।
 सुखासने^१ समासीनः प्राड्मुखो याप्युदड्सुखः ॥ १२ ॥
 अग्रताय्योर्मणिहौपि काम्पस्ततोस्तसि^२ ।
 रत्नमाकारसन्दीप्तं स्तरेन्माणिवद्मण्डपम् ॥ १३ ॥
 पुष्पमालावितानाद्य प्रचुद्वपट्सवृतम् ।
 कर्पूरदीपभा^३ स्तन्तं धूपामोदसुगम्भिकम् ॥ १४ ॥
 तमगडपस्यमालान^४ ध्यात्वाऽनाकुलचेतसा ।
 श्रीगुरोराज्ञया देवि कुलपूजा समाचरेत् ॥ १५ ॥
 आलस्यानमनुद्रव्यदेव^५ शुद्धिमु पच्छमी ।
 यावद् कुरुते मन्त्रो तावहेयार्चन कुतः ॥ १६ ॥

१ य तदृष्टि, द, तदृष्टि । २ क, य, चाला ।

३ य, द, कुलपूजा कर्मात्मेत् ।

४ य द, भक्तिपूज्यो ५ द एकासने ।

६ य, च, अग्रतारय, द चक्रतार्पण । ७ य ग, य वनोऽप्यते ।

८ य, वस्त, रु, दा, वक्त । ९ य, पद । १० क, छपुंस्तीप्रभा ।

११ द तमगडप सुधामान । १२ र, देह ।

सुस्नानभूतसशुद्धिप्राणायामादिभिः १ मिथे ।

पड़हायस्तिनन्यासैरामशुद्धि सभीरिता ॥ १७ ॥

समार्ज्जनातुलिपाद्यैर्दर्पणोदरवत्त्वतम् ।

वितानधूपदीपादिपुष्पमालोपयोभितम् ।

पञ्चवर्षं रजयित्र स्यानशुद्धिरितीरिता ॥ १८ ॥

थथित्वा मातृकावर्णैर्मूलमन्याच्चरणि च ।

कमोत्कमाद्विरावृत्यार्द मन्त्रशुद्धिरितीरिता ॥ १९ ॥

पूजाद्वयाणि सप्रोक्ष्यै मूलास्ताद्विर्विधानवित् ।

दर्गयेवेनुसुद्राच्च द्रव्यशुद्धिरितीरिता ॥ २० ॥

पीठे देव प्रतिष्ठाप्य सकलीकृत्य मन्त्रवित् ।

मूलमन्त्रेण दीपाला न्यासद्व्योदकेन चै ।

विवार प्रोक्षयेद्विद्वान् देवशुद्धिरितीरिता ॥ २१ ॥

पञ्चशुद्धि विधायेत्य पद्माद्युजनमाचरेत् ।

सा पूजा सफला ग्रीक्ता चान्यथा निष्फला भवेत् ॥ २२ ॥

मण्डलेन विना पूजा निष्फला कथिता मिथे ।

तथा नमण्डलमालिख्य विधिवत्तत्र पूजयेत् ॥ २३ ॥

असुण्डमण्डलाकार विश्व व्याप्य व्यवस्थितम् ।

चैलोक्य मण्डित येव मण्डल तत् सदा शिवम् ॥ २४ ॥

१ क सम्यक् सम्पूर्तशुद्धिश्च मायायामादिक । २ य कमोत्कमातृकात्तत्त्व ।

३ इ पूजाद्वयासन प्रोक्ष । ४ य चाहास्तादि इ, मृलेनैव ।

५ इ, यक्तीकृतविषय । ६ क दीपादोन्नसादीतुर्यन च, च, स्त्रीपित्र्या वानायार्थोदकेन च ७ च दीपादोकाल्यादीतुर्यकेन च ।

८ इ, देह । ९ इ, चराचर ।

तदर्थं तर्पणं कुर्याद्वयै श्रीभैरवोदितैः ।

शुरुपदेशविधिना चान्वया पतनं भवेत् ॥ ८ ॥

मन्त्रयोगेन देवेशि कुर्यात् श्रीचक्रपूजनम् ।

तदहन्तु त्वया सार्वं गृह्णामि स्वयमादरात् ॥ ९ ॥

भैरवोऽहमिति ज्ञानातः सर्वज्ञादिगुणान्वित ।

इति सचिन्त्य योगीन् कुनपूजारतो भवेत् ॥ १० ॥

इत्यादिलक्षणोपेत कौलिको नियतव्रत ।

यस्त्वा समर्चयेद्देवि भुक्तिसुहन्त्योः स भाजनम् ॥ ११ ॥

एकान्ते विज्ञनेऽरण्ये देवे वाधाविवर्जिते ।

सुखासने^४ समासीन प्राड्मुखो वाष्पुटड्मुखः ॥ १२ ॥

अगृतार्थोऽ मणिदीपे कस्यहृष्टतरीक्षाने^५ ।

रद्वप्राकारसन्दीप्तं स्तरेन्मालिक्यमण्डपम् ॥ १३ ॥

पुष्पमालावितानाद्य प्रच्छन्नपट्टसहतम् ।

कर्पूरदीपभाः^६ स्तन्त्र धूपासीदसुगम्यिकम् ॥ १४ ॥

तन्मण्डपस्थमाक्षान्^७ धात्वाऽनाकुलचेतसा ।

श्रीगुरोराज्ञया देवि कुनपूजा समाचरेत् ॥ १५ ॥

आत्मस्थानमनुद्रव्यदेव^८ शुद्धिसु पक्षमी ।

यावत् कुरुते मन्त्रो ताष्ठेवार्थं कुत ॥ १६ ॥

१ य तदृह्ण, द, तदृह्ण । २ क य, ज्ञाता ।

३ ख, छ, कुनपूजा हमारमेत् ।

४ क द, भक्तिसूत्रो ५ द स्थानासने ।

६ ल, य, अगृतार्थ द अगृतार्थ । ७ ध ग, ध वभोजने ।

८ य, वस्त क द एव । ९ य, पद । १० क, अंगरसीपभा ।

११ द तन्मण्डप स्थानम् । १२ द, दह ।

सच्चानभूतमंशुद्विप्राणायामादिभिः प्रिये ।

पड़ह्नायखिनन्यासैरान्मशुद्विः समीरिता ॥ १७ ॥

सच्चाल्ज्ञनानुलोपादैर्दर्पणोदरवत्क्षतम् ।

वितानधूपदीपादिमुण्डमालोपश्चेभितम् ।

पञ्चवर्णरजस्त्रिचं स्थानशुद्विरितीरिता ॥ १८ ॥

यथित्वा मात्रकात्मैर्मूलमन्त्वाचराणि च ।

कस्तोत्रकमाहिराष्ट्रायै मन्त्रशुद्विरितीरिता ॥ १९ ॥

पूजाद्रव्याणि संप्रोक्ष्यै मूलात्माद्विर्विधानवित् ।

दर्शयेद्देनुमुद्राच्च द्रव्यशुद्विरितीरिता ॥ २० ॥

पौठे देवं प्रतिष्ठाप्य सकलीकृत्य मन्त्रवित् ।

मूलमन्त्रेण दीपात्मा न्यामद्रव्योदकेन च ।

विवारं ग्रीष्मेदिद्वान् देवैशुद्विरितीरिता ॥ २१ ॥

पश्चशुद्विं विधायेत्यं पथाद्यज्ञनमाचरेत् ।

सा पूजा सफला ग्रीष्मा चान्यथा निष्फला भवेत् ॥ २२ ॥

मण्डलेन विना पूजा निष्फला कविता प्रिये ।

तस्मान्मण्डलमालिखुर विभिवशत्र पूजयेत् ॥ २३ ॥

अखण्डमण्डलाकारं विश्वं व्याप्य व्यवस्थितम् ।

चैतोक्तं मण्डितं येन मण्डले तत् मदा शिवम् ॥ २४ ॥

१ क, सम्यक् ब्रह्मूतशुद्विष्य पाण्डायामादिकं । २ ख, क्रमोक्तमात्रकारणत्तिः ।

३ ङ, पूजाद्रव्याधनं प्रोक्ष्य । ४ घ, सद्राक्षादिः ५ ङ, गुणेनैव ।

६ ङ, सकलीकृतविषयः । ७ क, दीपादोन्मालादीनुहकेन च ; घ, दीपिन्द्रां वासानार्थोदकेन च ; ग, घ, दीपादोन्मालादीनुहकेन च ।

८ च, देह । ९ ङ, चराचरं ।

मनसा चेतसा^१ वाचा कर्मणा तत्परं वदेत् ।
 हस्ताभ्याज्ञ ततः पद्मासुदरेण ततः परम् ॥ ५४ ॥
 शिश्रा च यत् सूतं पद्माद्यदुक्तं यत् कृतं वदेत् ।
 तत् सर्वं गुरवे चान्ते^२ मत्समर्पितमस्त्विति ।
 स्वाहान्तो भगुरित्युक्तस्त्वितमत्यच्चरः^३ प्रिये ॥ ५५ ॥
 ज्ञानतोऽज्ञानतो वापि यन्मया क्रियते शिवे^४ ।
 तव कृत्यमिदं सर्वमिति ज्ञात्वा च भक्तिः ।
 एवं सम्पार्थं देवेणि मूला नवा च भक्तिः ।
 प्रधानदेवतानूत्तौ परिवारान् एमर्चयेत्^५ ।
 एवं सावरणां देवीं चित्तयेत् स्त्रहृदसूजे^६ ॥ ५६ ॥
 शेषिकायै समर्प्यात्मैभूलमन्वेण शोधयेत् ।
 स्यादामवर्णं हृदुच्छिष्टचारणालि तदनन्तरं^७ ॥ ५७ ॥
 वदेनात्मज्ञि सर्वन्ते वश्यहृसुगन्ततः^८ ।
 एकविंशतिवर्णैश्च शेषिकामनुरीतिः ॥ ५८ ॥
 मन्वेणानेन निर्मालं शेषिकायै समर्पयेत् ।
 देवीमुच्छिष्टमातङ्गौ ध्यायेत् त्रैलोक्यमीहिनौम्^९ ॥ ५९ ॥

वीणावाद विनोदगीतनिरता नीलाशकोळासिनौं।
 विम्बोष्टी नवयावकार्द्धचरणामाकीर्णकेशालकामै ।
 मृद्दल्लीः सितगड़कुण्डलधरा माणिक्यभूपीच्चला॑
 मातझी प्रणतोऽस्मि सुस्मितमुखी॑ देवी शुक्रज्यामलाम्
 तत श्रीगुरुरुपायर्ण साचात् परशिवाय च ।
 कराभ्या पात्रसुदृत्य सहितीय समर्पयेत् ॥ ६२ ॥
 स्वप्नमदायै सयुक्तौर्वीरै च सह पूजयेत् ।
 अन्योन्यन्दन क्लवा पिवेत्तदतुज्जया॑ ॥ ६३ ॥
 सव्येनोहृत्य पावन्तु मुद्रा क्लवाऽपसव्यत ।
 यथाविधि हितोयेन गृह्णीयान्वमुधरन् ॥ ६४ ॥
 पिशित मापमाचन्तु द्रव्यै॑ चुक्षुकमन्मितन् ।
 आत्मदेहचय तत्त्वै॑ वर्णेणाश्र विशीधयेत्॑ ॥ ६५ ॥
 तद्योक्ताससहित प्रसन्नवदनेत्तरा ।
 शुक्र शिव्यान् समाहूय दद्यात्तच्चचय प्रियै॑ ॥ ६६ ॥
 गिर्योपायनमादाय शहात्मा कुसुमादिकम् ।
 यथागति निवेद्याधै॑ वित्तश्चविदर्जित ॥ ६७ ॥

१ क ख, नीलाशकोळासिनौं।

२ क कैशालता ख, कैगाह्ननाम ड कैशानना । ३ क लण्डाहौं ।

४ छ शुष्मोक्षना । ५ ड, प्रणमानि सक्षितस्थौं । ६ छ गुरुपादाय ।

७ छ, सत्समदाय । ८ छ, पूजन ।

९ छ पिवेत्त तदरुचया । १० छ मापपालन्तु मद्य चूल्हकमचिभम् ।

११ ष ड, तहारा । १२ छ विशीधक ।

१३ छ पियेत् । १४ ख, ड विनोदात्मा

प्रणम्य वहिरटाङ्गं प्रविश्यान्तः गृनैः प्रिये ।
 समर्थोपायनं भवत्या गिवाय शुरुरूपिणे ॥ ६८ ॥
 यथिताङ्गुष्ठकौरैः क्षत्वा करौ सक्तायतर्जनी ।
 जानुभ्यामवनिं गत्वा पञ्चाङ्गं प्रणमेद्गुरुम् ॥ ६९ ॥
 वामाङ्गुष्ठानामिकाभ्यां दच्छहस्तप्रसारितम् ।
 सूक्ष्मा विशुद्धहृदय ईपदानतमस्तकः^३ ॥ ७० ॥
 वामाङ्गुष्ठानामिकाभ्यां गिष्याय श्रीगुरः प्रिये ।
 प्रकृत्यादैः पृथिव्यान्तैश्चतुर्विश्विभिः प्रिये^४ ॥ ७१ ॥
 स्तरैरशुद्धतत्त्वैश्च वामविनैः कुलेश्वरि ।
 संयुक्तेनामतत्त्वेन^५ स्थूलदेहं विशोधयेत् ॥ ७२ ॥
 मायादिपुरुषान्तैश्च शुद्धाशुद्धैश्च सप्तभिः ।
 तत्त्वैः सर्गाह्यैर्व्यर्थैः^६ कामराजेन मत्तवित् ।
 युक्तेन विद्यातत्त्वेन सूक्ष्मदेहं विशोधयेत् ॥ ७३ ॥
 शुद्धैः शिवादिविद्यान्तैः पञ्चतत्त्वैश्च व्यापकैः^७ ।
 परया^८ शिवतत्त्वेन परं देहं विशोधयेत् ॥ ७४ ॥
 पट्टिंगतत्त्वस्त्रितमालिन्या वालयाः^९ प्रिये ।
 सर्वतत्त्वाश्रयं वीजं सर्वतत्त्वैः^{१०} विशोधयेत् ॥ ७५ ॥

१ क, तामर्थी । २ द, ईश्वराङ्गुष्ठकौ । ३ द, नवा ।

४ द, विशुद्धहृदयमीपदानतमस्तकम् ।

५ द, शिवैः । ६ द, विशुद्धितत्त्वैश्च वामविनैः ।

७ स, संयुक्तेनामतत्त्वेन ; द, संयुक्तेनाश्च तत्त्वेन । ८ क, ग, घ स्थानदेहं ।

९ क, सर्वर्थव्यर्थैः ग, ष, तत्त्वैः स्थात् शर्वर्थव्यर्थैः ।

१० द, शिवादिशुद्धिविद्यान्तैः पञ्चतत्त्वैश्च व्यापकम् । ११ क, ख, परम् ।

१२ द, मालिन्याप्रदस्या । १३ द, तत्त्वत्वयान्त्रितं वीजं सर्वतत्त्वं ।

शोधयेति पदं दद्यात् सहितीयमलिं गुरुः ॥
 चुम्बुक गुरुणा दक्ष शोधयामीति चोच्चरन् ।
 भक्त्या चावनत, शिष्यो निःशब्दं क्लिः पिवेदलिम् ॥ ७६ ॥
 पाणिभ्यारै सम्पूर्णेहैं सर्वतत्त्वं सप्तचरन् ।
 शिर.प्रभृतिपादान्त शुह देहं विचिन्तयेत् ॥ ७७ ॥
 स्थूलान्तमाक्षतत्त्वं स्यात् स्थूल विद्यान्तगोचरम् ।
 परान्त शिवतत्त्वं सादिति तत्त्वतय जगत् ॥ ७८ ॥
 एव तत्त्वतयज्ञान गुरोऽर्जात्वा य भावरेत् ।
 स जीवक्षेव सुक्तं सादिति शङ्करभाषितम् ॥ ७९ ॥
 तत, स्त्रीकृत्य च गुरु, शिष्येभ्यः शेषदो भवेत् ।
 आदाय गुरुणा दक्षं सहितीयासवै पिवेत् ॥ ८० ॥
 श्रीगुरुज्येष्ठपूज्याना पुरत, कुलनायिके ।
 नौपविश्वं पिवेन्मद्यं इति शास्त्रस्य निर्णय, ॥ ८१ ॥
 प्राणमेदफक्तोहासप्रणामस्थितिलक्षणम् ।
 अविज्ञायाचरेद्यसु स भवेदापदाम्बदम् ॥ ८२ ॥
 निर्मन्त्रं न पिवेन्मद्य प्रायदित्तं विधीयते ॥
 तत्त्वान्तविधानेन कर्त्तव्यं कुलनायिके ॥ ८३ ॥

* द, पुस्तके पानभेदादि विधीयते इत्यन्त साहस्रदय न हम्मते ।

१ क, शोधयेत्तितय दद्यात् सहितीयमलि गुरुम्, द, शोधयेत्तिपदश्चाप सहितीयानिला गुरु ।

२ ग ध, गतै । ३ क, पदाभ्यर । ४ द, विशेषयेत् ।

५ उ इ स्वतन्त्र तत्त्वमत्त्वं स्यात् । ६ क, यजेत् । ७ क, उ हितीयमासव ।

८ उ, पूजाभ्या सर्वत । ९ उ, मायथित्तीभवेत् प्रिये ।

इदं पवित्रमन्तं पिवामि भवमेष्टम् ।
 पशुयागसमुच्छेदैकारणं भैरवोदितम् ॥ ८४ ॥
 चित्ते स्त्रातन्त्रसारत्वात्तदानन्दमयात्मनः ॥
 तन्मयत्वाच्च भावानां भावाद्यात्महिता रसे ॥ ८५ ॥
 स्त्रुपुस्त्रान्तं विकाशाय सुरसम्मेन पौयते ॥
 तस्मादिमां सुरां देवीं पूर्णीऽहं त्वां पिवाम्यहं ॥ ८६ ॥
 मन्त्रेणानेन देवेणि मूलमन्त्रेण मन्त्रवित् ।
 अनाकृतमनाः कुर्यादलिपानं गनैः गनैः ॥ ८७ ॥
 स्त्रामभूलविकोणस्ये कोटिसूर्यसमप्रभे ॥
 कुण्डल्याकृतिचिद्रूपे हुनेष्ट्रव्यं समन्त्रकम् ॥ ८८ ॥
 अहन्तापापभरितमिदकापरमामृतम् ।
 पराहन्तामये वङ्गी होमस्त्रीकारत्वाणम् ॥ ८९ ॥
 गुरुदैवतमन्वाणामैक्यं सद्वित्तयेद्विया ।
 यावदुज्जासपर्यन्तमुपदेशे पिवेत्यभु ॥ ९० ॥
 चुप्तनं सिद्धिदं प्रीक्षं दीपो ज्ञानप्रदायकः ।
 पानात् परपदमामिः कौले त्रयमितीरितम् ॥ ९१ ॥

१ ड, जगतां परमेष्टम् । २ ड, भैरोच्छेद । ३ ख, चित्तस्त्रातन्त्रसारत्वात्मयानन्दमयः स्वतः । ४ ग, चित्तेष्वात्मं तिशारत्वात्मानन्दमयात्मनः । ५ ड, चित्ते स्त्रातन्त्रसारत्वात्मानन्दमयः स्वतः । ६ ड, भावाद्यात्मरितास्वते ।

७ ख, ड, स्त्रातन्त्रविकाशाय सुरसम्मेन पौयते । ८ ड, पिवाम्यतः ।

९ ख, स्त्रामभूलविकोणोद्यत्कोटिसूर्यसमप्रभा । १० ड, तस्मान्दूल ।

११ ख, चिदीपे । १२, कुण्डलाकृतिचिद्रूपे ।

१३ ड, होमे स्त्रीकारत्वात्मयम् । १४ ड, चक्रः सिद्धिदः प्रीक्षो ।

१५ ख, ग, परतरपामिः कौले नियतस्त्रीरितम् । १६, कुषेषु त्रय इरितः ।

भोजनान्ते विप मद्य मद्याने भोजन विपम् ।
 असृत तद्विजानीयाद्यद्व दुरया सह ॥ ८३ ॥
 चर्वणेन युत पानमसृत कथित मिये ।
 चर्वणेन विना पान क्वेवल विपवर्द्धन^१ ॥ ८४ ॥
 पानस्त्र विविध प्रोक्ता दिव्यवीरपशुक्रमात् ।
 दिव्य देव्यथत पान वीर सुद्रासने सत्तम^२ ।
 स्त्रेच्छया पशुपतपौत^३ पशुपानमितीरितम् ॥ ८५ ॥
 भुक्तिसुक्तिप्रद दिव्य वीर भुक्तिप्रद भवेत्^४ ।
 पशुपान नरकद प्रोक्त^५ पानफल मियेहै ॥ ८६ ॥
 दृष्टिमानसवाक्काये यावद्वा भवति भ्रम^६ ।
 तावद् पान प्रकृत्यैर्त्तिं पशुपानमत परम् ॥ ८७ ॥
 यावद्वेत्त्रियैकल्प यावद्वा सुखवैक्षतम् ।
 तावदेव पिवेद्यद्यमन्यथा पतन भवेत्^७ ॥ ८८ ॥
 पूर्णाभिपेक्षुत्ताना पान देवि निगद्यते ।
 कराभ्या पावसुहृत्य^८ सरेन्द्रूपस्त्र पादुकाम^९ ॥
 आगल्लान्त पिवेद्य स सुक्तो नात्र सगय ॥ ८९ ॥

* डा शुक्लके इत पर वार्ताशोको नालि ।

१ ख, च दिष्टमध्यात्म ।

२ ख, च, मद्यामदे हृत ।

३ ख, च, पान ।

४ ख, च, चक्तिप्रद मिये ।

५ च नारकेयमेव ।

६ क, याकृत विफल मिये ।

७ ख, वाक्याना वसुमध्यात्मिभ्रम ।

८ ख, भवेत्याना प्रसर्त्य ।

९ क, तावद्य पिवते मद्य च सुक्तो नात्र सगय ।

१० ख उद्दस्त्रुत्य ।

११ क, सरेच गूलपादुका ।

पौत्रा पौत्रा पुन पौत्रा यावत् पतति भूतले ।
 उत्थय च पुनः पौत्रा पुनर्जीव न विद्यते ॥ १०० ॥
 आनन्दान्तृप्यते देवी मूर्च्छ्या भेरव । स्थयम् ।
 वसनात् सर्वदेवाय तस्माच्चिदिघमाचरेत् ॥ १०१ ॥
 दिव्यपानरतानर वै यत् रुद्ध कुलयोगिनाम् ।
 तत् सुख सार्वभीमस्य दृष्ट्यापि न विद्यते ॥ १०२ ॥
 यत् सुख कुलनिष्ठाना कुलद्रव्यनिषेवनात् ।
 तत् सौख्यमेव मीचं स्थान् सत्यमेव वरानने ॥ १०३ ॥
 इति ते कथितं किञ्चित् वटुगत्यादिपूजनम् ।
 समाप्तेन कुलेशानि कि भूय श्रीहुमिष्टसि ॥ १०४ ॥

इति श्रीकृष्णवते निर्व्वाणमीचहारे भहारहस्ये मर्वा-
 गमोत्तमोत्तमे सपादलघयन्ये पच्चमसुखे उद्दो-
 न्नायतन्ते वटुकगत्यादिपूजन नाम

अष्टम उङ्घास ।

श्रीदेव्युवाच ।

कुलेश योतुमिच्छामि करुणामृतवारिधे ।
उङ्घासभेद देवेश द्रव्यपात्रादिसङ्घभम् ॥ १ ॥
रत्नुद्धासनकानखे श्रीचक्रस्थितिमेव च ॥
चेष्टा कौतिकगत्तीना वद ने परमीखर ॥ २ ॥

ईश्वर उवाच ।

शृणु देवि प्रवच्यामि यन्मा त्वं परिष्ठच्छसि ।
तम्य श्वरणमाक्रेण जायते दिव्यभायना ॥ ३ ॥
आरभस्तरुणयैव योवन प्रौढमैव^४ च ।
तदन्तादोन्मनायैव ततोङ्घासर्य सुप्तम ॥ ४ ॥
तत्त्वतय स्यादारभ कथित तुलनायिके ।
कथित^५स्तरुणोङ्घासस्तरुण सुखमिके ॥ ५ ॥
योवन मनस सम्युक्तास सुखिति मिये ।
सखनन दृष्टनोवाच^६ प्रौढमित्यभिधीयते ॥ ६ ॥

१ य, करुणाकरनारिधे । २ उ, द्रव्यस । ३ उ, रत्नुद्धासकमेवैष्ट ।
४ ग, व स्थितिभेदव, उ स्थितिरेण च ।
५ योवन प्रौढ यव । ६ य वर्णोङ्घास, उ मनोङ्घास ।
७ ग, कायत । ८ य दृष्टनोवाचाम् ।

स सुज्ञास परे चक्रे य इच्छेत् पात्रमेलनम् ।

अर्वाक् प्रौढ़ स सुज्ञासं नैव कुर्यात् कदाचन ॥ १ ॥

यथाधिकारं तत्रापि कर्त्तव्यं पात्रमेलनम् ॥ २ ॥

अदीन्तिरनाचारैरतन्त्रज्ञैरदैवतैः ।

दूषके: समयभूष्टैर्नैः कुर्याद्रव्यसङ्गतिम् ॥ ३ ॥

अभिज्ञं मन्यमानैय प्रपञ्चब्रतधारिभिः ॥ ४ ॥

पशुभिः चुद्रकम्भस्थैर्नैः कुर्याद्रव्यसङ्गतिम् ॥ ५ ॥

स्त्रीदिव्यैर्गुरुभिः शस्त्रभक्तिहैनैर्दुरात्मभिः ।

कुलोपदेशहैनैय न कुर्याद्रव्यसङ्गतिम् ॥ ६ ॥

पदवाक्यप्रभाणज्ञाः श्रुतिं सूत्यर्थविदिनः ॥ ७ ॥

कुलधर्मानभिज्ञादेत्तसङ्गं परिवर्जयेत् ॥ ८ ॥

सलुले ॥ च प्रसूता वा हृदाशाचारवर्त्तिनः ॥ ९ ॥

तत्पूजाविसुखाः सुचेत्तस्तंसमं परित्यजेत् ॥ १० ॥

स्त्रीमुत्रभित्रवन्मूर्नां स्त्रिघानामपि ॥ पार्वति ।

कुलाचारानभिज्ञानां सङ्गतिं वर्जयेत्प्रिये ॥ ११ ॥

अष्टपौरुषाणां देशान्तरनिवासिनाम् ।

विना सङ्गेतयोगेन न कुर्याद्रव्यसङ्गतिम् ॥ १२ ॥

एकपांचं न कुर्वति यदि साचात् कुलेखरः ।
 मन्वाः पराद्युखा यान्ति॑ विघ्नयैव पदे पदे ॥ १५ ॥
 स्वपाचस्थितहेतुच्च न दद्याद्वैरवाय च ।
 यदि दद्यात्कुलेशानि देवतागापभाष्मयात् ॥ १६ ॥
 आसनं भोजनं पात्रमस्वरं शयनादिकम्॒ ।
 अनभिज्ञैरनहेश्च महामं॑ नैव कारयेत् ॥ १७ ॥
 स्त्रीतीभेदैर्वा कुर्यात्कौलिकः॑ पात्रमेलनम् ।
 पूर्वदक्षिणयोरैकामुदक्षिणयीस्तथा ॥ १८ ॥
 तत्रिन् प्रमार्चनपरेव्वरैः स्वसद्गैरपि ।
 कामिनीभिद्य तत्कुर्यात् स्त्रीतसाच्च चतुष्टये ॥ १९ ॥
 योगिभियोगिनीभिय प्रदत्तं पूर्णपात्रकम् ।
 स्वमादपादुकामूलमन्वजंस॑ पिवेत्प्रिये ॥ २० ॥
 क्वचित् यद्यच्या प्राप्तस्मलिपाचन्तु॑ भक्तिः ।
 आदाय पूर्ववज्जस्त्रा पिवेदेवि शुरुं अरन् ॥ २१ ॥
 शुरुशक्तिसुतानाच्च शुरुच्छेष्टकनिष्ठयोः ॥ २२ ॥
 स्वज्येष्टस्यापि चोच्छिष्टं खादेनान्यस्य पावैति ॥ २३ ॥
 शुरुच्छिष्टं पिवेह्वयं वौरोच्छिष्टच्च चर्यणम् ।
 आक्षीच्छिष्टं न दातव्यं परकीयं न भवयेत् ॥ २४ ॥

१ ड, पुस्तके दूत चारम्य सार्वसोकडयं न दद्यते ।

२ ड, पुस्तके अस्तामरं सार्वसोकडोंको न दद्यते ।

३ ड, स्त्रा । २ ड, स्वपानच्छयनानि च । ३ ड, यद्यरम् ।

४ ड, कौलिकैः । ५ क, मन्त्रं चन्द्रे । ६ ड, यद्यच्या तु सेपाम् ।

७ य, आनिपामन्तु । ८ ड, देवि शुरुं स्वज्य अरेत्प्रिये ।

नन्दन्तु सर्वकुलकीलैरताः परे ये
 चान्ये विशेषपदभेदकग्राभवा ये ॥ ३७ ॥
 नन्दन्तु सिद्धगुरवस्तुदत्तुकामज्ञारे
 ज्येष्ठान्वयाः समयिनो बटुकाः कुमार्याः ।
 ये४ योगिनीप्रवरवीरकुले प्रसूता
 नन्दन्तु भूमिपतिगो५हिजसाधुलीकाः ॥ ३८ ॥
 नन्दन्तु नीतिनिमुणा निरवदानिष्ठा
 निष्ठाल्लरा निरुपमा निरुपद्रवाय ।
 निष्ठं निरद्धनरता गुरवो निरीहाः ॥
 गान्ताय गान्तमनसो हृतै६गोकगङ्गाः ॥ ३९ ॥
 नन्दन्तु योगनिरताः कुलयोगयुक्ता
 द्याचार्यसामयिकसाधकपुत्रकाय ।
 गावो हिजा युवतयो यतयः कुमार्यो
 धर्मे चरन्तु निरता गुरुभक्तलीकाः ॥ ४० ॥

याथकक्रमभूमिकावसतयो नाहृत्यु याः संस्थिता
 याः कायोहतरोभवूपनिलया याः संस्थिता धातुपुः ।
 उच्छ्वासोन्मिमरुतैरङ्गनिलया निश्चासवासाद्य या
 स्ता देव्यो रिपुपञ्चमचण्डता नन्दन्तुरै कौलार्चिताः^४ ॥ ४२ ॥
 या देव्यः^५ कुलसम्भवाः चितिगता या देवतार्स्त्रीयगा
 या निल्वं प्रवितप्रभाः गिर्खिगता या मातरिखालयाः^६ ।
 या व्योमाहितैर्मण्डलामृतमया याः सर्वगाः सर्वदा
 स्ताः सर्वाः^७ कुलमार्गपालनपराः^८ शान्तिं प्रयच्छन्तु मे ॥ ४३ ॥
 जहौ ब्रह्माण्डतो^९ वा दिवि गगनतले भूतले वा तले वा^{१०}
 पाताले वानले^{११} वा मलिकपवनयोर्यन्त्रं कुल स्थिता वा ।
 उच्चे पीठीपयोठादियु च हतपदा धूपदीपादिकेन^{१२}
 प्रीता देव्यः मदा नः शुभ^{१३}वल्लिविधिना पान्तु यीरेन्द्रवन्दगाः^{१४} ॥ ४४ ॥
 ब्रह्मा श्रीः शेषदुर्गागुहवटुवगणाः^{१५} भैरवाः चेत्रपात्या
 वैतालादित्यरुद्रप्रहवसुमनुसिंहापारीगुह्यकाद्याः^{१६} ।

नन्दन्तु सर्वकुलकौल॑रता; परे चे
 चान्ये विशेषपदभेदं कशाभवा ये ॥ ३७ ॥
 नन्दन्तु सिद्धगुरवस्तुदनुकमज्ञा॑
 च्येष्ठान्वयाः॒ समयिनो वटुकाः कुमार्यः ।
 ये॒ योगिनीप्रवरत्वीरकुले प्रसूता
 नन्दन्तु भूमिपतिगो॑ हिजसाधुलोकाः ॥ ३८ ॥
 नन्दन्तु नीतिनिषुणा निरवद्यनिष्ठा
 निर्माल्वरा निरुपभा निरुपद्रवाय ।
 निल्यं निरक्षनरता गुरवो निरीह्वाः॒
 शान्ताद्य शान्तमनसो हृत॑शोकशङ्काः ॥ ३९ ॥
 नन्दन्तु योगनिरताः कुलयोगयुक्ता
 द्वाचार्यसामयिकसाधकमुक्तकाय ।
 गावो हिजा युवतयो यतयः कुमार्यो
 धर्मो चरन्तु निरता गुरुमत्कलीकाः ॥ १
 नन्दन्तु साधककुला ह्लसमाक्षनिष्ठाः॒
 ग्रापाः पंतन्तु समयद्विपि॑ योगिनीनाम् ।
 सा शाश्वती स्फुरन्तु कापि भमाप्यवस्था
 यस्यां शुरोद्धरण्यद्वजमेव सत्यम् ॥ ४१ ॥

यायक्रक्तमभूमिकावसतयो नाडीपु याः मंस्तिता
 याः कायोहतरोमकृपनिलया याः संस्तिता धातुपुः ।
 उच्चासोमिमरुतैररुनिलया निश्चासवासाद्य या
 स्ता देव्यो रिपुपचमचारता नन्दनुः कौलाचिंताः^४ ॥ ४२ ॥
 या देव्यः^५ कुलसम्भवाः चितिगता या देवतार्स्तोयगा
 या नित्यं प्रयितप्रभाः शिखिगता या मातरिश्वालयाः^६ ।
 या व्योमाहितमरुलासृतमया याः सर्वगाः सर्वदा
 स्ताः सर्वाः^७ कुलमार्गपालनपराः^८ शान्तिं प्रयच्छन्तु मे ॥ ४३ ॥
 जहौ व्रद्धारुडतो^९ वा दिवि गगनतस्ते भूतस्ते वा तस्ते वा^{१०}
 पातास्ते वानस्ते^{११} वा सत्तिक्षपवनयोर्यत्र कुत्र स्तिंता वा ।
 द्विवे पौठोपपौठादियु च कृतपदा धूपदीपादिकेन^{१२}
 प्रीता देव्यः सदा नः शुभ^{१३} वलिविधिना पान्तु यीरन्द्रवन्द्याः^{१४} ॥ ४४ ॥
 ब्रद्धा श्रीः श्रेष्ठुर्गारुद्धवटुकगणाः^{१५} भैरवाः चेत्रपाद्या
 वितालादित्यकद्रुग्द्वयसुमनुनिद्वाप्तरोगुद्धकाद्याः^{१६} ।

१ ख, साधुपु । २ क, ग, उक्तासोमिमिः ; उ, उच्चासोमिमहा ।

३ उ, मच्चयपरासृष्टन्तु । ४ उ सन्ताचिंताः । ५ ग, या दिव्याः ।

६ ख, ग, घ, चा या रता । ७ क, या निव्या सुदितप्रभाः । ८ या देव्यः
 प्रयिताः प्रभारुरगता ; उ, निधिगता या चा धृति प्रस्तिताः ।

९ ग, घ, व्योमासृत । १० उ, देव्यः । ११ उ, देव्यः । १२ क, ग, घ, पनायनरताः ।

१३ ख, ब्रह्मारुडते । १४ ख, उ, भिष्मचे वा । १५ क, ग, उ, तस्ते ।

१६ ख, चेत्रोपक्षेत्रपौठादियु च कृतपदा धूपदीपाक्षिमां चैः, उ, तीर्थे पौठोप-
 पौठादियु च कृतपदास्ते चराः सर्वपूज्याः ।

१७ ख, उत । १८ उ, सृष्टन्तु चानदेव्यस्त्वलिवलिपियतैर्धूपदीपादिकेन ।

१९ क, ग, घ, गणपतिराहृ ।

२० उ, रहादित्या चहास्ते वसुविलक्षनय विद्यो गुद्धकाद्याः ।

तत्र वद्यत् कृत कर्म शुभं वा यदिवाऽशुभम् ।
 तत्सर्वे देवताश्रीत्वे जायते सुरसुदरि ॥ ५८ ॥
 जन्मो जपफल तदा^१ समाधिरभिजायते ।
 विक्रिया पूजन देवि उदितं भैरवीयति^२ ॥ ५९ ॥
 मुक्ति स्याच्छत्तिसयोग, स्त्रीव तत्कालभावितम्^३ ।
 न्यासोद्यथवस्यर्थं भोजनै^४ द्वयनक्षिया ॥ ६० ॥
 वीषण ध्यानमीगानि शयन वन्दन अवेत् ।
 तदुपाचे लाता नाराय चेष्टा सा च सत्क्रिया ।
 कार्यकार्यविवारन्तु य करोति स पातकी ॥ ६१ ॥
 एतशक्तगता दीरा^५ विच्छिया परयोगिनः ।
 चेनाङ्गवन्ति^६ गतुजा साचाद्वैरवरुणाम् ॥ ६२ ॥

चक्रोऽस्मिन् योगिनो वौरा योगिन्यो भद्रमन्यरा । १
 समाचरन्ति देवेशि यथोऽपास मनोगतम् ॥ ६५ ॥
 शने पृच्छन्तिै पार्श्वस्थान् विष्वृत्यात्मविवचितम्ै ।
 निधायै वदने पात्र निर्विष्णा निवसन्ति च ॥ ६६ ॥
 मत्ता स्वपुरुष पत्ना कान्तान्यमवलम्बतेै ।
 तथैव पुरुषायि ग्रीढान्तोऽपाससयुतैै ॥ ६७ ॥
 पुरुष पुरुष मोहादालिङ्गत्वनाङ्गनाम् ।
 पृच्छति स्तपति सुखा दस्त्व काह दूसे च कैै ॥ ६८ ॥
 कि कार्ये वयमायाता किमर्थमिह सख्यिताः ।
 उद्यान किमिद इन्त गृह किं प्राङ्गणैै किमु ॥ ६९ ॥
 मुखे आपूर्यं भदिरा पाययन्ति स्त्रिय प्रियान् ।
 उपदश मुखे चिदा निच्छिपन्ति प्रियानने ॥ ७० ॥
 गृहन्यन्योन्यपात्राणिै व्यञ्जनानि च गाभवि ।
 धृत्वा गिरसि नृत्यन्ति भद्रमार्डानि योगिन् ॥ ७१ ॥
 अज्ञानकरतालान्तमस्पष्टाैचरणीतकम् ।
 प्रखलत्पदविन्द्यासैै नृत्यन्ति कुलशक्तय ॥ ७२ ॥

तत्र यद्यत् क्षतं कर्म शुभं वा यदिवाऽशुभम् ।
 तत्त्वं देवताप्रीत्यै जायते सुरसुन्दरि ॥ ५८ ॥
 जन्मो जपफलं तन्द्रा^१ समाधिरभिजायते ।
 विकिया पूजनं देवि उदितं भैरवीवल्ल^२ ॥ ५९ ॥
 सुक्ति. स्याच्छक्तिसयोगः स्त्रीव तत्कालभापितम्^३ ।
 न्यासोऽवयवस्थर्गं भोजनं^४ हृवनक्षिया ॥ ६० ॥
 वीचणं धानमीशानि शयनं वन्दनं भवेत् ।
 तदुक्ताये छता नानार्दयः चेष्टा सा च सत्कृत्या ।
 कार्याकार्यविवारन्तु य करोति स पातकौ ॥ ६१ ॥
 एतच्छक्तगता वीरा^५ विश्रेया परयोगिनः ।
 दिनाप्लवन्ति^६ मरुजा सात्ताह्नैरवहृपताम्^७ ॥ ६२ ॥

चक्रेऽस्मिन् योगिनो वीरा योगिन्यो भद्रमन्वराः ।

समाचरन्ति देवेशि यथोङ्गासं मनोगतम् ॥ ६५ ॥

श्वनैः पृच्छन्तिैः पार्वत्यान् विद्यूत्यामविवचितम् ।

निधायै वदने पात्रं निर्बिष्णु निवसन्ति च ॥ ६६ ॥

मृत्ता स्त्रुत्युपं भत्वा कालान्यमवलम्बते ।

तथैव पुरुषपूर्वापि ग्रीढान्तोङ्गासंयुतः ॥ ६७ ॥

पुरुषः पुरुषं भोहादान्तिङ्गत्यनाङ्गनाम् ।

पृच्छति स्वपतिं सुखा कस्त्रं काहं इमे च कै ॥ ६८ ॥

किं कार्यं वयमायाताः किमर्घमिह संस्थिताः ।

उदानं किमिदं इत्त गृहं किं प्राङ्गणं किम् ॥ ६९ ॥

सुखे आपूर्यं सदिरां पाययति स्त्रियः प्रियान् ।

उपदंशं सुखे क्षिया नित्यपन्ति प्रियानने ॥ ७० ॥

गृहत्यन्योन्यपावाणिै व्यञ्जनानि च शाश्वति ।

धृत्वा यिरसि नृत्यन्ति सद्यमाणानि योगिनः ॥ ७१ ॥

अञ्जनकरतात्तमस्यदाै क्षरगीतकम् ।

प्रसवलत्पदविन्यासंै नृत्यन्ति कुलशक्तायः ॥ ७२ ॥

१ क, भद्रुङ्गराः । २ ड, पृच्छति ।

३ उ, न्तिैस्तिन्तस् । ४ उ, विध्यत् ।

५ ग, घ, छ, यदन्ये पुरुषं भोहात् कालान्यमवलम्बते ।

६ ग, घ, तस्यैव पुरुषपूर्वापि ग्रीढोङ्गासेन संयुतम् ।

७ क, इहामिके । ८ क, किम्बाध गगने ।

९ उ, गृहन्ति पाणिमन्योन्यम् । १० क, योगितः ।

११ उ, उद्गीतकरतात्तमस्यदाै विभट्टा । १२ उ, वसनास्पन्दविन्यासम् ।

तत्र यद्यत् कृत कर्म शुभ वा यदिवाऽशुभम् ।
 तत्सर्वे देवतामौत्त्वे जायते सुरसुन्दरि ॥ ५८ ॥
 जन्मो जपकल तन्द्रा^१ समाप्तिरभिज्ञायते ।
 विक्रिया पूजन देवि उदित भैरवीवलि^२ ॥ ५९ ॥
 सुति स्याद्युक्तिस्योग स्तोत्र तत्कालभापितम^३ ।
 न्यासोऽवयवस्थर्ग भोजन^४ हवनक्रिया ॥ ६० ॥
 धीचण ध्यानमीगानि शयन वन्दन भवेत् ।
 तदुक्ताये द्वाता नानार्थ या चेष्टा सा च सत्क्रिया ।
 कार्याकार्यविचारन्तु य करोति स पातकी ॥ ६१ ॥
 एतचक्रगता वीरा^५ विज्ञेया परयोगिन ।
 देवात्पुद्वित्ति^६ भद्रुजा साधाद्वैरवरूपताम्^७ ॥ ६२ ॥
 शमोद परमागन्द पतन ध्नानवैनम्^८ ।
 देणुवीणादिवाद्य वावितारचनादिकम् ॥ ६३ ॥
 शोदन भायर्ण पात^९ समुत्थान विजृग्मनम् ।
 गमन विक्रिया देवि योग इत्यभिधीयते ॥ ६४ ॥

१ ह, जपो लत्य फलं तन्मा । २ च र रभिधीयते ।

३ ठ, देवित भैरव वलि । ४ ख, कृतभाष्यम् ।

५ क, कर्षडति । ६ क, तदुक्त मैः क, तदुक्तावरतानात् ।

७ क भीरा । ८ क, ठ, य चाद्युक्ति ।

९ क इष्टभाज ।

१० च, शमोद कौपशम्न तदनोद्धानवर्त्तन, ठ एवोभकौपशम्न वरताद्वारवर्तितम् ।

११ च, च, भाष्यमात ठ, पतनस्त्रैः ।

चक्रेऽस्मिन् योगिनो वौरा योगिन्यो भद्रमन्यरा १ ।
 समाचरन्ति देवेशि यथोङ्गाम भनोगतम् ॥ ६५ ॥
 ग्रने पृच्छन्तिै पार्श्वस्यान् विशृल्यामविवचितम्२ ।
 निधायै वदने पात्र निर्विशा निवसन्ति च ॥ ६६ ॥
 सत्ता स्वपुरुप सत्ता कान्तान्यमवलम्बते३ ।
 तथैव पुरुपशापि ग्रीढाक्तोङ्गासभयुत ४ ॥ ६७ ॥
 पुरुप पुरुप मोहादालिङ्गल्यनगङ्गनाम् ।
 पृच्छति स्वपति मुखा कस्त्वं काह इमे च कै५ ॥ ६८ ॥
 कि कार्यं वयमायाता किमर्थमिह सस्थिता ।
 उद्यातं किमिद इत्त गृह किं प्राङ्गण६ किमु ॥ ६९ ॥
 सुखे आपूर्यं मदिरा पाययन्ति स्त्रियं प्रियान् ।
 उपदश सुखे चिधा निच्चिपन्ति प्रियाननि ॥ ७० ॥
 गृहलत्यन्योन्यपात्राणि७ व्यञ्जनानि च ग्रामवि ।
 धृत्वा शिरसि नृत्यन्ति मध्यभाङ्गानि योगिन ८ ॥ ७१ ॥
 अङ्गानकरतालान्तमस्पष्टा९क्षरग्रीतकम् ।
 प्रसखलत्पदविन्यासै१० नृत्यन्ति कुलशक्तय ॥ ७२ ॥

१ क, भद्रङ्गरा । २ द, पृच्छति ।

३ रे द, विचेष्टितम् । ४ ड, विधाय ।

५ ग, च, ड, यद्यर्थं पुरुप मोहादा कान्तान्यमवलम्बते ।

६ ग ड तस्यैव पुरुपशापि ग्रीढोङ्गासेन सभयुतम् ।

७ क, रङ्गात्प्रिके । ८ क, किम्याय गगन ।

९ द, गृहन्ति पाणिभन्योन्यम् । १० क, योगित ।

११ द, ग्रीतकरतालम्बु विष्टदा । १२ द, वसनास्त्वविन्यासम् ।

स्वयमेवानुभूयन्ते शर्करा^१ चौरपानवत् ।
 इदृशे^२ तादृश सौख्यमिति वक्तु न शब्दयते ।
 दृश्यते^३ पुलकाद्यैर्यैतद्वद्वाध्यानसुच्यते ॥ ८८ ॥
 यत्सुख विद्यते ध्याने देहावेशकरैपरम् ।
 कथितु नैव शक्तोमिर्प्रवृद्धस्तत्समाहित ० ॥ ८९ ॥
 व्रद्वाध्यानपरानन्दपरा सुकृतिनी नरा ।
 चण्डप्यन्तहिते तमिन्४ श्रोघयन्ति हतप्रभा ० ॥ ९० ॥
 सप्तमोऽन्नासयुक्ताना त्वद्वक्ताना भद्राफलम् ॥ १ ॥
 अष्टो त्रिकालज्ञानीत्या प्रत्ययाद्य कुलेश्वरि ।
 अष्टावस्थाय कम्पाद्या५ जायन्ते नाव सशय ॥ ९१ ॥
 वहुनाव विसुक्तेन अणिमाद्यष्टसिद्धय ।
 प्रतीङ्गारिपद प्राप्ता सिवन्ते मन्दिर चिरम् ॥ ९२ ॥
 चे गुणा परमेगस्य पञ्चवक्तानो६ शुभा ।
 ते गुणा कुलतत्त्वज्ञे तत्त्वज्ञानसमाहृता ७ ॥ ९३ ॥

१ ष, ग, घ, स्वयमेवानुभूयत शर्करा ।   २ ड, कीदृश ।
 ३ ष इधते ।   ४ क, ग, पुलकाद्यैर्य ।
 ५ ग, घ, द्वयावेशकर ।   ६ उ, शक्तोति ।
 ७ ग, सप्तमाद्यन्ति, घ, सप्तमाद्यन्ति, उ, सप्तमाद्यन्ति विशेषत ।
 ८ उ, ज्ञानास्त्रवरानन्द ।   ९ क, चित्ते ।
 १० य शोघन्यस्तद्विता इव, उ, शोघन्यस्तद्विता इव ।
 ११ य, उ, तद्वक्ताना भद्राफलनाम ।
 १२ उ, चार्यपाद्या ।
 १३ य, पञ्चवक्तान, उ, पञ्चवक्तानो ।
 १४ क सप्तमाद्यन्ति, घ, तत्त्वज्ञानसमाहृता ।

भारम्भस्तरुणद्यैव यौवनं ग्रीढ़सेवच ।

तदन्तो जायदित्युत्तयोग्मनाः^१ सप्त उच्यते ॥ ८४ ॥

अनवस्थाः सुपुत्रिः स्यादवस्थावयसंयुता ।

सुसोक्षासध्वै यो वेत्ति स सुक्तः स च कौलिकः ॥ ८५ ॥

प्रवृत्ते भैरवीचक्षे सर्वे वर्णाः दिजातयः ।

निवृत्ते भैरवीचक्षे सर्वे वर्णाः पृथक् पृथक् ॥ ८६ ॥

स्त्री वाय पुरुषः परङ्गण्डालो वा दिजोत्तमः ।

चक्रोऽस्मिन्द्वैव भेदोऽस्ति सर्वे गिवसमाः^२ अृताः ॥ ८७ ॥

नागरि निर्भराद्यम्बु^३ गङ्गां प्राप्य यथैकताम् ।

याति श्रीचक्रमध्येऽपि^४ चैकत्वं सर्वमानवाः ॥ ८८ ॥

चौरेण सहितं तोयं ज्ञीरमीव यथा भवेत् ।

तथा श्रीचक्रमध्ये तु जातिभेदो न विद्यते ॥ ८९ ॥

सर्गादिपुण्ड्रोकेषु देवादन्यद्यथा नहि ।

तथैव चक्रमध्येऽपि देवताः सर्वमानवाः ॥ १०० ॥

जातिभेदो न चक्रोऽस्मिन् सर्वे गिवसमाः अृताः ।

वेदेऽपि स्थितमेवं हि सर्वं हि व्रद्धं चामयौत् ॥ १०१ ॥

वधुनात्र किसुक्तेन चक्रमध्ये कुलेश्वरि ।

मदूपाः पुरुषाः सर्वे तदूपाः प्रमदाः प्रिये ॥ १०२ ॥

चक्रमध्ये तु मूढात्मा जातिभेदं करोति यः ।

तं भवयन्ति योगिन्यस्त्रां यथे कुमनायिके^५ ॥ १०३ ॥

१ च. ग, च, जायदित्युत्तयोग्मनाः । २ ग, च, अनद्वौहौ ; च, अनवस्थः ।

३ च, असोक्षासध्व । ४ च, च, देवसमाः । ५ च, नामाभोदगताभ्यस्तु ।

६ ग, च, भेदोर्पस्थित । ७ च, तं यपन्नि कुलेश्वरि ।

अक्षियैव परा पूजा मौनमेव यरो तपः ॥ ३६ ॥
 अचिन्तैव परं धानमनिष्टेव परं फलम् ॥ ३७ ॥
 मन्त्रोदकैविना सन्ध्यां पूजाहोमैविना तपः ॥
 उपचारैविना पूजां योगी नित्यं समाचरेत् ॥ ३८ ॥
 निःसङ्गः यिसङ्गः निस्तौर्णिपाधिवासनः ।
 निजस्त्रूपनिर्मग्नः स योगी परतत्त्ववित् ॥ ४० ॥
 देहो देवाज्ञयो देविः जीवो देवः सदाशिवः ॥
 त्यजे^२दक्षाननिर्मात्यं सोऽहम्भावेन पूजयेत् ॥ ४१ ॥
 जीवः शिवः शिवो जीवः स जीवः कैवल्यः शिवः ।
 पाशवहः सूतो जीवः पाशमुक्तः सदाशिवः ॥ ४२ ॥
 तुपेण वचो द्वीहिः सात्तुपाभावे हि तणुलः ।
 कर्मवदः सूतो जीवः कर्ममुक्तः सदाशिवः ॥ ४३ ॥
 अग्नौ तिहति^३विप्राणां छटि देहो^४मनीविष्णाम् ।
 प्रतिमास्वप्रदुदानां^५ सर्वत्र विदितात्मनाम् ॥ ४४ ॥

यो निन्दासु तिशीतो या^१ सुखदुःखारिवन्धु पुः ।
 सम आसे स^२ योगीन्द्रो हर्षाहर्यविवर्जितः ॥ ४५ ॥
 निखृहो निव्यमन्तुष्टः सनदर्गी जितेन्द्रियः ।
 आसे देहे प्रवासीवै योगी परमतत्त्ववित् ॥ ४६ ॥
 निःसङ्गल्पो निविकल्प्यो निर्लिंगोपाधिवासनः ॥
 निजस्वरूपनिर्मित्यवः स योगी परतत्त्ववित् ॥ ४७ ॥
 यथा पद्मभवधिरक्षीवोन्नत्त्वाजयादयः ।
 निवसन्ति कुलेशानि सधा योगी च तत्त्ववित् ॥ ४८ ॥
 पञ्चमुद्रा^३ समुत्पन्नपरमानन्दनिर्भरः ।
 य आसे स तु^४ योगीन्द्रः पश्चात्यामानमात्मनि ॥ ४९ ॥
 अन्तिमांसाङ्गनापहो यत् सुखं जायते प्रिये ।
 तदेव भोचो^५ विदुपामवुधानान्तु^६ पातकम् ॥ ५० ॥
 सदा मांसासदी^७ क्षासी सदा चरणचिन्तकः^८ ।
 सदा संग्रहीनो^९ यः कुलयोगी स उच्यते ॥ ५१ ॥
 पिवन्नद्यं पर्णी^{१०} खादन् स्वेच्छाचारपरायणः ।
 अहं तदनयो^{११} रेक्यं भावयन्निवसेत् सुखी^{१२} ॥ ५२ ॥

अक्षियैव परा पूजा मौनमेष परो जपः ॥ ३५ ॥
 अचिन्तैव परं भ्यानमनिच्छैव परं फलम् ॥ ३६ ॥
 मन्दोदकैविना सन्ध्यां पूजाहोमैविना तपः ॥ ३७ ॥
 उपचारैविना पूजां योगी निलं समाचरेत् ॥ ३८ ॥
 निःसद्व्य विसङ्गय निस्त्रीणीपाधिवासनः ।
 निजस्वरूपनिर्माणनः स योगी परतत्त्ववित् द्युः ॥ ४० ॥
 देहो देवालयो देविः जीवो देवः सदाग्रिषः ।
 त्वजे^१दक्षाननिर्माणं सोऽहम्यावेन पूजयेत् ॥ ४१ ॥
 जीवः शिवः शिवो जीवः स जीवः किवनः शिवः ।
 पागयहः स्मृतो जीवः पागमुक्तः सदाग्रिषः ॥ ४२ ॥
 तुरीण यहो द्वौहिः स्यात्तुपाभावे हि तण्डुलः ।
 कर्मवदः स्मृतोर्जीवः कर्ममुक्तः सदाग्रिषः ॥ ४३ ॥
 अभ्यन्ते तिष्ठति^२विपाणां इदि देवोर्मनीपिणाम् ।
 प्रतिसास्त्रप्रवृद्धानां सर्वत्र विदितामनाम् ॥ ४४ ॥

यो निन्दासु तिगीतो षण्^१ सुखदुःखारिबन्धुयु ।
 सम आस्ते सै योगीन्द्रो हर्षाहर्षविवर्जितः ॥ ४५ ॥
 निष्ठृहो नित्यसन्तुष्टः समदर्शी जितेन्द्रियः ।
 आस्ते देहे प्रवासीवै योगी परमतत्त्ववित् ॥ ४६ ॥
 निःमङ्गल्यो नित्रिकल्पो निर्लिपोपाधिवासनः ॥
 निजस्वरूपनिर्मितः स योगी परतत्त्ववित् ॥ ४७ ॥
 यथा पद्मभवधिरक्षीयो नमत्त^२ जटादयः ।
 निवसन्ति कुलेशानि तथा योगी च तत्त्ववित् ॥ ४८ ॥
 पंचमुद्रा^३ समुत्पदपरमानन्दनिर्मितः ।
 य आस्ते स तु॒ योगीन्द्रः पश्चत्यामानमात्मनि ॥ ४९ ॥
 अतिमांसाङ्गनामङ्गे यत् सुखे जायते प्रिये ।
 तदेव भोज्यो^४ विदुपामयुधानान्तु^५ पातकम् ॥ ५० ॥
 सदा मांसासवो^६ क्षासी सदा चरणचिन्तकाः^७ ।
 सदा संशयहीनो^८ यः कुलयोगी स उच्यते ॥ ५१ ॥
 पिवन्मध्यं पलां^९ खादन् स्वेच्छाचारपरायणः ।
 अहं तदनयो^{१०} रेकर्द भावयविवेत् सुखो^{११} ॥ ५२ ॥

* होकोऽयं उः सुस्तके नास्ति ।

१ उ, शीतेषु । २ उ, समयेत्युक्त ; ग, उ, समयेत् उ ग ।

३ उ, स्वर्गहीनोऽप्यकासी च । ४ उ, कुलशूक ; उ, कृष्णेन्द्र ।

५ उ, द्रव्य । ६ उ, आस्ते गव्यंत ।

७ उ, पुण्यम् । ८ उ, मतुजानान्तु ; उ, मध्यमान्तु ।

९ उ, मांसरसो । १० उ, सदा च परचिन्तकः ।

११ उ, कदाचयविहीनो । १२ उ, वसन् ।

१३ उ, चहं त्यस्तनयो । १४ उ, सर्वे ।

तावदार्त्तिर्भयं शोको स्तोभसोहम्बमादयः ।

यावद्यायाति शरणं श्रीगुरुं भक्तवत्सलम् ॥ १५ ॥

तावद्वमन्ति संसारे सर्वदुखमवीमसा ॥ १६ ॥

न भवेत् सदगुरुर्भक्तिर्यावदेवेणि देहिनाम् ॥ १६ ॥

सर्वसिद्धिफलोपेतो सन्त्व शुध्यति शोभन ॥ १७ ॥

गुरुप्रसादमूलीऽय परतत्त्वमधाकम् ॥ १७ ॥

यथाऽददाति सन्तुष्टः प्रसन्नो वरदो मनुम् ।

तथाऽभक्त्या धनैः प्राणैर्गुरुं यद्वेन तोषयेत् ॥ १८ ॥

यदा दद्यात् स्वशिष्याय स्वामानं देशिकीत्तमः ।

तदा मुक्तो भवेत्त्विष्यस्तो नास्ति मुनर्भवः ॥ १८ ॥

तावदाराधयेत्त्विष्यः प्रसन्नोऽसौ यदाऽभवेत् ।

गुरौ प्रसन्ने शिष्यस्य सद्य ॥ पापच्छयो भवेत् ॥ २० ॥

मनसापि न काहन्ते ॥ यान् कामानन्तुऽजीविन ।

सम्मादयन्ति ॥ तान् सर्वान् स्वामिनो भक्तवत्सलाः ॥ २१ ॥

वद्विष्णुमहेशादिदेवतासुनियोगिनः ।

कुर्वन्त्वनुप्रहु तुष्टा गुरौ तुष्टे न सशय ॥ २२ ॥

* ये पुस्तके इत पर “सर्वसिद्धिफलोपेतकाभक्तन्त्रो न सिध्यति” इति स्तोकाद्यमधिक दद्यते ।

१ क तावदार्त्तिर्भय दुर्योहम्बमादय , ग, भहाशीकाभमादय ।

२ य, सर्वदुखमनीयया । ३ च, श्रीगुरुर्भक्ति ।

४ य ग, सन्त्वमन्त्रोऽति शोभन । ५ च, भहाकम । ६ च, यदा ।

७ च तदा । ८ च, स्वशिष्य । ९ च यथा । १० च, सर्व ।

११ च काहन्त । १२ च, कामानन्तुप , च, सशय । १३ ग, प्रसादयन्ति ।

भक्त्या तुष्टेन गुरुणां यः प्रदिष्टः२ लपालुना ।
 कर्मसुक्षो३ भवेच्छयो भुक्तिसुहयोः स भोजनम् ॥ २३ ॥
 शिथेणापि तथा कार्ये४ यथा सन्तोषितो गुरुः५ ।
 प्रियं कुर्याच्च देवेशिर्मनोवाक्कायवान्मभिः ॥ २४ ॥
 यदि तुष्टेन गुरुणामगिष्ठो६ यत्र कुवचित् ।
 सुक्षोऽसौति समादिष्टः७ सोऽपि भुक्तिं नजेत् प्रिये ॥ २५ ॥
 अथवा निष्पृपञ्चेन धान्ना केनचिदौश्वरः८ ।
 करोति गुरुरूपेण पशुपाशविमोचनम् ॥ २६ ॥
 न९ मे प्रिययतुवेदी महकः इष्पंचोऽपि वा१० ।
 तथै देयं ततो याह्यं स त पूज्यो द्यहे यथा ॥ २७ ॥
 विप्रः पङ्गुणयुक्तयेदमक्षो११ न प्रगच्यते ।
 रुच्योऽपि गुणहीनोऽपि भक्तिमान् शिथ१२ उच्यते ॥ २८ ॥
 गुरुभक्तिविहीनस्य तपो विद्या कुलं१३ व्रतम् ॥ २९ ॥
 सर्वं नश्यति तत्रैव भूपर्ण लोकारज्जनम्१४ ॥ २१ ॥

सर्वरोगन्नोन्मादापस्तारोवृपात्यच्छजम् ।
 सर्वदुःखप्रश्नमनं तवृष्णावात्र संशयः ॥ १०७ ॥
 अनेन सर्वशान्तिच्छ ज्ञानं विद्या लभेत् प्रिये ।
 कदम्बाशीकवकुलपुन्नागाम्बमधूकजैः ॥ १०८ ॥
 चम्पकद्वयपालाशपाटलश्रीकपित्यकैः ।
 मालतीमस्तिकाजातिवन्धुकारुणपद्मजैः ॥ १०९ ॥
 कह्वारारुणमन्दारयूष्मिकुन्दनवादिभिः ।
 सनारिकेलकदस्त्रीद्रावेच्चुष्टुकैरपि ॥ ११० ॥
 चन्दनागुरुकर्पूररोचनाकुद्धुमादिभिः ।
 रत्नैरन्त्यैः शुभद्रव्यैः समिदृष्टतफलोद्धवैः ॥ १११ ॥
 पूर्ववज्जुहुयादेवि विधिवन्मन्त्रवित्तमः ।
 मष्टीपत्तींयैः प्रख्यानं यान्ता यौवनगर्विताः ॥ ११२ ॥

जहृम्नायैकनिष्णात् । पराप्रासादमन्तवित् ।
 कुलार्णवार्थतत्त्वज्ञो जीवन्मुक्ता कुलेश्वरि ॥ ११६ ॥
 सतीर्थे वाप्यतीर्थे वा॒ जलमध्येऽपि वा वसन् ।
 पराप्रासादमन्तज्ञो मुक्त एव न सशयः ॥ ११७ ॥
 दिक्पीठचेत्सुद्रादिवृच्यवज्ञीमठादिकाः ।
 पूर्वमैरवैदेव्यय जहृम्नायस्य पार्वति ॥ ११८ ॥
 निष्वकारस्करोन्मत्तकण्ठकीविप्रदन्तिभिः^४ ।
 अस्तिकण्ठकवृच्यादैर्द्वैरशुभसाधनैः ॥ ११९ ॥
 षट्कृः कृष्णवर्णय समित्पत्रफलान्तरै ॥
 षट्हधूमचिताङ्गारतिकाटुस्तुचिताङ्गनैः ॥ १२० ॥
 उमत्तरसुसंसिङ्गैः पिष्ठा सम्यक् प्रसेचितैः^५ ।
 साध्यपादरजीभिच चिताभस्तुसमन्वितैः ॥ १२१ ॥
 साध्यप्रतिष्ठतिं कुर्यादेकनचत्वात्तत्त्वजाम् ।
 सम्यक् प्रतिष्ठितप्राणा कुण्डस्तोपरि लम्बयेत् ॥ १२२ ॥
 खनेत्तप्रतिमा मन्त्रो कुण्डस्याधो यथाविधि ।
 मलीमसेन मनसा चोग्रहादिरमर्पणः ॥ १२३ ॥

१ रु निष्ठय , द, निष्णात । रे ड, खतीर्थेनाम्यतीर्थे वा । रे ड, पूर्वमैरव ।

४ रु रुक्षटीविप्रदिग्डिभिः ड, कण्ठकीविप्रदिग्डिभिः ।

५ स चमिकुण्डकवृच्यादैर्द्वै , च, अस्तिकण्ठकविमादैर्द्वैरशुभकारणम् ।
 ड, सादा न शुभकारणम् ।

६ रु कुटजै कृष्णवर्णय समित्पत्रफलान्तरै , क, च, षट्कै कृष्णवर्णय-
 समित्पत्रफलान्तरै उ॒ फलार्थयै । ७ रु विकट्हमिविपाङ्गनम् ,
 च, उ॒ विकट्हमिविपाङ्गनम् । ८ रु प्रसाधितै । ९ ड, चिन्मेतु ।

सर्वरोगवशोन्मादापस्मारीत्पातयच्छमजम् ।
 सर्वदुखप्रश्नमन तत्त्वशास्याच्च सशयः ॥ १०७ ॥
 अनेन सर्वशान्तिच्छ ज्ञान विद्या लभेत् प्रिये ।
 कादम्बाशीकावकुलपुन्नागान्नमधूकाजैः ॥ १०८ ॥
 चम्पकद्वयपालाभपाटलश्रीकपित्यकैः ।
 मालतीमहिकाजातिवन्मूकादृष्टपद्मजैः ४ ॥ १०९ ॥
 कह्नारारुणमन्दारयूधिः कुन्दजवादिभि ।
 सनारिकेलकादलीद्रावेचुष्टयुकैरपि ॥ ११० ॥
 चन्दनागुरुकर्पूररोचनाकुङ्कुमादिभि ।
 रक्षीरन्त्यैः शुभद्रव्यै समिदृष्टतफलोऽप्यैः ३ ॥ १११ ॥
 पूर्व्यवच्छुद्यादेवि विधिवनमन्तवित्तम् ।
 महीपतीयैः पुरपान् यान्ता योवनगर्विता ॥ ११२ ॥
 सिद्धान् सत्त्वान् तवा व्याघ्रान् शगान् हुष्टान् गजानपिः ॥
 सिद्धदेवास्त्रोयच्छगन्धवर्ववनितास्तथा ।
 देवानपि^४ कुलेशानि वग्येयरत्न सशय ॥ ११३ ॥
 वाष्णीतवणहोमेन स्त्रियमाकर्पयेद्भुयग् ।
 विधिनानेन देवेगि सौभाग्यसुत्तम लभेत् ॥ ११४ ॥
 वहुनात्र किमुक्तेन त्रिपु लोकेषु मन्त्रिणाम् ।
 अनेन मन्त्रराजेन नासाध्य विद्यते धाचित् ॥ ११५ ॥

* ख, पुस्तक छोड़ीद्यगाधिलो दग्धते ।

१. क, लाति ।

२. च, समिदृपत्रफलानिकै । च समिदृपत्रफलोऽप्यै । ३. स्त्रा, महीपत्यादि ।

४. च, भजगजम्बाघान् चर्पदृष्टरूपानपि । ५. रु, सप्तानपि ।

जहाँनायैकनिष्ठात् । पराप्रापादमन्ववित् ।
 कुलार्थवार्थतत्त्वज्ञी जीवन्मुत्ता कुलेश्वरि ॥ ११६ ॥
 सुतीर्थे वाप्तीर्थे वा जलमध्येऽपि वा वसन् ।
 पराप्रापादमन्वज्ञी सुक्त एव न सशयः ॥ ११७ ॥
 दिक्पीठचेत्सुद्रादिवृक्षवस्त्रीमठादिकाः ।
 पूर्वमैरवैदेव्यस जहाँनायस्य पार्वति ॥ ११८ ॥
 निष्ठकारस्तरोनमस्तकरुक्तीविप्रदत्तिभिः ॥
 अस्तिकरुक्ताद्यैद्र्व्यैरशुभसाधनैः ॥ ११९ ॥
 वटुकैः लप्णवर्णेय समितृपत्रफलान्तरैः ॥
 शुद्धधूमचिताङ्गारत्रिकट्टृस्त्रैचिताङ्गनैः ॥ १२० ॥
 उन्मत्तरससंस्कृतैः पिङ्गा सम्यक् प्रसेचितैः ॥
 साध्यपादरजीभिष्य चिताभस्मसमन्वितैः ॥ १२१ ॥
 साध्यप्रतिकृतिं कुर्यादिकनक्तलहृत्तजाम् ।
 सम्यक् प्रतिष्ठितप्राप्ता कुरुक्ष्योपरि लभ्येत् ॥ १२२ ॥
 खनेत्तत्प्रतिमा मन्त्री कुरुक्ष्याधो ययाविधि ।
 मलौमसेन मनसा चोश्वद्विरमर्पणः ॥ १२३ ॥

१ ख, निष्ठय, ड, निष्ठात् । २ ड, सुतीर्थेनान्तीर्थे वा । ३ ड, पूर्वमैरव ।

४ ख, अर्कटीविष्ठदिग्डिभिः ड, करुक्तीविमहिडिभिः ।

५ ख, व्यग्निकुरुक्ष्यहृत्तादैद्र्व्यै, घ, अस्तिकरुक्तविमादैहृत्तेऽपि शुभकारणम् ।

, सादा न शुभकारणम् ।

६ ख, कुटनै लप्णवर्णेय समितृपत्रफलान्तरै, क, घ वटजै लप्णवर्णेय-
 मितृपत्रफलान्तरै, ड, फलार्थै । ७ ख, विकट्टुमिविधाङ्गनम्,
 ड, विकट्टुमिविधाङ्गनम् । ८ ख, प्रसाधितै । ९ ड, चिन्मदेत् ।

सर्वरोगव्रणोन्मादापम्बारोत्पातवज्ज्ञजम् ।
 सर्वदुखप्रशमन तत्त्वणावात्र संशयः ॥ १०७ ॥
 अनेन सर्वशान्तिष्ठ ज्ञान विद्या लभेत् प्रिये ।
 कदम्बाशीकवकुलपुन्नागाम्बमधूकजैः ॥ १०८ ॥
 चम्पकदयपालायपाटनश्रीकपित्त्वकैः ।
 मालतीमञ्जिकाजातिवन्धुकारुणपद्मजैः ॥ ॥ १०९ ॥
 कहंरारुणमन्दारयूथि'कुन्दजवादिभिः ।
 सनारिकेलकदलीद्राविचुष्टयुकैरपि ॥ ११० ॥
 चन्दनागुरुकर्पूररोचनाकुङ्कुमादिभिः ।
 रक्तैरन्यैः शुभद्रव्यै समिद्दृष्टतफलोऽप्नवैः ॥ १११ ॥
 पूर्ववज्जुद्यादेवि विधिवन्नविज्ञमः ।
 महीपतीयै पुरुपान् कान्ता यौवनगर्विताः ॥ ११२ ॥
 सिंहान् भज्ञान् तथा व्याघ्रान् स्वगान् दुष्टान् गजान्
 सिद्धदेवासरोयच्चगन्धर्ववनितास्थाया ।
 देवानपि^१ कुलेशानि वश्येनाल सश्यः ॥ ११३ ॥
 धाजीलवणहीनेन स्त्रियमाकर्पयेद्भुवम् ।
 विधिनानेन देवेभि सौभाग्यसुक्तम लभेत् ॥ ११४ ॥
 वहुनात्र किमुकेन विषु लोकेषु मन्त्रिणाम् ।
 अनेन मन्त्रराजेन नासाध्य विद्यसे क्षत्तित् ॥ ११५ ॥

* ए, उच्चको ज्ञोकोपयमधिको उच्चते ।

१ क, लार्म

२ ए, समितृष्टवफलान्तिष्ठै, घ, समितृष्टवफलोऽप्नवै । ३ ए, स्त्र,

४ ए, भज्ञगजघाघान् सर्पदृष्टस्त्रगानपि । ५ ए, सधा

BHAVAN'S LIBRARY

N.B.—This is issued only for one week till _____

This book should be returned within a fortnight from the date first marked below

Date of Issue	Date of Issue	Date of Issue	Date of Issue
---------------	---------------	---------------	---------------

कुन्तार्णवमिदं शास्त्रं योगिनीना हृदि स्थितम् ।
 प्रकाशितं मया चाद्य गोपनीय प्रयत्नतः ३ ॥ १०२ ॥
 उस्तुकच्च महेशानि पश्चुर्गेत् न निच्छिपेत् ।
 न दद्यात् पशुहस्ते च न पठेत् पशुसन्निधौ ।
 न पठेदासवीक्षाम् ग्रन्थं भूमौ न निच्छिपेत् ॥ १०३ ॥
 नित्यं सम्भूजयेद्वक्त्या जानीयाद्गुरुवत्तत ।
 नामुचाय प्रवक्त्रव्य तागिष्याय कदाचन ॥ १०४ ॥
 खेहाहोभाग्नयादुक्ता सोऽचिरान्नश्वति ध्रुवम् ।
 देवि यदिद्यते प्राप्नोते तत्तत् किञ्चिन्मयोदितम् ॥ १०५ ॥
 साधकाना हितार्थीय भुक्तिसुक्षिप्तलैपिण्ठाम् ।
 यद्योहीन्मायमाहात्मा पठेत् श्रीचक्रसन्निधौ ॥ १०६ ॥
 भक्त्या परमया देवि य शृणुति स कौनिका ।
 गत ऋग्न तपस्त्रीय वज्रदेवार्द्दनादिषु ॥ १०७ ॥
 तत फल कोटिगुणित लभते नात्र सशय ।
 तत्सन्निधौ सविवेदात्र कार्या विचारणा ॥ १०८ ॥
 इति श्रीकृष्णार्णवे निर्वाणमोक्षदारे महारहस्ये
 सर्वांगमोक्षमोक्षमे सपादलक्ष्यन्मे पश्चमखण्डे
 जह्नीग्नायतन्ते सपदम उक्षास ॥ * ॥
 ॥ समाप्तोऽय अन्य ॥

* क, ग, घ पृ८८ केषु इत व्यारभ्य राम द्वोका न इष्ट्यन्ते ।

१ क, घ, द्योगिनासपदवर्णितम् ग सर्वंसारमिदं प्रिये ।

२ ख परेवेतो भविष्यति । ३ ख देवि भाद्रा यदपादत् ।

कुलार्णवतत्त्वस्य सूचीपत्रम् ।

प्रथमोल्लासे

जीवानां मीचोपायप्रयः ।
शिवस्त्रूपवर्णनम् ।
जीवलक्षणम् ।
देहिनां साधारणावस्थावर्णनम् ।
देहिनां चतुर्विधशरीराणि ।
मानुष विना न तत्त्वज्ञानम् ।
शरीररचने सुक्तिः ।
प्रद्वयिष्णुदीनामपि नश्वरत्वम् ।
आयुःक्षयकारणानि ।
खतकम्बिणां परत्र फलयोगः ।
स्थापराधेनैव देहिनां दुःखाद्युत्पत्तिः ।
निःसङ्गस्य सुक्तिः ।
संसारदोपवर्णनम् ।
विवेकज्ञानं विना देहदण्डनादिना न सुक्तिः ।
कम्बिकाण्डैकरतदोपवर्णनम् ।
तत्त्वज्ञानसेव मीचकारणम् ।

परमार्थज्ञानं विना शास्त्रादिपाठान्न सुक्तिः ।
तत्त्वमात्रस्यम् ।
ज्ञानाक्षुक्तिः ।
सुक्तिदा शुद्धयागेका ।
अहैतं शुद्धयाक्षेन लम्येत ।
विवेकागमभेदेन ज्ञानस्य हैविधम् ।
शब्दवद्वागममयम् ।
परं वद्वय विवेकज्ञम् ।
तत्त्वज्ञस्य तपोव्रतादि नास्ति ।
इन्द्रियादिनियहं शुद्धकारुद्धं विना च तत्त्वज्ञानं न जायते ।

द्वितीयोल्लासे

कुलधर्मसाहाय्यम् जहौस्त्राय-
माहायाद्वय श्रोतुम् प्रश्नः ।
कुलाचारस्य श्रेष्ठत्वम् ।

कृत्तार्णवमिदं शास्त्रं योगिनीनां हृदि स्थितम् ।

प्रकाशितं मया चाच्य गोपनीयं प्रयत्नतः ॥ १०२ ॥

पुस्तकज्ञ महेशानि पशुर्गेहे न नित्तिपेत् ।

न दद्यात् पशुहस्ते च न पठेत् पशुसन्निधौ ।

न पठेदासवीज्ञासं ग्रन्थं भूमौ न नित्तिपेत् ॥ १०३ ॥

नित्यं सम्पूज्येद्वत्या जानौयादगुरुवक्त्रतः ।

नापुचाय प्रवक्त्रव्यं नागिष्याय कदाचन ॥ १०४ ॥

स्वेहास्त्रोभास्त्रयादुक्ता सोऽविरावग्नति ध्रुवम् ।

देवि यदिद्यते प्राज्ञे तत्त्वं किञ्चित्त्वयोदितम् ॥ १०५ ॥

साधकानां हितार्थयि भुक्तिभुक्तिफलैर्पिणाम् ।

यथोर्हास्त्रायमाहाक्षं पठेत् श्रीचक्रसन्निधौ ॥ १०६ ॥

भक्ष्या परमया देवि यः शृणुति स कौक्लिकः ।

वते खानं तपस्त्रीयं यज्ञदेवार्चनादिपु ॥ १०७ ॥

तत् फलं कोटिशुणितं सभते नात भेंशयः ।

लत्सन्निधौ सन्दिवसेवाकं कार्या विचारणा ॥ १०८ ॥

इति श्रीकृत्तार्णवे निर्बाणसोक्षमारे महारहस्ये
सर्वांगमोक्षमोक्षमि सपादसक्षयन्ये पश्चमखण्डे
जर्ज्ञायतन्त्रे सप्तदश उत्तासः ॥ ५ ॥

॥ समाप्तोऽयं अन्यः ॥

* क, ग, घ, पुष्टकेतु धूत आरम्भं यह त्रोक्ता न हम्मन्ते ।

{ क, घ, योगिनास्तपवर्णितम् ; ग्र. सर्वसारमिदं मिथे ।

२ य, परेष्वेतो भविष्यति । ३ ख, देवि माया वदमाक्षत् ।

जहाँन्नायतत्त्वं पूर्णवद्वात्मकम् । पञ्चसुखेभ्यः पञ्चान्नायोत्पत्तिः । तेषु जहाँन्नायस्य श्रेष्ठत्वम् । देवाः गक्तिगिवांशसमूताः । आन्नायज्ञानफलम् । जहाँन्नायशब्दस्य यौगिकार्थः । द्वष्टान्तादर्शनेन जहाँन्नायस्य श्रेष्ठत्वनिरूपणम् । जहाँन्नायज्ञानं प्रति हेतुनिरू- पणम् । जहाँन्नायो गुरुभग्नात् ज्ञेय । जहाँन्नायपरायणस्य सर्वक्रिया- कारित्वं । जहाँन्नायज्ञो जीवन्नुक्तः । जहाँन्नायज्ञप्रगंसा । आन्नायानां रुद्धिरूपादि भेद- कथनम् । आन्नायरूपसङ्केतभेदकथनम् । जहाँन्नायस्य सङ्केताभावः । प्रासादमन्त्रकथनम् । तस्य शिवगत्त्वात्मकत्वम् । प्रासादमन्त्रे सर्वं जगत् स्थूतम् । प्रासादमन्त्रासङ्केतमन्त्रा निफलाः ।	देवमन्यादयोऽपि प्रासादमन्त्रं जपन्ति । पराप्रासादमन्त्रजापिनः फलानि । प्रासादमन्त्रज्ञः श्वपचोऽपि देवताखापनाधिकारी । पराप्रासादमन्त्रज्ञस्य श्रेवादि- सर्वमन्त्रज्ञानम् । पराप्रासादमन्त्रस्य सर्वफलदात्र- त्वम् । श्वचौन्द्रप्रभृतीनि द्वन्द्वानि शिव- शत्र्यात्मकानि । प्रासादमन्त्रः सर्वात्मकः । प्रासादमन्त्रप्रशंसा । प्रासादमन्त्रजपविधिः । प्रासादमन्त्रो भुक्तिमुक्तिदः ।
	चतुर्थोऽस्ति पराप्रासादमन्त्रोदारः । पराप्रासादशब्दव्युत्पत्तिः । न्यासादौ कर्त्तव्यनिरूपणम् । कृत्यादिन्यासः । न्यासादौनां योव्वर्षपर्यानिरू- पणम् ।

श्रेष्ठताया हेतुपन्नास् ।
 कौल भोगघोगामकम् ।
 देवा अपि कुलधर्मपरा ।
 पूर्वजन्मक्षताभ्यासात् कुलज्ञान
     प्रकाश ।
 मन्वजपादिना विशुद्धचित्तस्य
     कुलज्ञानप्रकाश ।
 अन्यानि कुलज्ञानकारणानि ।
 कुलज्ञानाधिकारिनिर्णय ।
 समयाचारिण कुलज्ञानकथने
     दीप ।
 कुलधर्माचाराम् ।
 देव्युपासकस्य सहतिः ।
 कुलाच्छस्य सर्वदैव पशुत्वत्वम् ।
 कुलधर्मरतानामीव मनुष्यत्वम् ।
 कुलज्ञानी वेदज्ञ खपचाधम ।
 वेदज्ञस्यापि कुलज्ञाने अज्ञाता ।
 देवीभक्ता एव कुलज्ञा ।
 विदात्मक शास्त्र क्लीलत्वकम् ।
 “यज्ञदर्शनानि जेज्ञानि” ।
 प्रत्यच्छफलदात्वत् कुलशास्त्रस्य
     प्रामाण्यम् ।
 भस्त्रप्रवाहरचणायैव कुल
     शास्त्रनिवा ।

पापनिरताना न कुलज्ञानोत्
     पत्ति ।
 दुरामना मीहनाय पशुशास्त्र
     प्रचारः ।
 कुलधर्मेण देवादीना देवत्वम् ।
 मिथ्याज्ञानविडम्बकाना कुल
     धर्मस्यान्यथा कल्पनम् ।
 ह्यापान वेदादिषु निन्दितम् ।
 एकादशमद्यानि द्विजातीना
     मग्राह्णाणि द्वादशन्तु
     आह्वानीव ।
 सुरादिदर्शनादी प्रायधित्तम् ।
 ह्या हिसाया दीप ।
 अष्टो धातका ।
 वधस्य चैविधम ।
 विधानानुसारेण पश्चमकारणा
     सेव्यत्वम् ।
 कुलधर्मानुकूलानि चुतिप्रमा-
     णानि ।

द्वितीयोळासे
 जाह्नवायप्रश्न ।
 जाह्नवायाहीनामतिगोप्यत्वम् ।

जहौम्नायतत्त्वं पूर्णतज्जात्मकम् ।
 पञ्चमुखेभ्यः पञ्चाम्नायोत्पत्तिः ।
 तेषु जहौम्नायस्य श्रेष्ठत्वम् ।
 देवाः गत्तिगिवांशसमूताः ।
 आम्नायज्ञानफलम् ।
 जहौम्नायशब्दस्य यौगिकार्थः ।
 द्वष्टात्मादर्शनेन जहौम्नायस्य
     श्रेष्ठत्वनिरूपणम् ।
 जहौम्नायज्ञानं प्रति हेतुनिरू-
     पणम् ।
 जहौम्नायो शुखमुखात् ज्ञेय ।
 जहौम्नायपरायणस्य सर्वमित्या-
     कारित्व ।
 जहौम्नायज्ञो जीवन्युक्तः ।
 जहौम्नायज्ञप्रशंसा ।
 आम्नायानां स्थिरिरूपादि भेद-
     कायनम् ।
 आम्नायरूपसद्वितमेदकायनम् ।
 जहौम्नायस्य सद्विताभावः ।
 प्रासादमन्त्वकायनम् ।
 तस्य श्रिवग्नत्याम्नकत्वम् ।
 प्रासादमन्त्वे सर्वं जगत् स्यूतम् ।
 प्रासादमन्त्वाचप्तमन्त्वा
     निष्फलाः ।

देवमुन्द्रादयोऽपि प्रासादमन्त्वं
     जपन्ति ।
 पराप्रासादमन्त्वजापिनः
     फलानि ।
 प्रासादमन्त्वज्ञः श्वपचीऽपि
 देवतास्यायनाधिकारी ।
 पराप्रासादमन्त्वज्ञस्य शैवादि-
     सर्वमन्त्वज्ञानम् ।
 पराप्रासादमन्त्वस्य सर्वफलदात-
     त्वम् ।
 शर्चीन्द्रप्रभृतीनि दन्तानि श्रिव-
     शश्वयामकानि ।
 प्रासादमन्त्व सर्वाम्नकः ।
 प्रासादमन्त्वप्रशंसा ।
 प्रासादमन्त्वजपविधिः ।
 प्रासादमन्त्वो भुक्तिमुक्तिदः ।

चतुर्थोऽखासि
 पराप्रासादमन्त्वोऽहारः ।
 पराप्रासादगद्व्युत्पत्तिः ।
 न्यासादौ कर्त्तव्यनिरूपणम् ।
 ऋचादिन्यासः ।
 न्यासादीनां पौर्वार्पण्यनिर-
     पणम् ।

यैषताया हेतुपन्नासः ।
 कौलं भोगयोगात्मकम् ।
 देवा अपि कुलधर्मपराः ।
 पूर्वजन्मकाताभ्यासात् कुलज्ञान-
 प्रकाशः ।
 मन्त्रजपादिना विशुद्धितस्य
 कुलज्ञानप्रकाशः ।
 अन्यानि कुलज्ञानकारणानि ।
 कुलज्ञानाधिकारिनिर्णयः ।
 समयाचारिणः कुलज्ञानकथने
 दीपः ।
 कुलधर्माहात्मकम् ।
 देव्युपासकस्य सहस्रिः ।
 कुलाज्ञस्य सर्वदैव पशुतुल्यत्वम् ।
 कुलधर्मरतानामेव भनुपत्त्वम् ।
 कुलज्ञानी वेदज्ञः खण्डचाप्तमः ।
 वेदज्ञसापि कुलज्ञाने अज्ञता ।
 इवीभक्ता एव कुलज्ञः ।
 वेदात्मकं शास्त्रं कौलात्मकम् ।
 “पठ्यदर्शनानि मेऽज्ञानि” ।
 प्रत्यक्षफलदात्वत् कुलशास्त्रस्य
 प्रामाण्यम् ।
 मन्त्राप्रवाहरचण्यैव कुल-
 शास्त्रनिष्ठा ।

पापनिरतानां न कुलज्ञानोत्-
 पर्ज्ञः ।
 दुरात्मनां मौहनाय पशुशास्त-
 प्रवारः ।
 कुलधर्मेण देवादैनां देवत्वम् ।
 मिथ्याज्ञानविहृत्वकानां कुल-
 धर्मस्यान्यथा कल्पनम् ।
 वृथापानं वेदादिषु निन्दितम् ।
 एकादशमयानि दिनातीना-
 मशाहृष्टाणि हादशन्तु
 श्राद्धमेव ।
 सुरादिदर्शनादौ प्रायधित्तम् ।
 वृथा इंसायां दीपः ।
 अष्टो घातकाः ।
 वधस्य वैविध्यम् ।
 विधानाशुसारेण पशुमकारणां
 सेव्यत्वम् ।
 कुलधर्मात्मकूलानि श्रुतिप्रमा-
 णानि ।

—

तृतीयोङ्गासे

लार्द्वान्नायप्रयः ।
 लार्द्वान्नायादैनामतिगोप्यत्वम् ।

जर्हाम्नायतत्त्वं पूर्णवृद्धात्मकम् ।
 पञ्चसुखेभ्यः पञ्चाम्नायोत्पत्तिः ।
 तेषु जर्हाम्नायस्य श्रेष्ठत्वम् ।
 देवाः शक्तिगिवांशसभूताः ।
 आम्नायज्ञानफलम् ।
 जर्हाम्नायशब्दस्य यौगिकार्थः ।
 दृष्टात्तदर्शनेन जर्हाम्नायस्य
     श्रेष्ठत्वनिरूपणम् ।
 जर्हाम्नायज्ञानं प्रति हेतुनिरू-
     पणम् ।
 जर्हाम्नायो गुरुमुखात् ज्ञेय ।
 जर्हाम्नायपरायणस्य सर्वक्रिया-
     कारित्वं ।
 जर्हाम्नायज्ञो जीवन्मुक्तः ।
 जर्हाम्नायज्ञप्रशंसा ।
 आम्नायानां स्मृष्टिरूपादि भेद-
     कथनम् ।
 आम्नायरूपसङ्केतभेदकथनम् ।
 जर्हाम्नायस्य सङ्केताभाव ।
 प्रासादमन्त्रकथनम् ।
 तस्य शिवगत्त्वात्मकत्वम् ।
 प्रासादमन्त्रे सर्वं जगत् स्थूतम् ।
 प्रासादमन्त्रापञ्चतमन्त्रा
     निपक्षाः ।

देवमुन्यादयोऽपि प्रासादमन्त्रं
     जपत्ति ।
 पराप्रासादमन्त्रजापिनः
     फलानि ।
 प्रासादमन्त्रङ्गः श्वपचोऽपि
 देवतास्यापनाधिकारी ।
 पराप्रासादमन्त्रज्ञस्य शैवादि-
     सर्वमन्त्रज्ञानम् ।
 पराप्रासादमन्त्रस्य सर्वफलदात्र-
     त्वम् ।
 शब्दीन्द्रप्रभृतीनि इन्द्रानि शिव-
     गत्त्वात्मकानि ।
 प्रासादमन्त्र सर्वात्मकः ।
 प्रासादमन्त्रप्रशंसा ।
 प्रासादमन्त्रजपविधिः ।
 प्रासादमन्त्रो भुक्तिमुक्तिदः ।

चतुर्थोऽस्मासे
 पराप्रासादमन्त्रोदारः ।
 पराप्रासादशब्दव्युत्पत्तिः ।
 न्यासादौ कर्त्तव्यनिरूपणम् ।
 ऋथादिन्यासः ।
 न्यासादीनां पौर्वापर्यनिरू-
     पणम् ।

अत्यपीढान्यासः ।	मूर्चिन्यासमन्त्राः ।
महापीढान्यासः ।	न्यासस्थानानि ।
तस्य प्रक्रिया यथा—	मन्त्रन्यासः ।
ग्रन्थन्यासः ।	मन्त्रन्यासमन्त्राः ।
पोडश प्रपञ्चमेदाः ।	आधारादिन्यासस्थानानि ।
पोडगस्त्रराधिदेवताः ।	देवतान्यासः ।
ताएव प्रपञ्चशक्तयः ।	देवतान्यासमन्त्राः ।
लवादिपञ्चविश्वतिकालमेदा ।	न्यासस्थानानि ।
स्तर्गाधिदेवता लवादिशक्तयः ।	मातृकान्यासः ।
दशविधभूतादिमेदाः ।	मातृकान्यासमन्त्राः ।
व्यापकाधीश्वरभूतशक्तयः ।	न्यासस्थानानि ।
त्रितारम् ।	अद्विनारीश्वरध्यानम् ।
प्रपञ्चन्यासमन्त्राः ।	निकलध्यानम् ।
न्यासस्थानानि ।	मुद्रादर्शने पौर्वापर्याम् ।
भुवनन्यासः ।	गिरःस्थितश्रीगुरुध्यानम् ।
भुवनन्यासमन्त्राः ।	महापीढान्यासाचुठाने फल-
न्यासस्थानानि ।	कथनम् ।
मूर्चिन्यासः ।	तस्य वज्रपञ्चरसंज्ञा ।
स्वरमूर्त्तयः ।	प्रकाशे वज्र्यपात्राणि ।
स्वरमूर्त्तयः ।	—
कमादिठडान्तमूर्त्तयः ।	पञ्चमोज्ज्ञासे
कमादिठडान्तशक्तयः ।	आधारपात्रादिप्रश्नः ।
याद्यर्थमूर्त्तयः ।	आधारस्यावश्यकता ।
याद्यर्थशक्तयः ।	

आधारनिर्माणद्रव्यनिरूपणम् ।
 कामनामेदे आधारद्रव्यमेदाः ।
 पैद्यीकुलद्रव्यनिर्माणप्रकारः ।
 गौडीकुलद्रव्यनिर्माणप्रकारः ।
 माध्वीसुरानिर्माणप्रकारः ।
 अपरापरसुरानिर्माणप्रकाराः ।
 एकादशमयनामानि ।
 पैद्यादीनां पानफलमेदाः ।
 उत्तममयलक्षणानि ।
 सुरादर्शनादौ फलानि ।
 द्रव्यसेवनविधानम् ।
 सुरावयये इच्छादिगतीनां
     स्थितिः ।
 मांसं चिविधम् ।
 मांसदर्शनफलम् ।
 पित्राद्यर्थं हिसाया दोपाभावः ।
 पशुहिसाकरणमन्त्रः ।
 पश्ववयवे देवतास्थितिः ।
 मांसाभावे देयवस्तूनि ।
 मत्यमांसमयानामङ्गाङ्गित्वम् ।
 कुलपूजाभावे दोपः ।
 पूजाइयक्षस्य कर्त्तव्यम् ।
 गैववैष्णवादिसर्वसम्पदायेषु
     भलिपिश्चितयोरावश्यकता ।

आधारलक्षणम् ।
 जपयज्ञादिषु कुलद्रव्यस्यावश्य
     कता ।
 अन्तर्यागनिष्ठस्य चेष्टत्वम् ।
 कुलद्रव्यसेवनफलम् ।
 मोक्षलक्षणम् ।
 मन्दपूतकुलद्रव्यसेवनाम्भुक्तिः ।
 सुरा शक्तिः शिवो मांसम् ।
 पितृदेवार्चकानां मयपाने न
     दोपः ।
 ब्राह्मणादीर्णा मयपाने काल-
     नियमः ।
 यागकाले विना मयादीना
     मसेव्यत्वम् ।
 वीराणामपि पूजाकाल विना
     - मयं न पेयम् ।
 कौलिकाचाराज्ञस्य कुलशास्त्र-
     प्रवर्त्तने दोपः ।
 असंस्कृतसुरादीना भक्षणे दोप
     श्रुतिः ।
 कौनानां पश्चाचारपालने नरक-
     मासिः ।
 पानोन्मत्ताना सर्वधर्मवहि-
     ष्टृतिः ।

असंस्कृतानां पञ्चतत्त्वसेवने
नाधिकारः ।

सुधापानस्य विशेषपत्त्वाद्याम् ।
मांसाग्निं विशेषव्युत्पत्तिः ।
मत्स्याग्निं विशेषव्युत्पत्तिः ।
भाक्तस्य विशेषपत्त्वाद्याम् ।
मैथुनस्य विशेषपत्त्वाद्याम् ।

पठोस्त्रासे

पूजकस्त्वाद्याम् ।
कुलपूजाया स्थानासनादिनिरु-
पणम् ।
जीवात्मध्यानम् ।
आत्मादिपञ्चशुद्धि, कर्त्तव्या ।
आत्मशुद्धिप्रकारः ।
स्थानशुद्धिप्रकारः ।
मन्त्रशुद्धिप्रकारः ।
द्रव्यशुद्धिप्रकारः ।
देवशुद्धिप्रकारः ।
पूजार्थं मण्डलस्थावश्यकता ।
मण्डलपदव्युत्पत्तिः ।
मण्डलभेद ।
सामान्यादिभेदेन पात्राणि
पञ्चधा ।

तर्पणाद्रव्यविचारः ।
असंस्कृतसुरा वर्ज्या ।
सुरामन्त्रयोर्गुरुमुखादिरीध-
भञ्जनम् ।
मदास्य परामृतीकरणम् ।
स्वरज्ञाः पोष्ण वक्ताः ।
कमादिठडात्मवर्णना द्वादश
कलाः ।
यादिवर्णना दश कलाः ।
अर्णकारस्य कलानामानि :—
अकारप्रभवद्वाजातस्त्रृद्धात्मक-
दशकलानामानि ।
उकारप्रभवविष्णुजातस्त्रित्या-
त्मकदशकलानामानि ।
भकारप्रभवद्वाजातसंहारात्मक-
दशकलानामानि ।
विष्णुस्त्रेष्वरजाततिरोधानात्मक-
चतुर्कलानामानि ।
नादोल्पसदाशिवभवानुग्रहात्मक-
पोष्णकलानामानि ।
तत्त्वस्त्रकारमन्त्राः ।
अस्त्रण्डेकादिमन्त्रः ।
अमृतेश्वीमन्त्रः ।
दीपनीमन्त्रः ।

पात्रशुद्धिप्रकारः ।
 पात्रशुद्धिमन्त्रः ।
 दिव्यसिद्धमानवौघगुरुपड्क्तयः ।
 देव्यावाहनमन्त्रः ।
 अद्व्याप्ति रूपकल्पनायां हेतुः ।
 कर्मकाण्डे देव्याराधनस्य दग्ध
     स्थानानि ।
 प्रतीकपूजने हेतुः ।
 नियमानुसरणे युक्तिः ।
 यन्त्रमन्त्रदेवतानामैक्यम् ।
 यन्त्रशब्दव्युत्पत्तिः ।
 यन्त्रपूजाविधिः ।
 देवतर्पणविधिः ।
 कामनामेदे तर्पणाङ्गुली
     नियमः ।
 गुरुपड्क्तिध्यानम् ।

सप्तमोङ्गासि

वटुकादिभ्यो वलिरवश्यं देयः ।
 वटुकमन्त्रोङ्गारः ।
 वटुकवलिदानानन्तरं प्रार्थना
     मन्त्रः ।
 योगिनीमन्त्रोङ्गारः ।

योगिनीवलिदानानन्तरं
     प्रार्थनामन्त्रः ।
 भूतपतिमन्त्रोङ्गारः ।
 भूतपतिवलिदानानन्तरं
     प्रार्थनामन्त्रः ।
 चित्रपालमन्त्रोङ्गारः ।
 चित्रपालवलिदानानन्तरं
     प्रार्थनामन्त्रः ।
 चित्रपालस्य मन्त्रान्तरम् ।
 राजराजेश्वरवलिमन्त्रोङ्गारः ।
 राजराजेश्वरवलिदानानन्तरं
     प्रार्थनामन्त्रः ।
 वटुकादीनां वलिदानस्थान-
     विभागः ।
 वटुकादीनां वलिदाने अङ्गुली-
     नियमः ।
 कुलदीपलचणम् ।
 कुलदीपप्रदानमन्त्रः ।
 ग्रक्तेः पानानन्तरं साधकस्य
     पानविधिः ।
 अदीचिताया दीचाविधानेन
     शोधनम् ।
 ग्रहये अनिवेदितायाः सुरायाः
     पाननिषेधः ।

कुनाटकगतिकथनम् ।
 अकुनाटकगतिकथनम् ।
 “सहजा” गतिकथनम् ।
 एतासामभावेनुकल्य ।
 “सुलक्षणा” गतिकथनम् ।
 यज्ञनीयगतिकथनम् ।
 देव्यै मादिसमर्पणमन्तः ।
 चमप्रार्थनमन्तः ।
 श्रेपिकामन्तः ।
 उच्चिष्टमातङ्गीध्यानम् ।
 गुरोः शिष्येभ्यस्तत्त्ववद्यदानम् ।
 शिष्यस्य खुलदेहगोपनम् ।
 सूक्ष्मदेहगोपनप्रकारो मन्त्रय ।
 परदेहगोपनप्रकारो मन्त्रय ।
 दीजशीघ्नप्रकारो मन्त्रय ।
 आमादिततत्त्वव्याणां सूनादि-
 भेदः ।
 तत्त्ववद्यज्ञानफलम् ।
 शुर्वादीना सुरत उपविश्य पान
 निषेध ।
 प्राणभेदादिज्ञानं विना पाने
 दोष ।
 मन्त्रहीनमव्यपाने दोष, पान-
 मन्त्रय ।

कुण्डल्याहुतिमन्तः ।
 दिव्यादिभेदेन पानस्य चैविष्यम्
 तत्प्रकाश ।
 अतिरिक्तप्राननिषेधः ।
 पूर्णभियक्ताना पानप्रकारः ।
 पाने देव्यादीनां दृतिः ।
 दिव्यप्रानसुखम् ।
 कौलप्रानसौख्यमेव मोक्षः ।
 —
 अष्टमोल्लासे
 आरभादय उज्जासाः सप्त ।
 तेषा लघणानि ।
 द्रव्यसङ्गती वर्ज्यप्राकाणि ।
 एकपात्रकरणे दीपः ।
 पनहेः सङ्गतिर्न कर्त्तव्या ।
 उद्देतयोगेन श्रोतोभेदेन धा-
 पानं कर्त्तव्यम् ।
 चक्रमध्ये उच्चिष्टप्रानमन्त्रण
 विधानम् ।
 उच्चिष्टभैरवध्यानम् ।
 तस्य वल्लुहासनमन्तः ।
 गान्तिस्तोत्रम् ।
 चक्रस्तिर्नाना कौनिकमङ्गीनां
 चिष्टा ।

अत्रैव मनसो विक्षिताभावे ।
देवताभावप्राप्ति ।
कौलिकनिन्दायां दोषः ।
तेषां सत्कारफलम् ।
उन्मत्ता ।
शक्तिकौलिकयोः परचिन्तनम् ।
समवस्थालक्षणम् ।
शाश्वती सुद्रा ।
सप्तमोङ्गासयुक्ताना देवीभक्ता-
नामष्टौ प्रत्यया, अष्टावस्था,
अष्टौ सिद्धयय ।
कुलतत्त्वज्ञस्य शिवगुणप्राप्ति ।
जाग्रदाद्यवस्थामेदेन उज्ज्वासाना
भेद ।
सप्तोङ्गासज्ज. कौलिको मुक्ता ।
भैरवीचक्रो सर्वे हिजातय ।
विद्यमाणम् ।
चक्रमध्ये जातिभेदकत्पनाया
दोष ।
चक्रमध्ये खौपुसासुपदेशन-
विधि ।
जगत्, शिवशक्त्याक्षकल्पे हेतु ।
कुलनिष्ठाना शिवशक्तिसमा-
योगात् समाधि ।

काशुकस्यान्विकारित्वम् ।
—
नवमीललासे
स्थूलतत्त्वमेदेन ध्यानस्य हैवि-
धम् ।
स्थूलध्यानम् ।
सूक्ष्मध्यानम् ।
ब्रह्मज्ञानम् ।
योगविज्ञक्षणम् ।
समाधिलक्षणम् ।
जौवन्मुक्तलक्षणम् ।
समाधिस्थानक्षणम् ।
जौवालपरमालनोरभेदे
दृष्टान्त ।
ध्यानलक्षणम् ।
तत्त्वज्ञस्य विश्वविचेष्टिज्ञानम् ।
परतत्त्वज्ञाने सशयादिच्छेदः ।
शान्तिपदे न योगो नैव धारणा ।
ब्रह्मज्ञस्य नियमैरलम् ।
जौवालपरमालनोरेक्य योगः ।
साधकाना अवस्थाचतुष्कम् ।
पूजादीनामुत्तरोत्तरप्राधान्यम् ।
तत्त्वज्ञानामुपासनाप्रकारः ।
जौवपरमालनो स्वरूपम् ।

अधिकारमेदै देवज्ञानम् ।
 योगिलक्षणम् ।
 कुलयोगिलक्षणम् ।
 कौलिकानान विधिनैनियेधः ।
 योगिस्सर्वात् सर्व शुचि ।
 योगिगतमेव पन्थाः ।
 कौलिकोत्तमलक्षणम् ।
 शक्तिभक्तार्चनैव शिवः पूजितः ।
 कुलज्ञावसरने दीप ।
 कुलधर्मप्रविटस्य कुलाचारा-
     नाने दीपः ।
 दानविधिः ।
 वौरचक्रे भधुदानफलम् ।
 देहस्थितिकालपर्यन्त वर्ण-
     अमाचारः कर्त्तव्यः ।
 कर्मानुष्ठाने हेतुः ।
 कर्मानुष्ठानक्रमः ।
 कर्मत्वागाधिकारिनिरूपणम् ।
 अनधिकारिणा कर्मत्वागे दोपः ।
 तत्त्वज्ञ कर्माणि न सूशन्ति ।
 वृद्धज्ञः पुरुषपादैर्न लिप्यते ।

—————
 दशमोखलासे
 उत्तमादिभेदेन पूजा चिविषा ।

दृश्यया मादिसेवने पातकम् ।
 पूजायास्तिष्यादिनिरूपणम् ।
 आचार्येण स्त्रयं वा चक्रपूजा
     कार्या ।
 चक्रपूजनफलं, पूजाभावे दीपया ।
 रोगादिशान्तर्वर्द्ध योगिनीपूजा ।
 वह्नामेकत्र समवाये पूजा-
     करणव्यवस्था ।
 श्रीचक्रलक्षणम् ।
 नवकुमारीपूजा ।
 सग्रहिकः पूजयेत् ।
 प्रतिपदादिकमेण कुमारीणा
     नामानि ।
 कुमारीपूजनमन्तः ।
 कुमारीपूजाफलम् ।
 पच्चान्तरे नवयुवतीनां पूजा ।
 तासा नामानि, पूजाफलच्च ।
 भृगुवारे शक्तिपूजाविधिः ।
 पूजामन्तः ।
 तत्पूजायां फलम् ।
 नवमियुनार्चनकालनिरूपणम् ।
 तेषां नामानि विधानच्च ।
 वेगाखे स्तेष्टदेवतार्चनम् ।
 त्रिस्त्र्य पूजा कार्या ।

मावे खेष्टदेवतार्चनम् ।
 कार्त्तिके खेष्टदेवतार्चनम् ।
 अष्टाष्टकपूजा ।
 मूलाष्टकनिरूपणम् ।
 श्रीकरणादिपञ्चाशन्मिथुनपूजा ।
 केशवादिमिथुनपूजा ।
 डाकिन्यादिपूजायामनुग्रहः ।
 दूतीयागफलम् ।
 त्रिकपूजाफलम् ।
 कुलपूजां विना चक्रे नाधि-
     कारः ।
 यन्त्रं विना पूजा निष्पत्ता ।
 कुलपूजाप्रशंसा ।
 वैदोक्तविधिना कुलपूजाफलम् ।
 अनुग्रहे पद्मविधा व्यवस्था ।
 वर्णस्थदेवतानां पूजामन्त्रः ।
 निर्माल्यसर्जनमन्त्रः ।
 डाकिनीस्तरूपकथनम् ।
 राकिणीस्तरूपकथनम् ।
 लाकिनीस्तरूपकथनम् ।
 काकिनीस्तरूपकथनम् ।
 शाकिनीस्तरूपकथनम् ।
 हाकिनीस्तरूपकथनम् ।

एकादशोत्तासि
 क्रमज्ञः कनिष्ठोऽपि कुलपूजा-
     धिकारी ।
 अज्ञातकौलिकागमे व्यवस्था ।
 निवादिपूजने कालनियमः ।
 पूजाया कर्त्तव्यकार्याणि ।
 श्रीचक्रे प्रवेशनिर्गमयोर्विधानम्,
     तस्मिन् कर्त्तव्यकार्याणि च ।
 कुलाचार्यगृहे अमृतादिग्रार्थनं,
     तदकरणे दीपय ।
 अस्त्रातस्य कुलद्रव्यपाननिषेधः ।
 कुलाभ्युतपाने विधानानि ।
 अज्ञानिज्ञानिनोर्व्यवहाराः ।
 चक्रमध्ये निषिद्धकार्याणि ।
 कौलिकस्य पशुसंसर्गे हानिः ।
 पशुभ्यः कुलद्रव्यं न देयम् ।
 चक्रमध्ये विवादादिनिषेधः ।
 गुर्वादिधृतौ श्रीपूर्वकत्वम् ।
 गुरुं नाम्ना न भाषेत ।
 कुलशास्त्रमन्येषां न कथनीयम् ।
 पशुसुखेभ्यः कुलधर्मंश्ववणनिषेधः ।
 उद्धादिभेदेन गुरुयोपितः पच्च ।
 वर्ज्याः स्त्रियः ।

पूज्या, स्त्रियः ।

आममासादिदर्शने वन्दनम् ।

गुरुगतिसुतादिकुत्सा न कार्या ।

ननादिस्त्रीदर्शनिपेधः ।

दिवसे स्त्रीसङ्गादिनिपेध ।

सर्वा, स्त्रियः मातृतुत्याः ।

स्त्रीताडन न कर्त्तव्यम् ।

कुलष्ट्रिया ।

कौलिकाना प्राययित्तादिपञ्च
वर्ज्यानि ।

महापातकपञ्चकम् ।

कौले निप्रदानुपहौ ।

पापकर्माणि ।

कुलनिन्दकाना दधे न दोषः ।

गुरुनिन्दकनिधनात् शिवे लयः ।

चीचक्ष्वत्तान्तं गोपनीयम् ।

पश्येद् कुलप्रसङ्गोऽकर्त्तव्य ।

गुरुमन्त्रयोरप्रकाशप्रकाशाभ्या

दोषः ।

कुलभ्रष्टस्य न निष्कृतिः ।

कौलिकस्य पातित्यवार्ताणि ।

पातित्ये प्राययित्तम् ।

आचारस्य प्राधात्यम् ।

गुरुस्त्रियारमाचार कथयेत् ।

शिवपाप गुरुं प्राप्नोति ।

हादशीलत्तासे

श्रीपादुकामाहामगम् ।

पादुकामरणफलानि ।

गुरोर्मारसादृप्यम् ।

गुरुभक्तिहीनस्य निन्दा ।

सङ्गतात्य प्रगता ।

गुरुभक्तिवर्णना ।

गुरुभक्तिफलम् ।

गुरुं न सर्वं दुधेत् ।

गुरुमन्त्रपरित्यागे दोषः ।

गुरुव्यग्रेऽकर्त्तव्यानि कार्याणि ।

नाभिकवर्जनम् ।

गुरुरी सविहिते अन्यपूजा न
कर्त्तव्या ।

स्वगार्होत्तरहस्यप्रकाशे समय
च्युति ।

गुरुष्णा अदैत भावनीयम् ।

पात्मादिभेदेन चतुर्विंधा गुरु-
शश्रूपा ।

गुरुशश्रूपाफलम् ।

विज्ञानुसारेण सर्वं करणीयम् ।

गुरुस्वापहरणे दोप ।
 गुरुद्वोहकराणि कार्याणि ।
 गुरुस्थानादित्रिनाशि दोप ।
 गुरुनिन्दाश्वयणे प्रायचित्तम् ।
 देविकावासगमने वर्ज्यानि ।
 श्रीगुरोः सर्वमूलत्वम् ।
 सिद्धिकामिनो गुरुसेवने युक्तिः ।
 गुरौ तुष्टे सर्वदेवतुष्टिः ।
 गुर्वादिसत्रिधाने त्याज्य-
 कार्याणि ।
 गुरुक्तमेव शास्त्रम् ।
 गुरुकार्य स्वयमेव कर्त्तव्यम् ।
 गुरोरुहूँ न तिष्ठेत् ।
 गुरुच्छायालहूने दोप ।
 गुर्वीज्ञालहूने दोपः ।
 आसनदाननियमः ।
 वन्दनमेदः ।
 नमस्यानमस्यपाचाणि ।
 गुरुप्रणामकालनियमः ।
 गुरुशक्त्यादीनामपि गुरुत्वम् ।
 ज्येष्ठचतुष्टयम् ।

तयोदशोल्लासे
 वर्ज्यशियलक्षणम् ।

याह्यशियलक्षणम् ।
 गुरुलक्षणम् ।
 निराकारस्यापि शिवस्य गुरु-
 रूपेणाकृतियहणे हेतवः ।
 श्रीगुरोर्ब्रह्मविष्णुगिवत्वम् ।
 श्रीगुरोः शिवत्वे युक्तिः ।
 गुरुशिवयोरमेदः ।
 देवमन्त्रगुरुणाममेदः ।
 ज्येष्ठगुरुलक्षणानि ।
 प्रसङ्गेनाष्टपाशनामानि ।
 पाशवदः पशुः पाशमुक्तः शिव ।
 प्रसङ्गेन मनस्यतुविधावस्या ।
 गुरुमात्रिध्यात् पापादित्ये
 हृष्टान्ताः ।
 तत्त्वज्ञानं विना भोक्त्रप्रदानादौ
 न शक्तिः ।
 सम्प्रदायमेदे गुरुस्वया ।
 पठ्विधा गुरव ।
 पूर्णाभिपेककर्त्तुः पादुका पूज
 नीया ।
 “गुरोर्गुर्विन्तरं व्रजेत्” ।

चतुर्दशोल्लासे
 दीक्षा विना न भोक्तः ।

पाचार्थं विना न दीचा ।	तासु क्रियादीचा समयादि-
पाचार्थपरम्परायां हेतुः ।	भेदेन विधा ।
दीचितस्य इह परे गिरे योगः,	वर्णदीचा विधा ।
देहान्ते गावती सुतिः ।	कनादीचा विधा ।
मन्त्रोपदेगविधिः ।	निष्ठादिस्तिस्थानानि ।
अपरीक्ष्य दीचाया गुरुग्रिष्ठयोः	सर्गदीचा ।
पिण्डाचत्वादिप्राप्तिः ।	याग्दीचा ।
अग्रस्त्रीयोपदेशे दोषः ।	द्वग्दीचा ।
समयदीचानन्तरमुपरेणः	तीव्रातीवतरभेदेन मनोदीचा
कार्यः ।	विधा ।
गिर्यपरीक्षाविधिः ।	तीव्रानक्षणम् ।
योग्यगिर्यनिरुपणम् ।	तीव्रतरानक्षणम् ।
गिर्यस्य शुरुपरीक्षणम् ।	आनन्दादिभेदेन विधस्य पद्ध-
अधमादिभेदेन गिर्याणा वैवि-	वस्या ।
धम्, तक्षणानि च ।	कौतिकीदीचालक्षणम् ।
उत्तमादिभेदेन उपदेगस्य वैवि-	गण्डूपाभिपेकः ।
धम्, तेपामाकतिक्तयनस्य ।	शदाभिपेकः ।
सर्गात्म्या दक्षमंजा मानसात्म्या	मौनकलग्नश्योरुद्यतिः ।
भेदेन देवीदीचायापौविध्यम्,	सिहाभिपेकः ।
तक्षणानि च ।	पञ्चावस्थाः ।
गतिपातानुसारेण दीचा-	पूर्णभिपिक्षाना प्रशस्ता ।
कार्या ।	याह्नाभ्यन्तरभेदेन दीचा
क्रियावर्णादिभेदेन दीचा	विधिः ।
सप्तधा ।	अन्तर्विभेदेन विधिः ।

भाभ्यां विना कौलिकानां न
सुक्ष्मिः ।
कुलकुण्डलीदीचा एव सुख्या ।
दीचया पशुपाशच्छेदः, सोच्य ।
दीचया शिवत्वम् ।
दीचायाः शिवत्वदाने दृष्टान्तः ।
दीचासंस्कारसम्बन्धे जातिभेदो
न विद्यते ।
दीचितस्य पूर्वत्वमृतो दीपः ।
दीचितस्य तपःप्रभृतिक कर्म
निरर्थकम् ।
भद्रीचिताना जपपूजादिकं
निष्फलम् ।
पूर्वदीचितस्यैव च्छेष्टत्वम् ।
दीचाया, प्राग्नुषेय कर्म ।
शूद्रादिजातीना शुद्धिविधिः ।
अनुज्ञा विना दीचाया स्त्रीणा
नाधिकारः ।

पञ्चदशीललासे
पुरुषरण जपामकम् ।
जपस्य श्रेष्टत्वम् ।
तेन धर्मार्थादि साधनीयम् ।

पुरुषरणस्य पञ्चाङ्गानि ।
एकमन्त्रसिद्धस्य सर्वमन्त्रसिद्धिः ।
न्यायलब्धमन्त्रः सिद्धः ।
भूतलिप्या पूटितमन्त्रस्य जप-
विधानम् ।
मन्त्रजपादी मालकावर्णजप-
स्यावश्यकता ।
गुरुलब्धमन्त्रः सर्वसिद्धिदः ।
भविधिप्राप्तमन्त्रो निरर्थकः ।
पुस्तकादिप्राप्तमन्त्रजपे दीपः ।
पुरुषरणादी प्रशस्तस्थानानि ।
स्थानभेदे पुरुषरणफलतार-
तम्यम् ।
निषिद्धस्यानानि ।
दीपनाथपूजा कर्त्तव्या ।
त्यज्यासनानि ।
याद्यासनानि ।
विहितासने जपार्चनादि
कार्यम् ।
प्राणायामप्रकार ।
प्रसङ्गेन शिवकुण्डलिनीयोग ।
सगर्भांगर्भभेदेन प्राणायामो
दिविध ।
सगर्भप्राणायामस्यैतकर्मम् ।

प्राणायामफलानि ।	(अकथहचक्रम्) ।
न्यासादिपुरः सरमन्वजपः	सिद्धमन्त्रः ।
कार्यः ।	सिद्धसिद्धमन्त्रः ।
तदभावे दीपः ।	सिद्धसाध्यमन्त्रः ।
कल्पिताऽकल्पितामेदेनात्ममाला	सिद्धसुसिद्धमन्त्रः ।
द्विविधा, तयोः स्वरूपस्त्र ।	सिद्धारिमन्त्रः ।
वसुमेदेन जपे फलतारतम्यम् ।	साध्यसिद्धमन्त्रः ।
मालासंख्याभिः फलतारतम्यम् ।	साध्यसाध्यमन्त्रः ।
जपे अङ्गुलीनियमः ।	साध्यसुसिद्धमन्त्रः ।
कामनाभेदे अङ्गुलीनियमः ।	साध्यारिमन्त्रः ।
जपस्त्रिविधः ।	सुसिद्धसिद्धमन्त्रः ।
जपे प्रशस्तमन्वकथनम् ।	सुसिद्धसाध्यमन्त्रः ।
चूतजाहयभङ्गः ।	सुसिद्धसुसिद्धमन्त्रः ।
मन्वार्थादिज्ञानं विना जपो	सुसिद्धारिमन्त्रः ।
निष्पलः ।	अरिसिद्धमन्त्रः ।
चैतन्यरहितमन्तो निष्पलः ।	अरिसुसिद्धमन्त्रः ।
सचैतन्यमन्वजापिनोऽवस्था ।	अरिरिपुमन्त्रः ।
पारम्पर्यप्रमाणम् ।	सिद्धादीनां फलानि ।
मन्वाणां पष्टिदीपाः ।	नचचचक्रम् ।
तज्ज्ञानं विना जपे न सिद्धिः ।	नचन्नाणां जन्मादिनव सज्ञाः ।
मन्वाणां दश संस्काराः ।	रागिचक्रम् ।
जपकाले प्रशस्तमन्वाणि ।	द्वादशरागिषु लग्नादिश्चितिः ।
पुरव्वरणकाले परावृं वर्जयेत् ।	जन्मराश्निनचत्रापरिज्ञाते
सिद्धादिचक्रकथनम् ।	विधिः ।

कुलाकुलचक्रम् ।
 परस्परविश्ववर्णसंयोगे
     व्यवस्था ।
 स्त्रीदत्तादिमन्त्रे सिद्धादि-
     विचारो नास्ति ।
 शिवशक्त्यादीनामसंयोगे जपो
     निरर्थकः ।
 जपपूजान्यासादियु विधिः ।
 जपध्यानादियुक्तस्य चिप्रं मन्त्र-
     सिद्धिः ।

पौड़शीललासे

काम्यकर्मविधानम् ।
 जपहोमादिपरिमाणकथनम् ।
 सिद्धमन्त्रिणः परशिवत्वम् ।
 सिद्धमन्त्रस्य पट्कर्मसिद्धिः ।
 काम्यप्रयोगकर्तुं परलोकः ।
 निष्कामयजनस्यैव प्राशस्त्वम् ।
 दोपशान्त्याद्यर्थं चक्रपूजा ।
 प्रयोगादी साधकस्य ज्ञात-
     व्यानि ।
 स्त्रीपुंनपुंसकमन्त्राः ।

तेषां ग्रवोधसमयाः ।
 क्रामनाभेदेन वीजयोजना ।
 यन्त्रप्रात्रनिर्णयः ।
 गन्धानद्रव्यनियमः ।
 सेखनीविचारः ।
 स्याननियमः ।
 निजरूपभावना ।
 पूजादिकं विना ध्यानभेदः ।
 सात्त्विकध्यानजफलानि, साधन-
     प्रकारय ।
 राजसध्यानजफलानि, साधन
     प्रकारय ।
 तात्त्वमध्यानजफलानि, साधन-
     प्रकारय ।
 शान्तिकर्म ।
 वश्यकर्म, आकर्षणज्ञ ।
 राजादीनां वश्यादी होमे समि-
     हिशेषाः ।
 परामासादमन्त्रविज्ञीवन्मुक्तः ।
 विशेषणोद्धाटनमारणविधिः ।
 शान्तिकादौ ज्वेतवर्णदि-
     भावना ।
 सर्वकर्मसु आवरक्षार्थं महा-
     पौड़ान्यासादिक कर्त्तव्यम् ।

अनिष्टकारिणां विनाश-	योगिनौ ।
साधनम् ।	भक्ति ।
—	पादुकार ।
सप्तहशोल्लासि	जपः ।
श्रीगुरोः प्रार्थनामन्त्रः ।	स्तोत्रम् ।
गुरः ।	ध्यानम् ।
आचार्यः ।	चरणम् ।
आराधः ।	वैदः ।
देविकः ।	पुराणम् ।
स्त्रीमी ।	शास्त्रम् ।
महेश्वर ।	चूतिः ।
शीनायः ।	इतिहासः ।
देवः ।	आगमः ।
भट्टारकः ।	शाकः ।
प्रभुः ।	कौलः ।
योगी ।	पारम्पर्यम् ।
सवभी ।	सम्पदाय ।
तपस्त्री ।	आनन्दाय ।
अवधूतः ।	शौतः ।
बौद्धः ।	आचार ।
कौलिकः ।	दीक्षा ।
साधक ।	चमिषेक ।
भक्तः ।	उपदेश ।
शिष्य ।	मन्त्र ।

हैषता ।	नैवेद्यम् ।
न्यासः ।	वल्लः ।
सुद्रा ।	तत्त्ववयम् ।
अचमाना ।	त्रिलुकम् ।
मण्डलम् ।	प्रसादः ।
कालशः ।	पानम् ।
यन्त्रम् ।	चपास्तिः ।
आसनम् ।	पुरचरणम् ।
मद्यम् ।	उपहारः ।
सुरा ।	मृदासनम् ।
अमृतम् ।	आवाहनम् ।
प्रादम् ।	स्वापनम् ।
आधारः ।	सन्निधापनम् ।
मांसम् ।	सन्निरोधनम् ।
पूजा ।	सकलीकृतिः ।
अर्चनम् ।	अवगुणनम् ।
तर्पणम् ।	असृतीकरणम् ।
गन्धः ।	परमीकरणम् ।
आमोदः ।	गतम् ।
अच्छतः ।	पाद्यम् ।
पुष्पम् ।	आचमनौयम् ।
धूपः ।	अर्चम् ।
दीपः ।	अटाङ्गार्चम् ।
मोक्षदीपः ।	मधुपर्कः ।